Yazar Hakkında

1951 Manisa doğumlu. 1976'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümünden mezun oldu. Öğretmen olarak Erzurum, Karabük, Afyon-Sandıklı, Manisa-Gördes ve Amasya-Suluova'da görev yaptı. 2005'te emekliye ayrılan Abdulhalim Durma 'Evliyalar Şehri' adıyla bir kitap dizisi hazırlamaya başladı. Elinizdeki kitaptan önce Amasya, Kastamonu, Afyonkarahisar, Isparta, Tokat, Samsun, Sivas, Adıyaman, Malatya, Elazığ, Manisa, İzmir, Çorum, Muğla, Sinop, Erzurum, Giresun, Ordu, Bayburt, Ağrı, Hakkari, Siirt, Bitlis, Van, Şanlıurfa, Gaziantep, Kahramanmaraş, Kırşehir, Antalya'yı yayınlayan yazarın hazırlanmakta olan son kitabı Aksaray ile ilgili.

Yazarın ayrıca, Din Psikolojisi ve Kişilik isimleriyle ebook formatında iki tercümesi ile Kadı Kızı isimli bir roman çalışması vardır.

Evliyalar Şehri Karaman

Abdulhalim Durma

ISBN
978-9944-0466-7-2

Dizgi
Abdulhalim Durma

Kapak Tasarımı
Abdulhalim Durma

Baskı Yeri
Yenigün Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. Turgut Özal
Bulvarı No. 53/1 İskitler/ Ankara
Tel-: 0312 384 6183-84

1000 Adet basılmıştır
2016

İçindekiler

Karaman Evliyaları

Karaman'da Tarikatlar

XIII. Yüzyıl

VII ve IX. yüzyıllarda iki defa Arap ordularının hücumuna maruz kalan Karaman, Türklerin Anadolu'ya girişini müteakip Selçukluların ve Danişmendlilerin eline geçer[1]. II. Kılıçaslan döneminde Anadolu Selçuklu Devletinin topraklarına katılır (1165). III. Haçlı Seferi esnasında Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa Silifke'ye giderken 1190 yılında buradan geçer ve kısa bir süre için şehri işgal eder. 1210'da önce Hospitalier tarikatına mensup şövalyeler, ardından bu tarikat mensuplarının talebi üzerine Kilikya Ermeni Kralı II. Leon tarafından zapt edilir. Fakat II. Leon, 1216'da şehri Selçuklu Sultanı İzzeddin I. Keykavus'a terk etmek zorunda kalır. Selçukluların çöküş dönemi sırasında kurulan Karamanoğulları Beyliği'nin eline geçer (1256) ve daha sonra beyliğin merkezi olur[2]. Karamanoğulları idaresi altında giderek gelişen şehrin daha önceden mevcut olan kalesi onarıldığı ve tahkim edildiği gibi çok sayıda mimari eser de inşa edilir.

Kalenin Karaman'ın tarihiyle yaşıt olduğu ve her dönemin şartlarına göre yeniden yapıldığı kabul edilir. Kentin iç surları II. Kılıç Arslan döneminde, dış surları ise

[1] Karaman. Metin Tuncel. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 24

[2] 1250-56 yılları arasında başkentleri Konya Ereğlisi, 1256-61 yıllarında Ermenek, bu tarihten sonra da, o dönemde Larende adıyla bilinen Karaman olmuştur. Ancak, Selçukluların vârisi olduklarını iddia ettiklerinden, zaman zaman Konya da Beyliğe başkentlik yapmıştır.

I. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından kısmen yeniden yapılmışlardır. Kale, XIII. Yüzyılda İlhanlılar, XIV. Yüzyılın ortalarında Karamanoğulları, XV. Yüzyılın sonunda da Osmanlılar tarafından onarılmış ve kullanılmıştır. Eskiden kalenin etrafındaki hendeklerin su ikmalinin Kazalpa Çayından yapıldığı da bilinmektedir.

Karaman Kalesi dış, orta ve iç kale olarak yapılmış, irili ufaklı birbirlerinden farklı olarak dokuz burç ile takviye edilmiştir. Burçların alt yapılarının XIII.- XIV. yüzyıllarda yapıldığı, XV. Yüzyılda da üst kısımlarının tamamlandığı sanılmaktadır. Ne var ki, XVI. Yüzyılın ikinci yarısında Karaman Kalesi ticari yollardan uzak düşerek önemini kaybeder ve muhafızlarının bir kısmı Konya Kalesi'ne gönderilir.

Kale köşelerde silindirik ve prizmatik büyük burçlarla sınırlandırılmış bozuk dörtgen planlıdır. Güneybatıdaki orta kulede kalenin giriş kapısı bulunmaktadır. Eski resimlerde, önünde ahşap bir merdiven bulunduğu görülen kapı, yüzeyden 45 derecelik pahlı bir silmeyle çerçevelenmiştir. Üstteki boşaltma kemeri sivri kemer formunda yapılmış olup, kemer aynasında beyaz mermerden yazısız kitabe taşı bulunmaktadır.

1917 tarihli haritada, bugün olduğu gibi yalnızca Hisar, yani iç kalenin ayakta kaldığı görülmektedir[3]. Karaman Kalesi'nin sağdan üçüncü burcuna halk

[3] Alaattin Uca. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

Ramazan'da iftar vaktini bildiren topun atılması sebebiyle top burcu veya top kulesi adını vermişti.

İç Kale 1961 ve 1975 yıllarında iki kez restore edilmiş, avluya amfi tiyatro, sahne ve soyunma kabinleri yapılmıştır. 1988-1991 yılları arasında yapılan çevre düzenlemesiyle kalenin orta surları ve içerisinde bulunan yerleşim unsurları büyük ölçüde tahrip edilmiştir.

Müze Müdürlüğü tarafından 2013'teki Karaman Kalesinde yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan bulgular ve literatür çalışmalarından elde edilen veriler ışığında yapı kompleksinin XIV. Yüzyıla tarihlendirilen ve Karamanoğlu Beyliği dönemine ait olduğu düşünülen idari bir yapı (muhtemelen saray) olduğu kanısına varılmıştır. Bu yapının Kabul ve Taht Salonu, hazire odası, mescid, Dizdar (harem) odası, konuk odaları, hamam, mutfak, kiler ile tuvalet bölümleri ortaya çıkarılmıştır.

Yapının üst örtüsü ile ilgili hiçbir verinin olmaması, 1465 yılındaki Gedik Ahmet Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Karamanoğlu İbrahim Beyi yenmesi ile kentte büyük ölçüde tahribat yapmasından kaynaklanmaktadır[4]. "Lârende'yi âteşe verüb yıkub yakub harâb eyledi. Yüz on yedi mahalle dört câmi'-i selâtin, üç yüz yedi vakit mescidi, yigirmi tokuz hammâm, dört medrese, otuz üç tekye, yedi hânkah cümle harâb edüb âteşe urub Istanbul'a gönderdi. Koyun kuzu sürer gibi oğlun ve uşağun önüne bırakup şeyh 'ulemâ ve fukarâ feryâd ederken yigirmi otuz bin âdem Karatâğ

[4] Şikari. Karamanname. Sh. 238

dibine cem' edüb kendüsi gözlerine kaşlu ol zibâ sarâyları köşkleri Câmi'-i Sultân ve Câmi'-i Nizâmşâhî, Câmi'-i Kâşîye, Câmi'-i Hasan Basrî, Câmi'-i Karaman cümle şehri yere berâber edüb andan sonra dönüb on yedi bin er ile bu denlü fukarâlaru yayak, oğlu ile uşağı, ile döge döge sürmeğe başladı."

"Kasım Beg yedi bin er cem' edüb Lârende'ye geldi, ne gördü! Kanı ol ma'mûr şehr? Kanı ol zibâ sarâylar? Taraf taraf çarşular ve pâzârlar? Kanı şâh 'Alâüddin'in ve Mehemmed Hân'ın ve Mahmud'un zibâ köşkleri? Kanı selâtin câmi'ler? Cümle harâb ü yebâb olmuş! Şehr kavmi beglerin görüb koyun kuzuya karışur gibi erişüb görüşüb feryâd figân âsmâna çıkdı." [5]

Türbe odası ve taht salonunun da talan edilmesi savaşın şiddetinin ne kadar büyük olduğunu göstermektedir. Yine bazı seyyahların Karaman ziyaretlerinde; "Gedik Ahmet Paşa, Karaman'da taş üstüne taş bırakmadı." cümleleri de tahribatın büyüklüğü hakkında bilgi aktarmaktadır.

1476 evkaf defterlerindeki harab yapıların çokluğu ve Karaman kalesi duvarlarında ters olarak konulmuş cami, mescid vb. yapıların kitabeleri,

---

[5] Cem'in Anadolu'dan ayrılışından sonra Kasım, II. Bayezid'le imzaladığı antlaşma gereği İç-el bölgesini elde ederek vefat tarihi olan 1483 senesine kadar orada kalmıştır. Bu tarihte Karamanoğlu Devleti yıkılmış sayılır.

anlatılanların doğruluğunu ispatlamaya yeterlidir[6]. Gedik Ahmed Paşa'nın "ele" bile yapmadığı Karaman yıkımı öyle etkili olmuştur ki, bu olay halk edebiyatına da girerek en güzel ifadesini Aşık Muslu'nun ağıtında bulmuştur.

"Acep iller hep böyle mi bozulur?
Kara yazı böylece mi yazılır?
Olurmuş bak diriye mezer kazılır,
Gedik Paşa itme ilden say bizi."

Kazı çalışmalarında çok sayıda yangın tabakası ortaya çıkarılmıştır. Bu da kalenin düşmesinden sonra sarayın yakıldığını ortaya koymaktadır. 2015 tarihinde restorasyon ihalesi yapılan Kalenin, 2016 yılı içerisinde restorasyonlarının tamamlanması hedeflenmektedir.

Şehir XIII. Yüzyılda önemli bir kültür ve bilim merkezi haline gelir. Aynı şekilde Anadolu'nun sikke kesilen şehirleri arasında Larende'nin (Karaman) de adı geçer. 1288'de Selçuklu Hükümdarı Gıyaseddin II. Mesud, Moğol ve Selçuklu kuvvetleriyle Larende'ye saldırarak şehri tahrip eder.

Karamanoğulları döneminde açılmış medreseler Emir Bey Medresesi, Emir Musa Medresesi, *Zencirli Medrese*, Gödemeli Hacı Ali Medresesi, Hacı Şemseddin Dar'ul-Huffazı, *Hatuniye (Melek Hatun) Medresesi*, Kaşi

---

[6] GÜMÜŞÇÜ Osman. XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. 1997

Medresesi, Şampazarı Delibağlar Medresesi, Hoca Mahmut Daru'l-Huffâzı, ve Ermenek'te Tol Medresedir[7].

Mevlana Celaleddin Rumi'nin annesi **Mümine Hatun** aslen Horasanlı olup Harezm Türklerindendir. Günümüzde Afganistan toprakları içerisinde bulunan Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Belh Emiri Sultan Rükneddin'in kızıdır. Mevlana'nın babası Sultan-ül Ulema Bahaeddin Veled Belh şehrinin ileri gelen alimlerinden Hatipoğulları soyuna mensup Hüseyin Hatibi'nin oğludur. Bahaeddin Veled ilim ve ahlaki olgunluğu ve büyüklüğü sebebi ile Sultan-ül Ulema (Alimler Sultanı) lakabı ile tanınmış ve öyle çağrılmıştır. Bahaeddin Veled, aynen dedeleri gibi, Belh şehrinin medrese ve camilerinde çevresine toplanan halka ve talebelere ilim öğretmiş ve mürşitlik yaparak insanlar tarafından çok sevilmiştir. Bu durumu çekemeyen bazı kişilerin emire şikayet etmeleri üzerine yanına aldığı iki oğlu Mehmet Celaleddin (Hz. Mevlana) ile Muhammet Alaeddin (Mevlana'nın abisi) ve çevresine aldığı bir grup sevenleri ile birlikte Belh'ten çıkmış, Bağdat, Hicaz (Mekke-Medine), Şam ve Halep yoluyla Erzincan'a (Akşehir) gelerek yerleşmiştir[8]. İki yıl kadar burada kaldıktan sonra, tekrar göç hazırlığı yaparak, Erzincan'dan hareket etmiş ve Larende'ye (Karaman'a) gelerek

[7] T.C. Karaman Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü. Karaman 2015-2019 Stratejik Planı.

[8] Eflaki'nin eserinde, Sultanü'l Ulemanın Belh'teki anlaşmazlığı dönemin ünlü fıkıhçılarını ve sultanı eleştirilerine dayandırılır. Bu isimler arasında Fahreddin Razi (1149-1209) önde gelir.

yerleşmiştir. Mevlana Celaleddin Rumi Larende'ye geldiği zaman 11-12 yaşlarında bir çocuktur. Annesi Mümine Hatun 1224 yılında vefat ettiğinde, Larende'ye geldikleri zaman küçük bir zaviye olan ve daha sonra Karamanoğulları devrinde yıkılarak yerine yapılan bu günkü Mader-i Mevlana (Aktekke) Camii içine defnedilmiştir. Türbesi caminin güney doğu köşesinde bulunmaktadır. Aynı bölümde ve caminin içinde Mevlana'nın abisi Muhammed Alaeddin ve akrabalarına ait kabirler bulunmaktadır. Hz. Mevlana babası Sultan-ül Ulema Bahaeddin Veled ve diğer yakınları ile birlikte Karaman'da yedi yıl kaldıktan sonra, Selçuklu sultanı Alaeddin Keykubat'ın ısrarlı daveti üzerine Konya'ya hicret etmiştir.

Karaman merkez Hastane Caddesinde bulunan Sadeddin Ali Bey mescidi ve türbesi, tamamen kesme taştan yapılmış Selçuklu dönemi eseridir. Kitabesine göre, 1247 yılında, Ebu Bekir oğlu Sadettin Ali Bey tarafından yaptırılmıştır. Yapı türbe ve mescid kısımları olarak iki bölümlüdür. Girişin karşısında stalaktitli taş mihrabın yanlarında spiral sütunçeler yer almaktadır.

XIV. Yüzyıl

Emir Musa Medresesi (1340-1356), Hacıbeyler Camii (1356), Şahruh Camii (1375), Araboğlu Camii (1374), Şahruh Çeşmesi (1375), Hatun Hamamı (1381), Hatuniye Medresesi (1382) bu yüzyılda inşa edilen yapılar arasında yer alır[9]. Günümüze ulaşamayan Hatun Hamamının kalıntıları ikinci kale surları içinde yapılan kazılarda ortaya çıkmıştır.

Battuta Larende'ye geldiğinde karşılaşmış olduğu sultanın Bedreddin olduğunu ve daha önce de sultanlık yapan zatın Musa olduğunu, Melik Nasır'ın onu bir taviz karşılığında tahtından indirmiş ve yerine askerle birlikte bir emir göndermiş olduğunu kaydeder[10]. Daha sonra Sultan Bedreddin şehri eline geçirerek, burada bir saray yaptırıp devletinin payitahtı hâline getirir. Ne var ki, Karamanoğullarının soyağacında 1278-1381 yılları arasında iktidarda bulunan kişilerle ilgili tarihler belirsiz görünmektedir[11].

Yunus Emre'nin 1238-1320 yılları arasında yaşadığı kabul edilmekte, yaşadığı yerin Orta Anadolu olduğu; ziraatle ve koyunculukla uğraşılan bir çevre

---

9 GÜMÜŞÇÜ Osman. XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. 1997

10 A. Sait Aykut. İbn Battuta seyahatnamesi YKY Cilt. I

11 Şikari. Karamanname

olduğu tarihi belgeler ve şiirlerinden anlaşılmaktadır[12]. Yunus Emre'nin yaşadığı yeri belirten yegane belge Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in "İl Yazıcı Defteri" denilen resmi kayıt defteridir. İstanbul'da Başbakanlık Arşivinde bulunan bu yazı ilk önce Ömer Lütfi Barkan tarafından 1942 yılında ortaya çıkarılır. Bu kayda göre Yunus Emre İsmail Hacı cemaatına mensuptur. Bu belgede ismi geçen yerler Karaman'ın doğusunda, 30 km. mesafede bulunmaktadır. Yunus Emre'nin dedesi İsmail Hacı'nın türbesi ve zaviyesi Tekke isimli bu yerdedir. Yunus Emre'nin Karamanoğlu İbrahim Bey'den satın aldığı "Yirce" isimli tarla da bu bölgededir. Anılan belgede şöyle denilmektedir. "Amma yirce nam yeri bu cemaattan Yunus Emre Karamanoğlu İbrahim Bey'den satın almış, elinde mülknamesi vardır. Yunus Emre fevt olup evladına intikal eylemiştir. Ve bunlardan gayrı Kıraçlar Kuyusu ve Deve kuyusu ve İkisulu kuyu, bunlar İsmail bin Yunus Emre, Şehzadeden tapulayıp alup kendüye yurt eylemiştir. Elinde temessükü vardır." denilmektedir. Yine bu belgenin bir yerinde, "….adı geçen şeyh Hacı İsmail, cemaatinin dervişleri ile Horasan diyarından gelmiş aziz imiş. Buraya gelerek yurt, daha sonra oğlu Musa Paşa ile (bu günkü anlamda paşa değil, ailenin büyük oğlu anlamında) burada birer zaviye yaptırmışlar. Daha sonra onun oğlu Kevki Çelebi de bir zaviye yaptırarak kendisine uyanlarla burada oturmuştur.", denilmektedir. Yunus Emre, Karamanoğlu

[12] http://www.karamankutup.gov.tr/

İbrahim Bey'den "Yirce" isimli yeri satın aldığına göre (1325-1333) tarihleri arasında hayatta olduğu anlaşılmaktadır. Yunus Emre'nin ölümünden sonra mülkü çocuklarına intikal etmiştir.

Arşiv vesikalarından, Yunus Emre Camii ve zaviyenin bulunduğu yerin, mezar mahallesi anlamında 'Sinler Mahallesi' olarak adlandırılmış olduğu anlaşılıyor. Bu mevki günümüzde Kirişçiler Mahallesi olarak bilinir.

Yunus Emre Camiini sağır ve kasnaksız bir kubbe örter[13]. Ana kubbenin dört köşesinde yardımcı dört yarım kubbe vardır. Caminin kıble tarafında iki pencere bulunmaktadır. Caminin sağında ikisi küçük, birisi tam ve büyük kemerli üç açıklıktan zikir yerine geçilir. Zikir yerinin damı enlemesine iki kemer üzerine dayanır. Buradan türbeye ve kıble tarafına ikişer pencere açılır. Zikir yeri ile son cemaat mahallini ayıran duvarda da bir pencere mevcuttur. Dışardan cami, zikir yeri ve türbenin uzunluğu 19 metredir. Cami ve türbe tamamen kesme taştan yapılmıştır. Son cemaat yerini dört yığma sütun ve yumurta şeklindeki kemere dayanan beş kubbe örter. Son cemaat yerinin sol tarafı, camiden 5.5 metre kabristana taşmıştır.

---

[13] Muhammed Görür. Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1435). Doktora Tezi. Hacettepe Üni. Ankara. 1999

Son cemaat yerinin iki tarafında iki mihrapçık vardır. Caminin zikir yerinden batıya açılan bir kapısı daha bulunmaktadır. Kapının önünü küçük bir kubbe örter. Kubbe duvara ve köşeli bir sütunla minarenin küpüne dayanır. Caminin minaresi sağındadır. Minarenin kapısı bu kubbe altındadır. Minaresi 76 basamaklı olup, küp kısmının üstü tuğladan yapılmıştır.

Caminin batı tarafında zikir yerinin bitişiğinde Yunus Emre ve Taptuk Emre'nin kabirlerinin bulunduğu türbe vardır. Tamamen kesme taştan yapılan türbenin üstü tonoz kubbedir. Zikir yerine iki, batıya bir pencere açılır. Yekpare taş kemerli kapısının yüksekliği 1.45 metredir. Türbenin içi, zikir yerinden ve caminin zemininden yüksektir.

Yunus Emre Camisi Kirişçi Mahallesi'ndedir. Cami, türbe, zaviye ve hazire bölümlerinden oluşan külliyenin, XIV. Yüzyılda yaptırıldığı sanılmaktadır. Türbede Yunus Emre ile şeyhi Taptuk Emre'nin gömülü olduğuna inanıldığından bu adla anılmaktadır. Hazirede bulunan 1561 tarihli mezar taşı, kitabe ve bezemeleriyle Karamanoğulları Dönemi'nin değerli örneklerindendir. Caminin doğu ve güneyindeki haziresi uzun yıllar metrûk hâlde bırakılmış iken 1970 li yıllarda Prof. Hulusi Güngör tarafından hazırlanan tanzim projesine göre bir park şeklinde düzenlenir[14].

[14] Yunus Emre'nin Makamları (Anıt-Mezarları). Yılmaz Önge

Stalaktitli alçı mihrabı, geometrik süs, kıvrık dal motifi ve nesih yazı ile dekore edilmiştir. Merkezi kubbenin sağında, iki kemer açıklıklı dikdörtgen planındaki zikir yerine, buradan da Yunus Emre'ye ait türbeye geçilir. Daha önce birçok onarımla orijinalliği bozulan cami, 1994 yılında aslına uygun olarak yeniden restore edilmiştir.

Yunus Emre Türbesi, Yunus Emre Camii'nin güneybatı cephesine bitişiktir. Tamamı kesme taştan yapılmış olup üzeri beşik tonoz örtülüdür. Türbenin içerisinde Yunus Emre, Taptuk Emre, Yunus Emre'nin oğlu İsmail ve kızına ait olmak üzere dört sanduka bulunmaktadır.

Türbenin, zikir yerinin ve caminin hiçbir yerinde yapıldığı tarihi, yaptıranı ve mimarlarını gösteren hiçbir kitabesi olmaması ile birlikte, kayıtlardan **Yunus Emre**'nin Karaman'da vefatından 29 yıl sonra yani 1349 tarihinde Halveti tarikatına mensup Kirişçi Baba tarafından yaptırıldığı kabul edilir[15].

---

[15] http://karamanmuftulugu.gov.tr/
Her ne kadar kaynak Kirişçi Baba'yı Halveti mensubu olarak gösterse de, bilindiği gibi, Halvetiliğin Anadolu'ya gelişi çok sonraları olmuştur. Halvetiye Tarikatının gerçek kurucusu, "Pir-i Sani" lakabıyla anılan Seyyid Yahya Şirvani (ö. 1464) olup onun yetiştirdiği halifelerden bazıları, Anadolu'ya gelmişler ve Halvetiyeyi Osmanlı toplumunda yaymışlardır. Bunlar Pir Muhammed Erzincani (ö. 1474), Dede Ömer Ruşeni (ö.1487), Molla Ali Halveti (ö.?) ve Habib Karamani (ö.1497)'dir. Osmanlı topraklarında Halvetiyenin ilk filizlendiği merkez ise,

Türbe camiden ayrı iken, sonradan aradaki kısım kapatılmış ve türbe cami ile birleştirilmiştir. Bu alan zikir yeri olarak adlandırılmıştır.

Kirişci Baba Yunus Emre Tekkesinin Yunus Emre'den sonraki şeyhlerinden olup, tekkenin bazı onarıma ihtiyacı olan bölümlerini yeniden bir yön verilmek suretiyle ve tekke avlusunda olan Yunus'un mezarını da bugünkü görünümü ile kapalı yer içine aldırmıştır. Mezarının da Yunus Emre'nin lahdinin yanında olduğu sanılmaktadır.

Yalnız adı dillerde dolaşan **Farfara Sultan** isimli yatırın da Yunus Emre tekkesinde yattığı nakledilir.

Vaktiyle Çeltek Mahallesinde bulunan Karamanoğlu Emir Musa Bey Medresesi 1927 yılında yıktırılarak taşlarıyla ilkokul binası yaptırılır[16]. Kapısının da parayla Almanlara satılmış olduğu nakledilir[17]. Bu medresenin mihraplı ana eyvanının sağında ve solunda kubbeli odalar, avlusunun yanlarında revaklı dörder hücre, ön köşelerde iki dikdörtgen biçiminde oda ve giriş eyvanının güneyinde bir oda, kuzeyinde minare vardı. Portal, sade bir bordürle çevrili, nişi iri stalaktitlerle örtülü ve basık kemerliydi. Kapı kemerinin üstünde de kitabe levhası bulunmaktaydı. Bugün sadece kubbeli arka

---

Pir İlyas Halveti (ö. 1429) ve Zekeriya Halveti (Ö.?) gibi karizmatik özelliğe sahip şahsiyetlerin çabasıyla Amasya olmuştur.

[16] Aptullah Kuran. Karamanlı Medreseleri.

[17] Ahmet Mısırlıoğlu. Bir Yıkımın Çağrıştırdıkları

odalarından, içindeki lahitlerden türbe olduğu anlaşılan güneydekinin bir kısım duvarlarıyla bir trompu kalmıştır. Vaktiyle muradının hasıl olmasını isteyenler, bu türbenin başındaki ve ayağındaki taşlara küçük taş ve tuğla parçaları sürerler, taş tutarsa muradın hasıl olacağına inanılır, yağmur yağmadığı senelerde buraya gelinerek dua edilirdi.

Türbede Karamanoğullarından Emir Fahreddin Ahmed (Ö.1349), Emir Şemseddin (Öl. 1352) ve Emir Bedreddin Bey'in kızı Dürhand Hatun’un (Öl. 1407) mezarları vardır.

Medresenin banisi Emir Musa Bey, ilk olarak babası Mahmut Bey'in 1308 yılında ölümünden sonra, Larende'de (Karaman) tahta geçer. Onun bu hükümdarlığı sırasında kardeşi Bedreddin İbrahim Bey, kendisine muhalefette bulunarak bağımsız hareket etmiş ve Memluk sultanı Melik Nasır adına hutbe okutup sikke kestirmiştir. Memluklar ibrahim Beye beylik merkezi olarak Larende'yi, Musa Beye de Ermenek Beyliğini vermişlerdi. Muhtemelen, durumu arz için Memluk Sultanlığının merkezi Kahire'ye giden Musa Bey, bu ziyaretinden bir netice alamaz. Onun bu ziyareti sırasında hac görevini de yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Larende'de tahta geçen İbrahim Bey 1332'den sonra kardeşi Halil Bey lehine emirlikten feragat etmiş, ancak Halil Beyin 1340'ta veya bundan kısa bir süre önce vefatı üzerine tekrar beyliğin başına geçmiştir. İbrahim Beyden sonra 1343 yılında Karamanlıların "Ulu Beyi" olarak Konya'da hüküm sürdüğü bilinen Ahmed Bey hükümdar olmuştur. Ahmed

Beyin ölümünden sonra beyliğin başına 1350 tarihinde Şemseddin Bey geçmiştir. Şemseddin Beyin bir yıl sonra küçük kardeşi Karaman tarafından zehirletilerek öldürülmesi üzerine Musa Bey Larendelilerin davetiyle Ermenek'ten Larende'ye gelerek tahta oturmuştur. 1352 tarihinde ikinci defa Karaman hükümdarı olan Musa Beyin, beylik müddeti fazla uzun sürmemiştir. Kendisi Mut'a çekilmiş Larende'de ise kardeşi Halil Beyin oğlu Seyfeddin Süleyman Bey ile Bedreddin İbrahim Beyin oğlu Karaman'ı bırakmıştır. Ancak bu beylerin ittifak halinde hareket ederek pek çok yeri zapt etmesi üzerine, Musa Bey bu sırada Konya'da emir olarak bulunan Halil Beyin diğer oğlu Alaeddin Beyi davet etmiş ve idareyi Alaeddin Beyle Süleyman Beye bırakmıştır. Musa Bey, 1356 tarihinde vefat etmiştir.

Musa Bey, Ermenek'te emir olarak bulunduğu sırada yaptırdığı Tol Medrese'den başka, yine Ermenek'e bağlı Lamas köyünde bir cami, Karaman'da bir medrese ile imaret, Mut'ta da bir mektep ve muallimhane yaptırmıştır. Karaman'daki Emir Musa Medresesi'nin Mut'taki mektep ve muallimhanenin muhtemelen, hükümdarın buradaki ilk hükümranlığı zamanında inşa ettirildiği anlaşılmaktadır.

Üçüncü Osmanlı padişahı Murat I. (Murat Hüdavendigar), Karamanoğulları ile yaptığı anlaşmalarla birlikte kızı Nefise Sultan'ı Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey'e vererek aradaki husumeti kaldırmak ve Müslüman iki beyliğin birbiri ile savaşmasını önlemek ister. Ancak Karamanoğlu bu antlaşmaları hiçe sayarak Osmanlı topraklarına saldırınca Osmanlılar Karamanoğulları ile

karşı karşıya gelmiş ve yapılan ilk savaş Konya önlerinde olmuştur. Bu savaşta Murat Hüdavendigar'ın damadı olan Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey mağlup olarak Konya'ya sığınır. Yakalanan Karamanoğlu Alaeddin Ali Bey, Murat Hüdavendigar'ın kızı olan eşi Nefise Melek Sultan Hatun tarafından kurtarılır. Karamanoğulları ile Osmanlılar arasındaki bu savaşlar I. Bayezit döneminde de devam etmiş, ta ki Fatih devrine kadar sürmüştür. Meydana gelen bu savaşlarda esirlerin kurtarılması ve iki taraf arasında antlaşma yapılmasında yine Nefise Sultan'ın çok büyük katkısı olmuştur. Nefise Sultan'dan Alaeddin Ali Bey'in Ali ve Mehmet Bey isminde iki oğlu dünyaya gelmiştir. Eşi öldürüldüğü zaman kardeşi tarafından Bursa'ya gönderilen Melek Hatun, 1402 tarihinde tekrar Karaman'a döner. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmeyen Nefise Sultanın kabri, kendi adına yapılan şehrin merkezindeki Hatuniye Medresesindedir.

Karaman il merkezindeki müze bahçesinde yer alan Hatuniye Medresesinin, Osmanlı Sultanı Murat Hüdavendigar'ın kızı, Karamanoğlu Alaeddin Bey'in karısı Nefise Sultan tarafından, 1382 yılında yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır[18]. 1917 tarihli haritada Necibe Sultan ismiyle anılır. Medrese açık avlulu, tek eyvanlıdır[19]. Medresenin avlusu revaklarla çevrili olup doğu ve batı cephelerinde öğrenci hücreleri yer alır. Medresede yapı malzemesi olarak kesme taş

[18] Kerim Türkmen. Kitabeler Yapıların Temel Taşlarıdır
[19] http://www.gokaraman.gov.tr/

kullanılmıştır. Yapıda süsleme taçkapı, eyvan kemeri, köşe odaların girişlerinde yoğunluk gösterir. Süslemelerde geometrik motifler yanında, bitki motifleri, rumi ve palmetler, yazı kuşakları ana şemayı oluşturur. Portal mukarnaslarının sekizinci sırasında, eksenin batısındaki nişin içinde yer alan iki yana açık ayaklarının ortasından yelpaze biçiminde kuyruğu sarkan, kanatları açık ve başı ayrıntılı işlenmemiş bir güvercin figürü yer almaktadır[20]. Karşısındaki nişte ise, simetriği yerine bir çiçek bulunur.

Eyvanının batısındaki kubbeli salon diğerine benzerse de aralarında bazı küçük farklar göze çarpar[21]. Bu salonda kubbeye geçiş yalnız bir köşede stalaktitli trompla yapılmış, öbür köşelere ikili üçgen bingiler konmuştur. Türbe olan bu salonun sadece güneye bakan bir penceresi vardır. Gerek türbenin gerekse kışlık dershanenin yenilenen kubbelerinin tepesinde açık gözler bırakılmıştır.

Ögel, Karaman'daki Hatuniye portalinde Sivas'taki Gökmedrese ile Beyşehir'deki Eşrefoğlu Camii portalinin örnek tutulduğu ve bunlardan alınan şekillerin birleştirilmesinden meydana geldiği kanaatindedir[22]. "Karaman devri sanatı bir geçiş, arama, tezatlar devridir. Bir yandan Selçuklu sanatı son imkanlarına kadar

---

[20] Muhammed Görür. Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1435). Doktora Tezi. Hacettepe Üni. Ankara. 1999

[21] Aptullah Kuran. Karamanlı Medreseleri

[22] Semra Ögel. Bir Selçuk Portalleri Grubu ve Karaman'daki Hatuniye Medresesi Portali

götürülür, diğer yandan sadeleşmeye doğru bir meyil başlar. Bilhassa antik motifler alaka kazanır. Selçuk portalinin yüklü tezyinatından sıyrılmak istenmesi, sonradan yalnız silme ve stalaktitlerden ibaret Osmanlı portalinin abstre vuzuhuna kadar götürür. Sade, vazıh antik örneklerin tercih edilmesi, şekillerin yeni bir üslubun süzgecinden geçmeye başladıklarını gösterir… Hatuniye portalini yapan ustanın, iki Selçuk eserinden aldığı formlardan bir sentez teşkili fikrini de, bu devrin arama, tecrübe etme meyli ile izah edebiliriz."

Medrese'nin ihtişamı, geçmişte eğitime verilen önemi göstermektedir[23]. Cumhuriyet'in ilanına kadar kullanılan medresede, Macar Hoca isimli bir kişi tarafından ders verilmesinden ötürü halk arasında "Macar Mektebi" olarak da tanınmıştır. 1955 tarihli bir fotoğrafta medresenin harap vaziyette olduğu görülmektedir.

Hatuniye Medresesi 2003 yılında restore edilir ve günümüzde "Hatuniye Turistik Karaman Sofrası Lokantası" olarak hizmet vermekte ve ziyaretçilerine Türk mutfağından güzel tatların sunulduğu bir mekan olarak kullanılmaktadır. Medresenin portali mermerden yapılmış olup, göz alıcı bir süslemeye sahiptir.

Ne var ki, Melek Hatun'un Karaman'da yaptırmış olduğu *Mescit* ile *Haydariye Zaviyesi* günümüze gelememiştir.

---

[23] Seda Dilay. Kültürel ve Tarihi Açıdan Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin Yeri

Konya Mevlana Türbesi'ni de onartmış olan Alaeddin Bey'in inşa ettirdiği yapıları arasında yer alan Karaman Alaeddin Bey Camisi ve Gülnar (Der-Künde) Köyü Alaeddin Bey Camisi günümüzde ayakta değildir. Alaeddin Ali Bey 1398 yılında I. Bayezid'in Anadolu seferi sırasında yakalanarak idam edilmiş, başı bir mızrağa takılarak şehirde dolaştırılmış, Karaman'daki tarihsiz türbesi de yakılmıştır. On ikigen prizma gövdeli, içten on iki dilimli bir kubbe, dıştan külahla örtülü türbe, özellikle taçkapı ve pencere bezemeleriyle dikkati çeker. Cephede ve portaldeki şeritlerde mukarnasların arasındaki panoda ve kabaraların üzerinde yazı yer almaktadır. Türbenin içi iki metre yüksekliğine kadar çini ile kaplı iken hepsi yok olmuştur. Bitişiğindeki cami ise Vezir Gedik Ahmed Paşa tarafından yıktırılmıştır[24]. Karaman'da Gedik Ahmet Paşa

[24] 1461'de İshak Paşa'nın yerine Anadolu Beylerbeyliği'ne getirilmiştir. 1469'da Karamanoğulları'ndan Konya Ereğlisi ve Aksaray'ı ele geçirdi; Ertesi yıl Eğriboz'un fethiyle sonuçlanan sefere katıldı. Ardından vezirliğe yükseltildi. 1471'de Alâiye'yi (Alanya), ertesi yıl Silifke, Mokan ve Gorios kalelerini aldı. Topraklarını geri almaya çalışan Karamanoğlu Pir Ahmet ve kardeşi Karamanoğlu Kasım Bey'i yenilgiye uğrattı. Osmanlılar ile Akkoyunlular arasındaki Otlukbeli Savaşının (1473) zaferle sonuçlanmasında önemli rol oynadı. Gedik Ahmet Paşa, Karamanoğlu Kasım Bey'in isyanını bastırmak için Karaman'da bulunan Şehzade Abdullah'a yardıma gönderildi. Kasım bey kış sebebiyle Suriye'ye kaçınca, Gedik Ahmet Paşa isyanın bastırılmasında beklenen başarıyı sağlayamadı. 1482'de Edirne'deki Yeni Saray'da padişahça verilen ziyafetin sonunda orada bulunanlara hil'atler giydirilip ikram olunurken Gedik

tarafından yerle bir edilen birçok yapının kitabeleri, parçalar halinde Karaman Kalesi Suru inşaatında yapı malzemesi olarak kullanılır.

Halil Efendi Külliyesi ismiyle anılan mescid, türbe ve çeşmeden oluşan yapı topluluğu il merkezinde, Hoca Mahmud Mahallesi'ndedir. Yapının üzerinde herhangi bir kitabe bulunmamakla birlikte yaptıran kişinin yaşadığı dönem göz önüne alınarak XIV. Yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilir.

Büyük ölçüde özgün biçimini kaybetmiş olan mescid, güney ve batıdan yol, doğu ve kuzeyden sarnıçlı bir avlu ile çevrilmiştir. Mescidin kapısı bu küçük avluya açılmaktadır. Mihrabı dışında orijinal bölümü kalmamıştır. Doğuya bir, güneye iki büyük kare; kuzeye, içe doğru genişleyen iki dikdörtgen pencere açılmaktadır. Bugünkü şekliyle, tavan ahşap kaplamadır. Caminin kuzey cephesindeki iki penceresi dışında bütün pencereleri yenilenmiştir.

Tek süs elemanı içteki mihraptır. Düz ve eğimli silmelerle çerçevelenmiş olan mihrap, kesme taş malzemeyle yapılmıştır. Beş kenarlı mihrap nişi duvar içine gömülmüş ve dışta iki zar başlıklı sütunçe ile

---

Ahmed Paşa'ya siyah kaftan giydirilip boğdurularak öldürülmüştür. Gedik Ahmed Paşa Afyonkarahisar'da bir külliye, Ladik'te (Denizli) bir mescit ve bir köprü, Kütahya'da bir mektep ve Büyük Bedesten'i yaptırmıştır. İstanbul'daki eserlerinden sadece bulunduğu Gedikpaşa semtine adını veren hamamı günümüze ulaşmıştır.

sınırlandırılmıştır. Mihrap kavsarasının bazı bölümleri bozulmuş olup altı sıra mukarnas dolguludur. Üstte bir kitabe yeri ve iki yanında iki kabara motifi bulunmaktadır.

Abbas Mahallesi'nde bulunan çeşmenin üzerinde 1906 yılında onarıldığını gösteren nesih yazılı bir kitabe vardır. Kesme taştan, iç içe iki sivri kemer nişli bir çeşme olup, üzeri kırık bir çatı ile örtülmüştür. Çeşme Halil Efendi Camisi'ne eklenmiştir. 1980 yıllarında yol genişletme çalışmaları sırasında yerinden sökülerek geriye çekilmiştir.

Halil Efendi türbesi, aynı adla anılan mescidin doğusundadır[25]. II. İbrahim Bey'in baş kadısı Kaya Halil adına 1409 yılında yaptırılmıştır. Doğu cephesinin iki köşesi altta pahlanarak üstleri mukarnaslarla süslenmiştir. Kümbetin dikdörtgen planlı olması sebebiyle kubbenin oturtulabilmesi için, doğu ve batı kenarlarda kubbe eteğindeki silme biraz içeride yapılmış, güney ve kuzeyde bir miktar duvarın içine gömülmüştür. Böylece kubbe oval olmaktan bir ölçüde kurtarılmaya çalışılmıştır. Türbenin içerisinde yan yana iki sanduka bulunmaktadır. Sandukalardan birinin şahidesi sarıklıdır[26]. Pencereler içte de taş söveli ve sivri kemer alınlıklı yapılmışlardır. Kuzey duvarda bir dolap nişi bulunmaktadır. Buranın altında bir cenazelik katından söz edilmekteyse de bunu doğrulayacak herhangi bir ize rastlanmamıştır. Türbenin

---

[25] http://kulturrestorasyon.com.tr/

[26] Şahidenin sarıklı olması, o zatın müderris veya defter emini olduğunu gösterir.

yanında büyük bir çeşme vardır. Konya Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2003 yılında türbenin içinde ve dışında gerekli taş onarımları yapılmış, kirlenen taş yüzeyler temizlenmiş, horasan harcı ile derz yapılmış, kapı ve pencere doğramaları yenilenmiştir. Türbenin yanındaki çeşme de onarılarak, çeşmeyi ve türbe girişini içine alacak şekilde istinat duvarı yapılmış, üzerine demir korkuluk konulmuş, bu bölüm orijinal kotuna indirilerek taş kaplama yapılmıştır. Halil Efendi bir tarikat piri değildir. Karamanoğulları tarihinde Kaya Halil Bey adıyla geçen bu zatın savaşlarda kullandığı kılınç ve saldırması lahidinin üzerinde toz, toprak arasında çürüyüp gitmekte iken, son zamanlarda ikisinin de kaybolduğu görülür.

Külhan Mahallesi'nde Ak Tekke Camii'nin karşısında, yol kenarında bulunan Hacıbeyler Camii 1358'de Karamanoğlu II. Mehmet'in de amcası emir Seyfeddin Hacıbeyler tarafından inşa ettirilir. Çatıyla örtülü olan caminin ilk yapımında üzerinin toprak damlı ve düz olduğu sanılmaktadır. Daha büyük ve bugünkü yerinden biraz daha önde bulunuyormuş. Ancak yol açmak amacıyla caminin girişi, bazı duvar taşları ve mihrabı yerinden sökülerek daha geride ve küçük olarak yapılmıştır. Bu yapımda iç mekândaki payeler de azaltılmıştır. Nizam Camii de denilen yapının giriş kapısı özgün şekliyle günümüze gelebilmiştir. Çatıyı aşan abidevî kapı silmeler içine alınmıştır. Basık kemerin üst kısmı örgü ve bitkisel motifler, kitabe ve kabaralarla süslenmiştir. Yapımında batı cephesinin orijinal kesme

taşları kullanılmıştır. Diğer duvarlar ise taş üzerine kerpiçle inşa edilmiştir.

İstasyon Caddesi'nin şehirle birleştiği yerde bulunan caminin bir kısmı yola engel teşkil ettiği gerekçesiyle 1903 yılında yıkılmıştır[27]. Demiryolu inşaatı için Karaman'da bulunan Alman ustaların marifetiyle caminin kapısı geri kalan bölümüne monte edilmiş yani bugünkü kapı ve yanındaki duvarlar aynı taşlar kullanılarak yapılmıştır[28].

1950 yılında viran ve harap durumda bulunan Hacıbeyler Camiinin kullanılır hale getirilmesi üzerine 1951 yılında İlçe Halk Kütüphanesi olarak hizmet vermeye başlar. Kütüphanenin 1989 yılında taşınmasıyla tekrar cami olarak hizmet vermeye başlar.

[27] Alaattin Uca. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

[28] Hacıbeyler Camii'nin bir kısmını yıkarak, İstasyon Caddesi'ni açan 1890 – 1920 yılları arasında yaklaşık otuz yıl belediye başkanlığı yapan Ahmet Hilmi Birant'tır.

XV. Yüzyıl

Uzun süren Osmanlı-Karamanlı mücadelesinden Larende ve çevresinin çok zarar gördüğü anlaşılmaktadır. 1476 Evkaf Defterlerindeki vakıflardan Lal Paşa vakfı, Alaeddin Cami, Sultan Cami, Zencirli Medrese, (Çeşnigir Mahmud oğlu Recep Darülhadis ve Darulhüffazı gibi yapılar harab haldedir[29]. Daha ayrıntılı hazırlanmış 1483 defterlerinde harab binaların sayısının arttığı görülmektedir. Paşa Hamamı, Çardaklı, Hoca Veli Hamamı, Hacı Ali Değirmeni, Buhulugözlü Değirmeni, Muhtesip Hamamı, Zuzadi Değirmeni, Foni vadisindeki değirmen, Hacı Ömer Değirmeni, şehirdeki bezirhane ve Sultan Hamamı ile eski Tahıl Pazarı arasındaki dükkanlar, Hızır Hoca Mescidi, Hacı Hoca Mescidi gibi harab yapılar, bu deftere kayıt olma şansı bulan harab binalardır.

Osmanlılar Karaman ilinde ileri gelen ve vücutları kendileri için zararlı görülen eşraf ve devlet erkânından bir kısmını öldürdükleri gibi Konya ve Lârende'deki sanat erbabını da İstanbul'a yolladılar (1466)[30].

Aşıkpaşazade eserinde şunları kaydeder[31]. "Padişah, veziri Rum Mehmed'i "Var, Karamanoğlu'nu o vilayetten sürüp çıkar." diyerek gönderdi ve kendi kullarından ve Anadolu askerinden nice sancak da kattı.

---

29 GÜMÜŞÇÜ Osman. XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. 1997

30 İsmail Hakkı Uzunçarşılı. Osmanlı Tarihi. Sh 101

31 Aşıkpaşazade. Günümüz Dilinde Osmanoğullarının Tarihi. Sh. 255

Rum Mehmed yürüdü, Larende'ye vardı. Larende'nin mescitlerini ve medreselerini yakıp yıktı, babasının evi imişçesine harap eyledi. Şehrin kadınını ve gencini soydurdu, çıplak bıraktı. O zalim, elinden gelen her şeyi yaptı, Müslümanlara bunun benzeri hakaretler yaptı."

Hammer eserinde şunları kaydeder[32]. "Tama'kârlığı yüzünden, Karaman'ın Ereğli ve Lârende kazalarını vergi altında ezdi. Lârendeliler, cami ve medreselerinin ravza-i Peygamberî'yi içine alan Medîne-i Mukaddese'ye vakf edilmiş olduğunu beyanla, hiç olmazsa bunlara ilişilmemesini istirham ettiler; Zâlim Vezîr, cevâp yerine geçmek üzere temsilcilerden meydana gelmiş olan hey'eti kamilen idam ettirdi."

Şikari Cem Sultan'ın Karaman valiliğinden şöyle söz eder[33]. "Sultân, diyâr-ı Karaman'ı oğlu Cem Sultân'a verdi. Gelüb Konya'da üç yıl sâkin oldu. Gelüb Lârende harâbın gördü. Halkının perişânlığın görüb olan zulme vâkıf oldu. Bî-ihtiyâr ağladı. Zirâ ehl-i insâf pâdişâh idi. Dört yıl sâkin oldu. Lârende'de bir sarây ve bedestân yapdı ve bir mikdâr çarşu pâzâr yapdı. Zulmü def' edüb 'adâlete başladı. Karaman halkı Cem Sultân'dan hoşnûd olub birbirin gelüb cem' olub yine mülklerin ma'mûr eylediler. Cem Sultân Lârende'nin ma'mûr olmasına sebeb oldu." Ne var ki Cem Sultan'ın hayatı da Karaman'ın kaderine benzemektedir[34].

---

32 Hammer. Büyük Osmanlı Tarihi. Cilt 3. Sh. 100

33 Şikari Karamanname. Sh. 239

34 Cem Sultan (1459-1495)'ın babası Fatih Sultan Mehmet annesi Çiçek Hatun'dur. İlk terbiyesini saray hocalarından alır.

"Otuz dâne server şehid olub cümle ehl-i Karaman giribânların çâk etdiler ve bu serverleri defn edüb Kasım Begi oğulları ve karındaşıyla Lârende'de İbrâhim Beg Türbesine defn etdiler."[35] Nakledilir ki, Hucantîoğlu kaçub Lârende'ye gelir ve olayı haber verir. Ali Pâşâ Sultân Selim'e durumu arz eder. Sultân Selim emr eyler[36]. Hucantîoğlu'nu salb ederler. Sultân Selim der ki, "Bunca senedir nân ü ni'metin ekl edüb efendisin öldüren âdemden bize sadakat ile hizmet etmek me'mul değildir."

Bu yüzyılda tespit edilen Karaman (Larende) zaviyeleri şunlardır[37]. *Kiçi Zaviyesi, Mansur Dede,* Rükneddin*, Hacı İsmail Horasani, Evlad-ı Hacı İsmail Zaviyesi,* Ulu, Emirşah, Hacı Gaybi, Ketenci Baba, Halil Dede (Divle), Şeyh Alaeddin, Armağan Derviş bin Adil (Külliyasun), Sadrhane (Alacasuluk), Küçük, Ahi İsa ve

---

Beş yaşına gelince, bir hocaya verilerek Kastamonu sancakbeyliğine gönderilir. Eğitim ve öğrenimine burada da devam eder. Fatih Sultan Mehmet, büyük oğlu Mustafa'nın vefatı üzerine (1474) Cem'i Karaman eyaletine gönderir. Cem'in Rodos şövalyelerine ilticası 1482'dir. Cem Sultan'ın, ölümüne kadar yanında olan sadık nedimlerinden biri tarafından yazılan Vakıat-ı Sultan Cem'in ilk sayfalarında da Cem Sultan'ın Karaman'daki valiliği, Kasım Bey'le dostluğu, birlikte mücadeleleri gün gün anlatılır. Cem Sultan'ın biri Farsça diğeri Türkçe olmak üzere iki divanı, ayrıca ve Hüsrev ü Şirin adlı mesnevisi vardır. Divan'ı baştan sona neredeyse hüzünle doludur.

[35] Şikari. Karamanname. Sh. 245

[36] Karamanname'de böyle denilse de, o tarihteki sultan II. Beyazıd'dır (1481-1512).

[37] Akif Erdoğru. Karaman Vilayeti Zaviyeleri

Kalemi zaviyeleri, *Nure Sofu Zaviyesi,* Kirişçi Baba, ve Kalenderi zaviyesi.

1483'te mutasarrıfı Şeyhzade olan *Kiçi Zaviyesi Vakfı'*nın, 150 akçe yıllık geliri vardır. Zamanla zaviye etrafında aynı isimle anılan bir mahalle oluşur[38].

Muhtemelen günümüzde aynı isimli mahallede bulunan *Mansur Dede Zaviyesi*'nin varlığı, XIV. Yüzyıla (1354) tarihlenir.

Hacı İsmail Horasani Zaviyesinin bulunduğu alan zamanla Hacı İsmail köyü (*Yeşildere*) haline gelir. 1483'te *Hacı İsmail Horasani Zaviyesi* Vakfının Karaman'a bağlı Evlad-ı Hacı İsmail köyünün öşründen elde edilen 2.400 akçe yıllık geliri vardır. Ayrıca, eski adı *İbrala* olan bu köyde Mecdüddin Mahmud Bey'in 1311'de inşa ettirmiş olduğu bir cami bulunmaktadır. Bizanslılar devrinden kaldığı tahmin edilen Kilise Camii ise Yeşildere kasabasının girişindedir. Burası 1649 tarihinde Hacı Ali Ağa tarafından camiye çevrilmiştir[39]. Sel baskınları sebebiyle yüksekte olan caminin alt pencereleri toprakla dolmuştur. 1953 yılında çıkan bir yangında binanın bir kısmı yanmış ve aslına uygun olmayan bir şekilde tamir edilmiştir.

---

[38] Fahri Çoşkun. 1483 tarihli Vilâyet-i Karaman ve Kayseriye Vakıf Tahrir Defteri

[39] Sultan Doğan. Karaman Merkezdeki Kiliseler. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üni. Van, 2012

Kasabanın ortasında doğal bir kalenin içinde bulunan Kale Camii, düz dam ve sade yapısıyla Selçuklu tarzını andırmaktadır[40].

Ağa Köprüsü, Döşeme Köprüsü, Nalıma Köprüsü, Akköprü, Denircik Köprüsü, Yeşildere'de bulunan köprülerdir. Akköprü dışındaki köprüler eski özelliklerini kaybetmişlerdir. Akköprü Selçuklular döneminde yapılmıştır. Günümüzde yanına yapılmış olan yeni köprü trafiğe açılmış olup tarihi Akköprü ise araç trafiğine kapalıdır.

Yeşildere kasabasında Camiönü diye bilinen mevkide yer alan tarihi hamam seller sonucu tahrip olmuş ve kullanılamaz hale gelmiştir. 1950 yılında restore edilip hizmete açılmış olan hamamın Selçuklular dönemine ait olduğu kabul edilmektedir.

Evlad-ı Hacı İsmail Zaviyesi harap vaziyette olup XIV. Yüzyıl öncesine tarihlenir. İsmail Hacı Tekkesi Karaman Merkez Yeşildere Kasabası, Karaman – Ereğli Yolu üzerinde bulunmaktadır. 1518 yılında tutulan resmi kayıtlara göre, Yunus Emre ve topluluğunun Horasan'dan gelip I. İbrahim Beyden toprak satın alarak bu yöreye yerleşmiş olduğu görülür. Kaynaklara göre, "…dervişleri ile birlikte Horasan'dan gelen Şeyh Hacı İsmail, Larende Kazası'nda, bugünkü Yeşildere Nahiyesi sınırları içerisinde kendi ismini verdiği bir köy kurmuştur. Şeyh Hacı İsmail'in oğlu Musa Paşa burada bir zaviye bina etmiş ve onun oğlu da ikinci bir zaviye yaptırmıştır. Bu

[40] www.ibrala.com/

cemaat içerisinde yer alan Yunus Emre de Karamanoğlu İbrahim Bey'den mülk satın almıştır."

Hacı İsmail Yaylası Yeşildere'ye altı km. mesafededir. Bir tepenin üzerinde bulunan zaviye Karaman İl Özel İdaresi ve Kültür Bakanlığının destekleri ile restore edilir. Çevrede artık terk edilmiş olan ağıllar bulunmaktadır. Zaviyenin doğusunda geniş bir alan mezarlıktır. Mezarlığın ortasında içinde yatanın kim olduğu belli olmayan küçük bir türbe vardır. Ören yerinde İsmail Hacı türbesi içinde zikir odası, mescit, ahır gibi bölümlerin bulunduğu tekke binası, mezarlık ve merdivenlerle inilen obruk ve kuyular yer alır.

Halk arasında Hacı İsmail değil de İsmail Hacı diye anılmasının sebebi şöyle anlatılır. Hacc zamanında bir zat hacca gider. Arkasından Allah kavuştursun diye gelen misafirlere börek yapılır. Bu misafirlerin içinde İsmail Bey de vardır. Hanımı böreği eşinin çok sevdiğini söyleyince İsmail Bey "ben vereyim", der. Ev sahibi hanım "her halde böreği rahat yiyemedi dışarı çıkınca yiyecek", diye düşünerek dört beş tane börek koyar İsmail beyin yanına. Bu sırada Hacc'da olan zat namaz kılmaktadır. Sola selam verdiğinde bakar ki, seccadesinin üzerinde beş tane börek, daha dumanı üstünde. Kendisi getireni görmemiştir, ama yanındakiler böreği getirenin İsmail Bey olduğunu görmüşlerdir. Hacc'dan döndüğü zaman, hoş geldin diyenlere ben hacı değilim İsmail Hacı der ve o günden sonra adı İsmail Hacı kalır.

Anlatılır ki, bu tekkenin mescidinin damını katiyen örümcek tutmaz. Ve inanılır ki, buradaki çatal direğin arasından geçenlerin bütün günahları dökülür.

Kasabanın içinde ağrılara ve sızılara karşı sınanmış bir tekke vardır. Türkiye'nin dört bir tarafından ağrı ve sızıları olanlar buraya gelerek, tekkenin şeyhi vasıtasıyla ağrıyan ve sızlayan yere kırmızı bir bez örterek, bıçakla kıyılırlar. Buralarda toprak duvarlı, toprak örtülü bir damın altında, kabir sandukasına benzeyen bir hörgüçlü yer vardır. Hasta bu deliğe elini sokarak aldığı kumu yalarmış ve Allah'ın izniyle hastalığı geçermiş. Nakledilir ki, tarihi bilinmeyen bir zamanda, bir kış günü kar yağarken, buraya çıplak bir adam gelmiş. Kendisi eve alınmış, yemek ikram edilmiş, yalnız ekmeği yemiş ve giderken de eve bir bıçakla kırmızı bir bez bırakmış, kapıdan çıkmış, şimdiki sandukanın bulunduğu yerde ortadan kaybolmuş. Sonradan buraya bir makam yapılmıştır.

Şeyh Hasan oğlu Kirişçi Baba/Yunus Emre bin İsmail zaviyesine ait Osmanlı arşivlerinde 1760 ile 1858 tarihler arasında yer alan muhtelif kayıtlar bulunmaktadır. 1904'te zaviyenin son şeyhi Sunullah Efendi vefat edince yerine Kadiri tarikatı şeyhi Bekir Efendi geçer.

2015 Ağustosunda ilk defa Yeşildere Yunus Emre Festivali düzenlenir.

Karaman beyleri ataları Nure Sufi için Karaman *Afşarviran* köyünde bir zaviye

yaptırmışlardı[41]. *Nure Sofu Zaviyesi* Vakfı Afşarviran köyündeki vakfın zeminden elde edilen 300 akçe geliri vardır.

Kalenderhane I. Murad'ın kızı Melek Hatun'un yaptırmış olduğu zaviye idi. Kalenderi zaviyesi şehrin hemen dışında inşa edilmişti. Vakfiyesine göre, Kalenderhanenin iki değirmeni, tarlaları ve bir adet bahçesi vardı[42].

Mahalleye ismi verilen **Mansur Dede**, Karamanoğulları Beyliği döneminde Karaman'a gelmiş olan Kettani Baba'nın oğludur. Mansur Dede Karaman'da ayrı bir zaviye kurmuştur. Bu zaviye Külhan Mahallesindeydi. 1483 yılında Mansur Dede Zaviyesi Vakfı Mutasarrıfı Şeyh Ali Paşa olup, bağ ve zeminden 300 akçe yıllık geliri vardır. Mansur Dede'nin

---

[41] Sarıoğlan Kasabası Konya'nın Bozkır İlçesi'ne bağlı üç nahiye merkezinden birisidir. Eskiden Belviran veya Belören isimleri ile de bilinirdi. 1856 yılında Karaman Eyaleti içinde görülen Konya Sancağı'na bağlı olarak 28 tane nahiye bağlanmıştır. Bu nahiyelerden birisi de Belviran (Belören) idi. Afşarviran köyü Belviran kazası sınırları içinde yer almaktaydı. Bölgede ilk camiyi inşa eden ve Selçuklunun baş edemediği Bizans ordularına mancınık tepesi bölgesinde bir savaş dehası ile arı kovanlarını düşman orduları üzerine atarak onları şaşkına çevirip perişan ederek yenen Karamanoğullarının atası Nure Sofi'nin türbesi Mersin-Mut-Yalnızcabağ'da Değirmenlik Yaylası'nda bulunmaktadır.

[42] ERDOĞRU Akif . Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar -1-

çocuklarından Mehmet Çelebi, günümüzdeki Mansur Dede Mahallesinde Kilci Çeşmesi ile Çelebi Mescidini yaptırır. Mansur Dede, 1394 yılında vefat etmiş olup kabri Karaman'da Mansur Dede Mahallesi'nde Mansur Kiriş isimli şahsın evinin avlusundadır.

1483'te Armağan **Derviş b. Adil Zaviyesi**'ni tasarruf eden Emir Ali (b. Ahi Ali)'nin babasının ahi olduğu anlaşılmaktadır.

Kalemi Zaviyesi'nin Karamanoğulları devri büyüklerinden Kalemi oğlu Ahi Mehmed Bey tarafından yaptırıldığı bilinmekte sonraki dönemlerde Mevlevi Tekkesi, Aktekke vs. gibi isimlerle anıldığı zikredilmektedir.

Selçukluların çöküş döneminde ortaya çıkan ve yer yer XV. Yüzyılın ikinci yarısına kadar etkinlikleri bilinen on bir beyliğin kültür yaşamına katkıları arasında 1269 yapı vardır[43]. Bu eserlerden 627'si Osmanoğullarına 170'i Karamanoğullarına aittir. Karamanoğullarından on melik 69, dört kadın kurucu 10, melik ailesinden iki kişi üç, onbir emir 18, bir dizdar altı, bir defterdar beş, bir vali ile bir beylerbeyi ve bir kazasker birer, ayandan bir kişi iki, bir müderris bir, iki kadı altı, yedi din adamı dokuz, iki ahi iki, dört tacir dört, üç hayır sahibi altı, konumu belirlenemeyen yirmidört kişi 27 yapı olmak üzere toplam 170 yapı inşa ettirmiştir. Yapı çeşitliliği ile dikkati çeken örnekler arasında 27 cami, 20 mescit, 13 medrese, bir

[43] Aynur Durukan. Beylikler Dönemi Kültür Ortamından Bir Kesit

darülhadis, 13 darülhuffaz, bir darülkurra, bir muallimhane, iki hankah, altı imaret, bir mevlevihane, iki tekke, 18 zaviye, bir dergah, 17 hamam, 24 çeşme, bir sarnıç, bir şadırvan, bir aşevi, bir bedesten, bir han, iki saray, bir misafirhane, 13 türbe, bir dış kale suru, iki kervansaray ve bir köprü karşımıza çıkar. Ayrıca iki cami, iki dış kale ve üç iç kale suru, bir Ahmedek ve iki türbe de onarılmıştır. Karamanoğulları zamanında en çok cami ve çeşme yapılmıştır. Diğer taraftan Doğan ve Fataha makalelerinde, "Selçuklu Devleti'nin yerine geçmek gibi iddiaları olduklarından, Selçuklu üslup ve geleneğini en çok onlar devam ettirmiştir." ön kabulünün, Karamanoğulları sanatının doğru algılanmasını güçleştirdiği kanaatindedirler[44]. İleri sürülür ki, Özellikle beyliğin mimari ve bezeme diline nesnel yaklaşıldığında üretilen eserlerin özgünlüğü anlaşılır.

Buğdaylı Mescidi Karamanoğlu II. İbrahim'in baş kadısı Halil Efendi tarafından 1409 tarihinde yaptırılmıştır[45].

Bu döneme ait önemli yapılardan biri Hatip Mahallesinde*ki Arapzade Camisi*'dir. Batı cephesindeki portal üzerinde yer alan dört satırlık kitabesine göre

---

[44] Nermin Şaman Doğan- Ebru Bilget Fataha. Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/ Melek Hatun Ve Niğde Ak Medreseleri

[45] Hamza Keleş. XVI-XIX. Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları

inşaına 1394'te başlanıp 1420 yılında tamamlanmıştır[46]. Banisi bilinmemektedir. Enlemesine dört sahınlı ve ahşap tavanlı yapının yağmur sularını akıtmaya yarayan ejder başlı çörtenlerden günümüze bir tanesi kalmıştır. Portaldeki geometrik kompozisyonları baklava, halat örgü ve daire, bitkisel kompozisyonları rumi palmet, figürlü kompozisyonu ejder başı, yazıyı ise sülüs hatlı kitabe oluşturmaktadır.

Seyyid Abdülkadir Ağa ibn Seyyid Osman Ağa'nın 1788 tarihli vakfiyesinde, Arapzâde Câmi yanında bulunan medresenin (darü'l huffaz) müderrisine günde 15 dirhem, medresenin hücrelerinden her birisine günlük bir dirhem verilmesi, vakıf gelirlerinin medrese ve hücrelerin tamir ve termimine harcanmasını vakıf şartlarında belirtmiştir[47].

1436 tarihli *Dikbasan Camisi,* Arapzade Camisi'nin küçük boyutlu bir örneğidir[48]. Bu mabedin bir ismi Cami-i Fasîh'tir. Köhnebedesten Mahallesi'nde bulunmaktadır ve Karaman'ın en büyük camilerindendir. Caminin doğusunda eskiden bir medrese bulunmakta idi fakat tekke ve zaviyeler kapatıldıktan sonra burası önce satılmış sonra da yıkılmıştır. Buradaki medrese, Dikbasan

---

[46] Eserin inşa tarihi farklı şekillerde verilmekte olup, doğrusunun 1493 olduğu ileri sürülür.

[47] Hamza Keleş. XVI-XIX. Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları

[48] Alaattin Uca. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

Mektebi olarak da anılıyordu. Mektebin hocası Ak Hafız idi. Karaman'ın elektrik ihtiyacını karşılamak için yapılan proje ve ekindeki haritayı çizdiren Hacı Sami Tartan da burada okumuştur. Kıble tarafında bulunan mezarlık ise çevre düzenleme ve yenileme çalışmaları sırasında yok edilerek yerine şadırvan yapılmıştır. Dikbasan Camii sanki Karaman'ın ulu camii olabilecek nitelik ve konumdadır. Ancak sonradan şehir planı buna göre geliştirilmemiş ve caminin önüne yaptırılan iş hanı burayı ikinci plana itmiş ve cami, merkez olma özelliğini kaybederek binalar arasında sıkışıp kalmıştır.

Bu yüzyılda vakıflarından Larende'de Karamanoğlu Emir Musa (öl. 1345), Hatun, Zencirli (diğer adı *Eskice*), Mud isimli medreseler bulunduğu anlaşılmaktadır[49].

Karamanoğulları'nın bazen kendi aralarında, bazen de Eretnalılar ve Kadı Burhaneddin ile giriştikleri mücadeleler sebebiyle şehir yer yer harap olur. 1419'da Memlük kuvvetleri Larende'yi zapt eder. Karamanlı Mehmed Bey'in oğlu İbrahim Bey Osmanlıların yardımıyla burayı geri alır (1421). XV. Yüzyılın ilk yarısında Larende'yi ziyaret eden Fransız seyyahı Bertrandon (1400-1459) burayı büyük bir ticaret şehri olarak tanıtır.

---

[49] ERDOĞRU Akif. Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar -1-

II. Mehmet Beyin Antalya Kalesi önünde şehit edilmesinden sonra yerine oğlu II. İbrahim (1423-1464) tahta geçer. İbrahim Bey Alaaddin Ali Bey zamanında başlayan Ermenilerle ve sahil limanlarının kontrolünü sağlamak amacıyla mücadeleye devam eder. Bunun için Kilikya seferine çıkarak önce Anamur'u sonra Alaiye üzerine yürüyerek uzun bir muhasaradan sonra Alaiye'yi zabt eder. İbrahim Bey döneminde Osmanlı-Karamanoğulları münasebetleri en hızlı dönemini yaşamıştır.

1444 yılında II. Murad Rumeli'de Haçlılara yenilerek Edirne-Segedin anlaşmasını imzaladıktan sonra, Osmanlı topraklarının önemli bir bölümünü ele geçiren kız kardeşinin eşi II. İbrahim Bey'den intikam almak için başta Karaman ve Ermenek olmak üzere Karamanoğulları topraklarında büyük tahribat yapar.

Nakledilir ki, İkinci Murad kız kardeşini verdiği Karamanoğlu Taceddin İbrahim Bey'e yardım edip, tahta çıkmasını sağlamıştır. Fakat İbrahim Bey diğer Karaman beyleri gibi Osmanlı düşmanıdır ve hiç olmayacak bir sebepten iki devlet arasındaki barışı bozmuştur. Dulkadirli Beyi Nasirüddin Mehmed Bey'in bütün Anadolu'ya nam salmış bir atı vardır. Karamanoğlu İbrahim Bey, methini duyarak Dulkadiroğlu'ndan atı ister, fakat Mehmed Bey atı Osmanlı hükümdarı İkinci Murad için yetiştirdiğini söyler. Karaman Beyi, bunun üzerine kendine tabi bir Türkmen aşireti olan Varsaklardan birkaç adam göndererek, atı çaldırtır. Nasirüddin Bey, durumu İkinci Murad'a bildirince, sultan bir elçi göndererek atı

Karamanoğlu’ndan ister, fakat İbrahim Bey elçiye hakaret edercesine, “Efendiniz böyle bir ata binebilir mi?” diye sorar.

Osmanlı elçisi İbrahim Bey’in padişaha hakaret eden cevabıyla dönünce, zaten Sırplarla işbirliği yaptığı için cezalandırılması düşünülen Karaman Beyliği’ne sefer açılır. İkinci Murad, Macar tehlikesi sona erdirilince, kendisine yapılan hakaretin ve Hristiyanlarla yaptıkları ittifakın cezasını vermek için Karaman Beyliği’nin üzerine yürür. Sultan, kısa sürede Konya, Akşehir ve Beyşehir’i ele geçirir ve İçel’e kaçan Karamanoğlu’nu aramaya başlar.

İbrahim Bey, hükümdarlığının sona ermek üzere olduğunu görünce, dönemin önemli alimlerinden Mevlana Hamza’yı İkinci Murad’a elçi olarak gönderdi. Mevlana Hamza, Osmanlı hükümdarının huzuruna gelerek Karaman Beyi’ni affettirmek için dil dökünce, padişah “Senin hatırın için Karaman Beyi’nin günahını affettim, fakat İbrahim Bey’in makamına gelmesi bizim sayemizde olmuştu. Şimdi İbrahim Bey’i azledip, kardeşi İsa Bey’i Karaman Beyi yapmaya karar verdim” der. Mevlana Hamza, sultanın sözleri üzerine ayaklarına kapanarak İkinci Murad’ı İbrahim Bey’i beyliğin başında bırakmaya ikna eder.

İbrahim Bey 1444 tarihinde Osmanlılarla yaptığı antlaşmaya sadık kalmayınca 1451 tarihinde Fatih ilk seferini Karamanoğlu üzerine yapmak zorunda kalır. Fatih önden İshak Bey komutasında bir öncü birlik gönderir. Kendisi de kuvvetli bir ordu ile Akşehir’e kadar gelir.

Fatih'in Akşehir'e geldiğini haber alan Karamanoğlu büyük bir telaşa kapılarak Karaman ulemasından Mevlana Veli'yi elçi olarak gönderir. Yapılan anlaşmada 1444 tarihli antlaşmaya uyması kaydıyla, Fatih İstanbul muhasarasını da düşünerek yapılan teklifleri ve antlaşma şartlarını kabul ederek Edirne'ye döner. II. İbrahim Bey vefatına kadar yapılan bu antlaşmanın şartlarına aynen uymuştur. İbrahim Bey hastalığı sebebiyle Konya'da yatağında yatarken şehrin valisi olan oğlu Pir Ahmet tarafından daha havadar olur diye Gavale kalesine götürülür[50]. İbrahim Bey Gavale Kalesine girerken 1464'de vefat eder. Cenazesi Karaman'a getirilerek, 1432 tarihinde yaptırdığı İmaret Camii bitişiğindeki türbeye defnedilir. Türbede üç sanduka bulunmaktadır. Bu sandukalardan ortadaki Sultan II. İbrahim Bey'e, soldaki oğlu Alaeddin Bey'e, sağdaki ise oğlu Kasım Bey'e aittir. İbrahim Bey'in Sultan, İshak, Pir Ahmet, Kasım, Karaman, Alaeddin, Süleyman, Nure Sofi ve Mehmet adlarında sekiz çocuğu vardı.

İbrahim Bey Zaviyesi ve İbrahim Bey Medresesi olarak da anılan yapı topluluğu İmaret Mahallesinde yer

[50] Konya'nın batısında yer alan ve Selçuklu'nun yanı sıra birçok tarihi dönemin önemli muhafız kalelerinden biri olan Gevale Kalesinde 2012'den beri devam eden kazı ve restorasyon çalışmalarının tamamlanmasından sonra burada bir çevre düzeni projesi yapılması planlanmaktadır. Böylece gezinti noktaları, seyir terasları ve belirlenecek gezi güzergahı ile şehrin her tarafı izlenebilecektir.

almaktadır[51]. 1432 tarihli vakfiyesi ve kitabesinde "imaret" olarak adlandırılan yapının Karamanoğlu Beyi II. İbrahim Bey tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. İkisi geniş kapsamlı, diğerleri küçük altı vakfiye eki Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Ayrıca medresenin içinde, kapı alınlıklarında yedişer satır halinde taşa işlenmiş iki vakfiye özeti yer almaktadır. Vakfiyede imaretin Karaman'ın doğusunda Yoğunduvar mevkiinde yapıldığı, bir tarafında cemaatle namaz kılmak için bir mescid, diğer tarafında zenginlere, fakirlere, bütün yolcu ve misafirlere yemek pişirilip yedirmek için bir mutfak, Kur'an-ı Kerim okutulması ve hafız yetiştirilmesi için de bir darülkurra (darülhuffaz) inşa edildiği belirtilmektedir. Günümüzde bu yapı topluluğunda imaretin batı cephesinin güney köşesine bitişik bir türbe ve kuzey cephesi karşısında bir çeşme bulunmaktadır. Yapının kuzey cephesi ekseninde hafif dışa taşkın basık kemerli taçkapı yer alır. İki yanda köşelere yakın konumda sivri kemerli ve alınlıklı birer dikdörtgen pencerenin bulunduğu son cemaat yeri son yıllarda yeniden inşa edilirken kuzeydoğu köşesinde biri cepheye, diğeri yana olmak üzere benzer iki pencereyle de dışa açılmıştır. Plan şeması açısından kapalı avlulu medreseler grubu içinde değerlendirilen yapı kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı, çift katlı ve dört eyvanlıdır. Eskiden avlu ortasında var olduğu bilinen şadırvan son restorasyonda kaldırılmıştır. Eyvanın 1907

51 İbrâhim Bey İmareti ve Kümbeti. Aynur Durukan. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 21

yılında söktürülen orijinal çini mihrabı İstanbul Çinili Köşk'te teşhirdedir[52]. Ana eyvanın iki yanındaki kare planlı dershane mekanları köşe üçgenleriyle geçilen kubbeyle örtülüdür. Avluya açılan basık kemerli kapılarının üzerindeki sivri kemerli alınlıklarda sekizer satırlık birer kitabe bulunan her iki mekanın ana eyvanla ortak duvarlarında dikdörtgen ocak nişi, güney ve yan duvarları ortasında ise birer pencere vardır. Kesme taşla inşa edilen imarette taçkapı tamamen mermer olup burada geometrik yazı ve bitkisel süslemeye yer verilmiştir. Yapının ahşap kapı ve pencere kanatları bugün İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi'ndedir[53]. Pencerenin sol kanadı yalnızca işçiliği açısından değil, süslemeleriyle de

[52] XIV. Yüzyılın ikinci yarısı 15. yüzyılın başlarına tarihlenen ve Erken Osmanlı dönemi çini sanatına hakim olan renkli sır tekniği ile yapılmış, 1432 tarihli Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti'ne ait çini mihrap, orta salonda girişe göre sağ tarafta bulunmaktır. XIX. Yüzyılın sonlarında Karaman'da zamanla tahrip olan İbrahim Bey İmareti'nden Halil Edhem Bey tarafından söktürülerek İstanbul'a taşıtılan mihrap, XX. Yüzyılın başlarında Çinili Köşk'teki yerine monte edilmiştir. Bitkisel ve geometrik bezemeli çini levhalardan oluşan mihrabın kitabe panosunda; nesih hatla Bakara Suresinin 255. (Ayet-el Kürsi) ayeti, kufi hatla da 256. ve 257. ayetleri yazılıdır.

[53] İlk olarak 1914 yılında "Evkaf-ı İslamiye Müzesi" (İslam Vakıfları Müzesi) adı ile Mimar Sinan'ın ustalık eseri olan Süleymaniye Cami'sinin külliye binasında hizmete başlamış. Cumhuriyetin ilanından sonra adı değişerek Türk ve İslam Eserleri müzesi olmuş. Müze 1983 Yılında Süleymaniye'den taşınıp bugünkü bulunduğu yer olan İbrahim paşa sarayına taşınmıştır.

Anadolu Selçuklu geleneğini büyük ölçüde sürdüren ve Beylikler döneminde Selçuklular zamanındaki yaygınlığını kaybeden insan ve hayvan tasvirlerine sahip olması açısından ayrı bir önem taşımaktadır.

Yapının batı duvarının güney köşesine bitişik iki katlı kümbet, kesme taşla inşa edilmiştir ve doğu-batı yönünde birer kemerle genişletilmiş kareye yakın bir plana sahiptir. İçte mekanın güneybatısına yerleştirilmiş olan üç sanduka bulunmaktadır. Alçı ile kaplanmış olan sandukalarda yazı, geometrik ve bitkisel süslemeler görülür. Vaktiyle altın yaldızla süslü oldukları bilinen bu sandukalar bugün harap durumdadır.

İmaretin karşısında yer alan çeşme sivri kemerli bir nişten oluşmaktadır. Cephede süslemeli şeritlerle çevrelenen çeşmenin iki yanı birer sütunçe ile yumuşatılmıştır. Karamanoğlu İbrahim Bey İmareti ve Kümbeti, yapı topluluğunun işlevi hakkında bilgi veren vakfiyesinin yanı sıra çift katlı planı, taş süslemeleri, renkli sır tekniğindeki çini mihrabı, Selçuklu geleneğini sürdüren ahşap kapısı ve figürlü bezemelere sahip ahşap pencere kanadıyla Ortaçağ Türk mimarisi örnekleri arasında özel bir yere sahiptir. Yapı bugün cami olarak kullanılmaktadır.

İsa Bey (1423-26) ve II. İbrahim Bey (1424-64), Osmanlı meliki I. Mehmed'in (1413-21) damatlarıydı. Ayrıca, II. Mehmed de II. İbrahim Bey'in kızı ile evlenmişti. *İbrahim Bey* ölünce, Karaman'da yaptırmış olduğu 1432 tarihli imaretine bitişik türbesine gömülmüştür. İmaret kapalı avlulu ve üç eyvanlı medrese

plan şemasını yansıtır. Ana eyvanın batısında yapının taş vakfiyesi bulunur. Ceviz pencere kanadının ortasındaki yıldız geçmeli madalyonun üst köşeliklerinde karşılıklı birer kanatlı aslan, alt köşeliklerinde ise sırt sırta birer grifon ortadaki bağdaş kurmuş insan figürünün yer aldığı damla biçimli madalyonun iki yanında yer alır. Ortadaki ana madalyonun üzerindeki yatay şeritte zemini bitkisel dolgulu sülüs yazı, diğer şeritlerde kıvrık dal, rumi ve palmetlere yer verilmiştir. Yazı şeridi üzerindeki alınlığın ortasında, bir elinde seçilemeyen bir nesne tutan bir insan figürü dikkati çeker. İmaretin güneybatısına bitişik kübik gövdeli ve kubbeyle örtülü türbe taçkapı bezemeleri ve içindeki süslü alçı sandukalarla önem taşımaktadır. İmaretin karşısındaki aynı tarihli çeşme de bezemeleri ile dikkati çeker. Ne var ki, 33 yapısıyla Karamanoğlu melikleri arasında en çok esere damgasını vurmuş II. İbrahim Bey'in kuruculuğunu üstlendiği yapıların büyük bir bölümü günümüze gelememiştir.

1468'de Karamanoğulları üzerine yürüyen Fatih Sultan Mehmed Konya'ya girer. Bu sırada Karamanlı Pir Ahmed Larende'ye çekilmiş, mücadelesini buradan sürdürmeye başlamıştır[54]. İki yıl sonra Karamanoğlu

---

[54] Fatih'in emri üzerine Karaman'a gelen Gedik Ahmet Paşa, Pir Ahmet'i yellitepe de kuşattı. Atik davranan Pir Ahmet kaçtı. Ailesini ise daha önceden Mut yakınındaki Mavga kalesine saklamıştı. Ermenek'i alan Gedik Ahmet Paşa Mavga kalesini de topa tuttu. Kaleyi düşürdü. Pir Ahmet'in eşi ve kızlarını Konya'ya yolladı. Mavga kalesinin kuşatmasını karşı dağdan seyreden Pir Ahmet kalede Osmanlı bayrağının dalgalandığını

Kasım Bey Ankara yöresine kadar ilerleyince Osmanlılar Karamanoğulları meselesini kati bir sonuca bağlamak isterler. 1471 yılı baharında Veziriazam İshak Paşa doğrudan Larende üzerine yürüyüp burayı alır. Böylece bölgedeki Karamanoğlu etkisi silinir ve şehirde kesin Osmanlı hakimiyeti kurulur.

Yüzyıl içinde padişahın Karaman ve Konya halkının İstanbul'a sürülmesini Mahmud Paşa'ya emretmesi üzerine Mahmud Paşa Karamanlılardan bazılarını yerlerinde bırakıp sanat erbabını İstanbul'a sevkeder. Fakat Rum Mehmed Paşa Mahmud Paşa'yı padişaha şikayet ederek sürgün esnasında haksızlık yaptığını, zenginleri koyup fakirleri sürdüğünü söylemiş, bunun üzerine Mahmud Paşa azledilerek yerine Rum Mehmed Paşa getirilmiş ve bu paşa Karaman ve Konya halkına büyük zulüm yaparak pek çok aileyi sürmüştür[55]. "Rum Mehmed yürüdü, Larende'ye vardı. Mescidlerini ve medreselerini yaktı, yıktı ve bozdu. Babasının evi gibi harap eyledi. Şehrin kadınlarını ve oğlanlarını soydurdu, çıplak ettirdi…" Larendeliler İstanbul'da Çarşamba

görünce kendini kayalardan aşağı atarak intihara kalkıştı. Fakat aşağıda ağaçların dalına takılıp asılı kalan Pir Ahmet'i adamları kurtardılar. Önce Tarsus'a oradan da Uzun Hasan'ın yanına kaçan Pir Ahmet kendisine dirlik olarak verilen Bayburt'ta yaşar ve orada ölür. Gümüşhane'ye 15 km. uzaklıktaki adını taşıyan köyde türbesi yer almaktadır. Diğer taraftan Halil Edhem Beyin Karamanoğulları makalesinde, Pir Ahmed'in Şam yakınlarında 1475 senesinde sefalet içinde ölmüş olduğu nakledilir.

[55] Rum Mehmed Paşa hakkında Evliyalar Şehri İzmir'de söz edildi. Bkn. Sh.167-68

semtine, Konyalılar Fatih semtine, Aksaraylılar Aksaray semtine, Karamanlı Hristiyanlar ise Yedikule civarına yerleşmişlerdir.

Karaman Kalesi'nin güneyinde Kazalpa Mahallesinde bahçelerin içerisinde türbesi bulunan ve Karamanlılarca **Zaviye Sultan** (Zeyve) olarak bilinen **Ahmet Halife** veya Ahmet Paşa, Karamanoğlu II. İbrahim Bey'in danışmanı idi[56]. Karamanoğlu II. İbrahim Bey Fatih Sultan Mehmet İstanbul'u fethettiği zaman kutlama için Ahmet Paşa'yı İstanbul'a gönderir. Ahmet Paşa bu gidişinde üç ay İstanbul'da kalır. Ayrıca Ahmet Halife Şeyh Ali Sultan'ı Zeyne'den Karaman'a davet etmek için Zeyne'ye gider. Orada Şeyh Ali Sultan Hazretleri ile uzun uzun sohbet eden Ahmet Halife bundan sonra kendisini tasavvufa vermiş ve Karaman'a dönüşünde, günümüzde türbesinin bulunduğu yere zaviyesini kurarak, hayatını burada sürdürmüştür. Bu gün bu zaviyeden sadece türbe günümüze kadar gelebilmiştir[57].

Oldukça esmer tenli olması sebebiyle **Karabaş Veli** veya **Siya(h)ser Sultan** olarak şöhret bulmuş olan **Alaeddin Rumi,** ayrıca Alaeddin Halveti ve Ali Halveti olarak da bilinir. Alaeddin Rumi Hazretlerinin esmer tenli olmasının yanında siyah cübbe giydiği ve yanında siyah

---

[56] http://www.kulturportali.gov.tr/

[57] Diğer taraftan Ahmet Paşa'nın Peygamber efendimizin soyundan geldiği ve 1420'lerde vefat etmiş olduğu da ileri sürülür.

sarık sardığı için Karabaş veya Siyahser Sultan olarak tanınmıştır.

Alaeddin Rumi, Seyyit Şerif Cürcani (1340-1413)'den ilim tahsil etmiş, Halvetiye tarikatı piri Seyyid Yahya-i Şirvani'den hilafet almıştır. Daha sonra şeyhi vasıtası ile Halvetiye tarikatını kurmak üzere İstanbul'a gönderilmiş ve burada bir tekke kurmuştur. Alaeddin Rumi büyük cezbe ve istiğrak sahibi bir zat olduğu için bir anda ünü çevreye yayılmış ve çevresinde büyük cemaatler oluşmuştur. Padişah Fatih Sultan Mehmet'e verilen yanlış bilgiler sebebiyle, padişah tarafından İstanbul'dan uzaklaştırılarak bir başka yere gitmesi istenir. Buna öfkelenen Alaeddin Rumi Larende'ye geri döner. Karamanoğlu II. İbrahim Bey'den büyük bir saygı ve hürmet gören Alaeddin Rumi Larende'de hemen bir zaviye yaptırmaya girişir. Büyük bir külliye halinde olan ve bu gün büyük kısmı yıkılmış bulunan Siyahser Sultan Camii ve Tekkesini yaptırır. Siyahser Sultan burada hem ilim derslerine devam eder, hem de tarikat sohbetleri yapar. Vefatında caminin batı kısmındaki camiye bitişik mezarlığa defnedilir ve üzerine bir türbe yapılır. Karaman Müze'sinde bulunan mezar taşında "Şeyh-ul Arifin Kutbu'l Muhakkikin, Mevlana Alaaddin Şevval Senete Seb'in ve Seman Miete (H.870-M.1465) yazılıdır. Türbenin üstü açıktır. Halk arasında, defalarca yapıldığı halde şeyhin manevi varlığının türbenin tavanının kapatılmasına mani olduğu için kaldırılıp atıldığı söylenmektedir. Bugün de türbenin üstü açık bir vaziyette durmaktadır. Türbenin içinde iki mezar daha vardır ki,

birisi şeyhin oğlu Şeyh Nurullah'a, diğeri ise Alaeddin Rumi'den 39 yıl sonra ölen bir kadına aittir. Bu kadının Mehmet Çelebi kızı Fatıma adında birisi olduğu yazılıdır. Bunun da Alaeddin Rumi'nin veya oğlu Şeyh Nurullah'ın eşi olma ihtimali kuvvetlidir.

Cami Karaman'ın güneyinde alçak bir tepe üzerinde yer alan Karabaş Veli Külliyesinin güneyindedir. Son cemaat revakı kuzeydeki tekke ile birleşmiştir. Yapının üzerinde 1816 tarihli onarım kitabesi bulunmaktadır. Konya Vakıflar Müdürlüğünde bulunan Vakfiye defterinde yer alan Sultan Alaeddin-i Rumi'nin Vakfiyesi suretlerinden 1496 tarihli olanında Karamanoğlu İbrahim Bey'in oğlu Pir Ahmed Bey'in zaviyeye vakfettiği bir köy ihtilafından söz edilmektedir. Bu bilgilere dayanarak yapının Pir Ahmed Bey'in egemenlik dönemi öncesinde tekkeden daha evvel yapıldığı kabul edilebilir.

Caminin giriş kapısı üzerinde II. Abdülhamid'in tuğrası yer almaktadır ki, bu da caminin padişah tarafından onartıldığını göstermektedir.

Dikdörtgen bir alanı kapsayan cami, kuzey-güney doğrultusunda uzanmakta, kuzeyden tekke ile bütünleşmektedir. Girişin hemen sağında, caminin duvarları üstünde yükselen minare yer almaktadır.

Caminin son cemaat revakı, kuzeyine tekkenin yapılması nedeniyle, tekkenin içinde kalmış, doğu bölümü tadil edilerek tekkenin girişi buradan verilmiştir. Tekkenin cami zemininden çukurda olması sebebiyle, son cemaat

revakı altında 1.15 m. yükseklikte bir boşluk oluşmuş ve üzeri ahşap döşeme ile kapatılmıştır.

Cami bugün içte ve dışta tamamen kesme taştır. Gergiler ve tavan örtüsünde ahşap kullanılmıştır. XIX. Yüzyılda görmüş olduğu tamir sırasında pencere önlerine demir kafes yapılmıştır. Yapı bütünüyle yalındır. Süs, kesme taşın imkanları içerisinde, yapıyı oluşturan elemanların düzeninde aranmıştır.

Nakledilir ki, onda cezbe; Allah aşkıyla kendinden geçme hali çok olurdu[58]. Bakışları çok tesirliydi. Bir bakışını görenlerin aklı başlarından giderdi. Kimin kulağına eğilip bir söz söylese, Allah aşkından bayılır, kendinden geçerdi. Bursa'da Kaplıca Medresesi müderrislerinden Mevlana Ali Arabi, Alaeddin Halveti'nin vecd halini inkar etmekteydi. Bir gün Alaeddin Halveti ile bir mecliste karşılaştı. Alaeddin Ali onun kulağına bir şeyler söyledi. O zaman Ali Arabi bayılıp düştü. Uzun süre kendine gelemedi. Kendine gelince, hatasını anlayıp Alaeddin Ali'den özür diledi ve ona bağlanıp Halvetiyye yoluna girdi[59].

---

[58] Alaeddin Halveti. Evliyalar Ansiklopedisi
Evliyalar Ansiklopedisine ayrı bir madde olarak kaydedilen Şeyh Alaeddin Ruşeni, esasen Alaeddin Halveti’den başkası değildir.

[59] Alaeddin Çelebi (ö. 1496) Çelebi Alaeddin Arabi Efendi, Alâeddin Alî Arabi ve Molla Arab olarak da bilinmektedir. Halep doğumlu olduğu için lakabı "Arabî" olmuştur. Müderris, müftü ve şeyhülislamdır. Halep'de İmam Sufri'den okumuş ve babası Seyyid Muhammed'den Rufaî ve Alâeddin Halvetî'den Suhreverdî tasavvuf eğitiminden sonra Edirne'ye gelmiştir.

Seyyid Ali Sultan Es-Semerkandi Hazretlerinin (Şıh Ali Sultan), soyca Hz. Peygamber Efendimize ulaşan bir nesebe sahip olduğu nakledilir. Aslı Şirvanlı olup sonradan Semerkand'a göç eden Seyyid Yahya-i Şirvani (1410-1464)'nin oğludur. Yedi yaşında Kur'an-ı Kerimi ezberler ve müspet ilimler ile dini ilimleri tahsile başlar. Semerkant, Buhara ve Taşkent gibi ilim ve kültür merkezlerinde ilim tahsil ettikten sonra, 17 yaşında Kur'an-ı Kerim tefsirine yönelir. 20 yaşında babası ile

---

Edirne'de Molla Gürani'den icazet almıştır. Zaman geçtikçe Molla Gürani ile sıkı bir dostluk ortaya çıkmıştır. Bu süre içinde Hızır Bey'den de icazet almıştır. Sonra da Edirne medresesinde Fahreddin-i Acemi'ye muid olarak ders vermeye başlamıştır. Ardından Bursa Kaplıca Medresesi'ne müderris tayin edilmiştir. Burada Halveti tarikatı ileri gelenlerinden Şeyh Alaeddin Ali'ye mürid olmuştur. Şeyhi ile birlikte Manisa'ya sürgüne gönderilmiştir. Burada II. Mehmet'in oğlu olan Şehzade Mustafa'dan destek görmüştür. Onun aracılığı ile affedilip İstanbul'a gelmiştir. Burada Fatih Medresesine müderris tayin edilmiştir. Fatih Sultan Mehmet'in saltanatının sonlarında yevmiyesi 80 akçeye artırılmıştır. II. Beyazıt tahta gelince gözden düşmüş ve bazı vezirlerin söylentilerine önem veren II. Beyazıt yevmiyesini 50 akçeye indirtmiştir. Fakat çok geçmeden af edilip yevmiyesi yeniden yükseltilmiştir. Nisan 1495'de Müftü Molla Abdülkerim öldükten sonra 100 akçe yevmiye ile Şeyhülislam/Müftü olarak görev verilmiştir. Bir yıl bu görevi yaptıktan sonra İstanbul'da vefat etmiştir. Mezarı Eyüp'tedir. Fıkıh ve tefsir alanlarında derin bilgisi olmasına rağmen elimize hiçbir yazılı eseri geçmemiştir. Sicil-i Osmani Bursa'da bir camii olduğunu bildirmektedir.

beraber Hicaz'a gider, hacc farizasını yerine getirdikten sonra babasının da uygun görmesi ile Hicaz'da kalır ve burada kaldığı süre içerisinde Arapça'yı mükemmel bir şekilde öğrenir. Bilgisini artırmak amacıyla Hicaz'dan sonra Mısır, Şam ve Bağdat'a giderek buradaki alimlerden de çeşitli dersler alır ve ilmini artırır. Uzun yıllar Arap ülkelerinde dolaştıktan sonra babasının yanına döner. Babasının halkı irşat etmesini istemesi üzerine Semerkand'a uğrar. Semerkant'ta iken gördüğü bir rüya üzerine tekrar Hicaz'a giderek Medine-i Münevvere'de kalır ve Ravza-i Mutahhara'da türbedarlık yapar. Medine'de iken Hz. Peygamberden aldığı manevi bir emir üzerine, o gün Karaman toprağı olan Zeyne'ye gelerek, buraya yerleşir. Bir müddet sonra Karamanoğlu II. İbrahim Bey tarafından Karaman'a davet edilir ve Karaman'da ilim halkası oluşturması istenir. 30 yıl kadar da Karaman'da kalarak hem ilim okutur, hem de Bahr-ul Ulum adındaki tefsiri yazmaya başlar. Tefsirinin dört cildini yazdıktan sonra yaşlandığını ve ölümünün yaklaştığını anlayınca izin alarak tekrar Zeyne'ye döner. 1450 yılında o tarihlede Karaman'a bağlı olan Zeyne (Sütlüce) Kasabasında vefat eder[60]. Evliya Çelebi Seyahatname'sinde Şeyh Alaeddin Ali Semerkandî Hazretlerinin Zeyne'de bulunan türbesini ziyaret ettiğini nakleder[61]. "Hazreti Şeyh Ali Semerkandi Hazretlerinin

[60] Zeyne, günümüzdeki ismiyle Sütlüce Mersin ilinin Gülnar (Gülpınar) ilçesine 24 km. mesafede bulunan bir köydür.
[61] Seyahatname. IX. Cilt. Sh. 318

yedi nefer evladı zevilli ihtiramları ki ırkı tahriri Resulullahdırlari bir altun alemli kubbei ala içinde medfundurlar. Tariki Zeynidirler. Üçyüzden mütecaviz fukarayı babaullahı vardır. Bir gice anda mihman olub halkai zikrinde tevhid araya girüb fukaralarile kuca kucağ olup mest medhuş der bucag olup zevk safalar etdük." Karaman'daki Kazalpa (Gazi Alp) semtindeki külliyesi ve camii Karaman'da kaldığı zamandaki zaviyesi ve mekanıdır. Caminin avlusundaki mezar, torunu Şeyh Ali'ye aittir. Şeyh Ali ise 1599 yılında vefat etmiştir.

Anlatılır ki, Şıh Ali Sultan, haramlardan şiddetle kaçar, mubahların fazlasını bile terk ederdi. Cenab-ı Hakk'ın kudreti ile tayy-ı mekan ederek sabah namazını Kabe'de kılar, gün doğmadan tekrar evine dönerdi. Sabah olunca talebelerine zahir ve batın ilimlerini öğretir ve yazardı. Her ayeti kerimenin tefsirini yapmadan önce gusül abdesti alır, sonra tefsire başlardı.

XV. Yüzyıla tarihlenen Mansur Dede Mahallesindeki Şeyh Çelebi Camii banisinin Şeyh Çelebi olduğu kabul edilir.

Hoca Mahmud Mahallesinde yer alan külliye darülhuffaz, mescid ve çeşmeden oluşmaktadır[62]. Çeşmenin kitabesinden, yapıların Karamanoğlu İbrahim Bey döneminde Hacı Bahşayiş oğlu Hoca Mahmud tarafından 1451'in ilk günlerinde yapıldığı

---

[62] Hoca Mahmud Dârülhuffâzı ve Mescidi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt.18

öğrenilmektedir. Mescidin önünde yer alan hazirede Hoca Mahmud'un sülüs hatla yazılmış 1465 tarihli mezar şahideleri bulunur. Aynı yerde ondan önce vefat eden oğlu Hoca Bahşayiş'in 1451 tarihini gösteren kabri de vardır. Bu şahideler XV. Yüzyılın mezar taşları üslubunda zengin bezemelerle süslenmiş, köşelerine burmalı sütunçeler yapılarak değişik kabartmalar işlenen tepeliklerle taçlanmıştır.

Külliyenin kırk dört satırlık vakfiyesi Niğde Kadısı Said b. İlyas tarafından tasdik edilmiştir. Vakfiyeden Hacı Bahşayiş oğlu Mahmud'un aynı zamanda tüccar olduğu anlaşılmaktadır. Bu vakıf belgesi 1461 başlarında yazılmıştır. İbrahim Hakkı Konyalı ise Konya Vakıflar Müdürlüğü'nde 1461 tarihli Arapça bir vakfiye bulmuştur. Yine Konyalı'nın tespitine göre 1476 tarihli Karaman Evkaf Defteri'nde Darülhuffazın harap olduğu, mescidin Receb b. Çaşnigir Mahmud tarafından ihya edildiği bildirilmiştir. Fakat Konyalı, 1584 tarihli Larende Vakıfları Defteri'nde darülhuffaz ve mescidin metruk ve harap durumda olduğuna dair kayıt bulduğunu da haber verir. Bu küçük hayratın mescidini Aşiranlı Konyalıoğlu'nun 1893 tarihinde tamir ettirmiş olduğu, son yıllarda yerinden sökülen Türkçe kitabesinden öğrenilmektedir. Çeşme ise yeni Türkçe bir kitabeye göre Arap Alioğlu Hacı İsmail tarafından tamir ettirilmiş olup darülhuffazın orijinal kitabesi de çeşmenin üzerindedir.

Külliyenin mescidiyle darülhuffaz tarih içinde hayli değişikliğe uğramıştır. Hatta belki de ilk binaları ahşap olduğundan kısa süre içinde harabeye dönmüştür.

Mescid, yakın tarihe gelinceye kadar ahşap direkler tarafından taşınan, ağaç hatıllara serili sıkıştırılmış toprak damlı idi. Basit yapısında yalnız taştan mihrabı mukarnaslı olarak biraz itinalıdır. Darülhuffaz da mescid gibi moloz taşlardan yapılarak üstü ağaç kirişlere serilen sıkıştırılmış toprakla örtülmüştür. Vakfiyeden anlaşıldığına göre darülhuffazın altında türbe bulunuyordu. Belki de darülhuffaz kurucusu ve oğlunun mezarlarının olduğu yere kadar uzanıyordu. Sonraları kalan kısmı bir sıbyan mektebine dönüştürülmüştür. Yakın tarihlerde ise üstü kiremitle örtülmüştür. Bu sırada sofa denilen kısım mescide eklenmiş, 1893 tarihli tamir kitabesi yerinden çıkarılmıştır. Taştan inşa edilmiş tek kemerli basit bir yapı olan çeşmenin üzerinde darülhuffazın kitabesiyle tamiri bildiren ikinci kitabe bulunur.

Cami, doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlıdır. Batı ve güneyden yol, kuzey ve doğudan arsalarla çevrilmiştir. Küçük avlusu, kuzey batıda yer almaktadır. Bu küçük avluya giriş, caminin batısından, üzerinde, darülhuffaz kitabesi bulunan çeşme ile cami arasındaki yuvarlak kemerli kapıdan gerçekleştirilmiştir. Avludaki hazirede, Hacı Bahşayiş Oğlu Hoca Mahmud ve torunu Bahşayiş'in, üzeri rumi ve palmet motifleriyle bezeli döneminin en güzel mezar taşlarını oluşturan şahideleri yer almaktadır. Avlunun güneyindeki bir kapı ile bugün önü kapatılmış yazlık mescide, doğusundaki kapıdan ise içinde büyük bir sivri kemer açıklıklı duvar kalıntısı bulunan ve derslik diye adlandırılan bölüme girilmektedir. Bu yamuk planlı bölüm, mescitten,

ortasında bir kapı bulunan ahşap perde ile ayrılmıştır. Büyük kemerin batısındaki diğer bir kapı ile de yazlık mescit bölümüne girilmektedir. Derslik bölümünün üstü düz ahşap kaplamalı olup, doğu ve batıya birer, kuzeye iki adet, iki katlı pencere ile açılmaktadır. Alt pencereler yatık dikdörtgen ve küçük olup, üst pencereler daha büyük ve karedir. İç mekan, mihrap duvarına paralel olarak yerleştirilmiş, iki ahşap destek sırası ile üç sahna ayrılmıştır. Güneydeki üç destek ile kuzey desteklerin ikisi daire kesitli, diğerleri dörtgen kesitlidir. Sahnların enleri, güneyden kuzeye gittikçe daralmaktadır. Yazlık mescid ile mescid mekanı ortada kuzey-güney doğrultusunda ince bir ahşap panoyla bölünmüştür. Tavan, bu destekler üzerinde doğu-batı doğrultusunda uzanan ana kirişler ve bunlara dik doğrultudaki tali kirişlere taşıtılmıştır. Üstteki tahta kaplamanın derzlerini kapatacak ve baklava dilimi oluşturacak şekilde çıtalar çakılmıştır. Mescitte, üç mihrap bulunmaktadır. İç mekan doğuda iki, güneyde dört ve batıda bir pencere ile aydınlatılmıştır. Yazlık mescidin kuzey batı köşesindeki giriş bölümü bir ahşap perde ile kapatılmış ve buradan üstte çatıyı delerek çıkan ahşap minareye çıkış verilmiştir. Mescid ile derslik bölümü, birbirinden ahşap bölme ile ayrılmıştır. Tavan örtüsü buraya yeni konulmuş ahşap kolon ve kirişlere taşıtılmış, üzeri ahşapla kaplanmıştır. Tavana kadar yükselmeyen geniş kemerin üzengileri zemine çok yakındır. İçte mihraplar ve kemer, kesme taş, taşıyıcılar, tavan ve minber ahşaptır. Cami dışta basit bir görünümü olmasına karşılık, içte Karamanoğulları döneminin özgün kalem

işleri, ahşap işçiliği, üç mihrabında taş süslemeciliği örnekleri bulunmaktadır. Tavan çıtaları ile ana kirişler ve bunları destekleyen orijinal profilli sütun başlıkları, döneminin ahşap işçiliğini göstermektedir. Ana kirişler, sütun başlıkları ve tali kirişlerin ara dolguları, çeşitli kompozisyonlarda yazı şeritleri içeren madalyonlar şeklinde kalem işi nakışlarla süslenmiştir. Kirişlerin yan yüzlerinde, içleri yazı, kıvrık dallar, çiçeklerle bezenmiş, kartuşların uçları dilimlenmiş ve birbirine hatayilerle bağlanmıştır[63]. Sütun başlıklarının yan yüzleri ise rumi ve palmetlerle süslenmiştir. Kullanılan renkler beyaz, sarı, mavi ve kırmızının tonlarıdır. Doğu mihrap beş kenarlı bir niş şeklinde olup beş sıra mukarnas dolgulu bir kavsaraya sahiptir. Mihrap nişinin iki yanında konik başlıklı sütunçeler bulunmaktadır. İçten dışa doğru zencerek motifli birinci silme, üzerinde üçgen süsler bulunan dar silme, kavisli iki silme ve en dışta karşılıklı üçgenlerle zikzaklandırılmış üçüncü silme ile çerçevelenmiştir. En üstte palmetlerle bitirilen tepelik bulunmaktadır. Orta Mihrap düz, kaval ve içe kavisli silmelerle çerçevelenmiş, çokgen planlı bir niş şeklindedir. Bugün üzeri boyalarla çirkinleştirilmiş olan mihrapta iki rozet ve üstte bir kabara

[63] Türk bezeme sanatlarında çok sık kullanılan stilize çiçek öğesi. Genellikle dikine alınmış kesitler halinde, ince kıvrımlarla birbirine bağlanarak madalyonlar içinde verilen bu stilize çiçekler, çoğu kez rumi, bulut, yaprak vb. örgelerle birlikte bir kompozisyon oluşturur. Orta Asya'daki Çin Türkistan'ında Çin ve Türk etkilerinin bir arada bulunmasına karşın, hatayı örgesi bütünüyle Türk zevkini yansıtır.

ve iki yanında birer şamdan motifi bulunmaktadır. Batı mihrap, altı sıra mukarnaslı kavsarası bulunan, daire planlı niş şeklindedir. En dışta mukarnaslı bir silme, üzerinde ayet yazılı düz şerit, içte üzeri zencerek motifiyle işlenmiş içe eğimli bir silmeyle çerçevelenmiştir. Kavsaranın iki yanında, iki rozet ve üstte bir kitabe yeri bulunmaktadır. Basit ahşap işçiliği gösteren minberin yan aynası Konya ve çevresinde görülen XIX. Yüzyıl ahşap işçiliğinin en güzel örneğini oluşturmaktadır. Halk arasında Üç Mihraplı Cami de denilen yapının 1940'lı yıllarda askeri depo olarak kullanılmış olduğu nakledilir.

XV. Yüzyılın sonlarına doğru Karaman'da bir imarethane, beş cami, beş medrese, iki türbe, bir darü'l-hadis, üç darü'l-huffaz, 17 mescid, 14 zaviye, 12 ecza, bir hankah, bir muallimhane, bir çah-ı ab (su kuyusu), bir musluk, bir evlatlık ve bir kalenderhane vakfı bulunmakta idi.

Karaman sürgünleri 1467-1474 yılları arasında dört aşamada gerçekleştirildi[64]. Önce 1467 yılında vuku bulan seferin hemen ardından Mahmut Paşa, onun azlinden sonra yoğun bir şekilde Rum Mehmed Paşa, 1471 senesinde İshak Paşa ve son olarak da 1474 yılında Gedik Ahmed Paşa Karaman bölgesi halkını sürgün etti. Osmanlıların Karaman sürgünlerinin yerine onların yurtlarına başka yerlerden insanlar getirip yerleştirdiği kaydedilir.

---

[64] Hasan Basri Karadeniz. Karaman Sürgünleri (1467-1474)

XVI. Yüzyıl

1518 tarihli mufassal defterin II. Bayezid'e ait mukaddimesinde söylenenler hem genel olarak tahrir için, hem de Karaman'a ait bir tahririn yapılma amacına güzel bir örnek olacaktır[65]. "Hazret-i Hak Teala, mahza lutuf ve kereminden Osmanlı ülkesi sultanlığını ihsan ederek beni zıllullah olma tacı ile şereflendirince, "Nimete kavuşunca şükür vacib olur" kaidesince, şükrünü eda için, tasarrufumda bulunan reayanın ahvalini tanzim için Karaman Vilayeti 'nin yeniden tahririni emrettim. Gönderilen eminler, timar, evkaf ve emlakın yazdılar. Kulağıma geldi ki, mezkur vilayette şeriata ve Kanun-ı Osmani'ye muhalif bidatlar varmış. Bu sebeble Mevlana Vildan demekle meşhur Mevlana Muhyiddin 'i, ol vilayete gönderdim. O da şer 'a ve kanuna muhalif herşeyi yazıp arzeyledi. Ben de ona emr eyledim ki, Karaman 'a bir kanunname yaza, memlekette cari olan külli kanunları ve kaldırılan bidatları o kanunda özetleye. Bundan sonra ol kanunla amel oluna"

XVI. Yüzyılda Karaman'da (1530) yedi medresenin bulunması (Emir Musa, Halil Bey, Melek Hatun, Eskici, Şeyh Çelebi, Hacı Alaeddin, İbrahim Bey) şehrin önemli bir kültür merkezi olduğunu gösterir. Yeni Minareli Cami (1522), Boyalı Kadı Camii (1547 tarihli bu camiye Pîr Ahmed Efendi Camii de denir), Nuh Paşa

---

[65] Osman Gümüşçü. XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. 1997

Camii (1596) bu yüzyılda inşa edilen camiler arasında yer alır[66].

Canbaz Kadı Türbesi şehir merkezinde Fenari Mahallesinde Çocuk Kütüphanesinin karşısındadır. Burada yatan zatın cambazların piri olduğu söylenir. Karaman'a gösteri için gelen cambazlar, gösteri yapmadan evvel buraya gelerek kurban keser ve dua ederlermiş. Anlatılır ki, Canbaz Kadı alim ve aynı zamanda cambazlık yapan bir kişiymiş. Bir gösteri sırasında ipten düşerek ölmüş.

Canbaz Kadı Türbesinin tarihi kaynaklar yardımıyla Osmanlı dönemine ait olduğu kabul edilmektedir[67]. Fenari Mahallesinde bulunan türbe II. İbrahim Bey'in Kadı Askeri Canbaz Kadı Abdurrahman Efendi'ye aittir. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Abdurrahman Efendi'nin, Karaman'ın Osmanlı topraklarına katılmasından sonra ölmesi sebebiyle, türbenin Osmanlı dönemine ait olması gerekir.

Kare planlı türbe tamamen kesme taş ile inşa edilmiştir. Üzeri, sekizgen yüksek bir kasnak üzerine oturan kubbe ile örtülmüştür. Doğu, batı ve güney cephelerde dikdörtgen formlu birer pencere vardır. Kuzey cephedeki basık kemerli girişi, cepheye göre daha içerlek tutulmuştur. Girişin söveleri yekpare taştır. Giriş

---

[66] Mustafa Denktaş. Karaman'daki Klasik Devir Osmanlı Camileri

[67] http://www.karamanturizm.gov.tr/

kemerinin üst kısmında mermer üzerine Latin alfabesiyle "Karaman Beglerinden II. İbrahim Beg'in Kadıaskeri Canbaz Kadı Abdurrahman Efendi Türbesi", onun üzerine ise bitkisel motifli bir mermere 1535 tarihi yazılmıştır. Yapının onarımları sırasında yerleştirilen bu tarihin gerçek olup olmadığı kesin değildir.

Girişin iç yüzeyindeki kemer ise dilimlidir. İç duvarların moloz taş ile örülüp sıvandığı anlaşılmaktadır. Pencerelerin üst kısımlarından itibaren atılan ahşap hatıl, duvarları çepeçevre dolanmaktadır. Güneydeki pencerenin üzerinde ayrıca sivri kemerli bir niş bulunur. Kubbeye geçişte pandantiflere yer verilmiştir.

Türbenin içerisinde bir sanduka vardır. Fakat burada ayrıca Cambaz Kadı Abdurrahman'ın ailesinin mezarının da bulunduğu ifade edilmektedir. Günümüzde ziyaret edilmekte, çeşitli dileklerde bulunulmaktadır.

Külhan Mahallesi, Yeni Minare Caddesi üzerinde bulunan Yeni Minare Camii, kubbeli bir harim ile kuzey tarafında orijinalinde muhtemelen üç kubbeli fakat günümüzde düz çatı ile örtülmüş son cemaat mahallinden müteşekkildir[68]. Minare batı cephesinin ortasında yer almaktadır. Evliya Çelebi; Yeni Minareli Cami den Yeni Cami olarak bahsetmekte olup, minaresinin bulunmadığını da belirtmektedir. Portalin sol kenarında Evliya Çelebi'nin Karaman ı ziyaretinden 23 sene sonra bir seveni tarafından yazılmış olan yazıda, "Seyyah ı *âlem Evliya rûhiçün*

68 Mustafa Denktaş. Karaman'daki Klasik Devir Osmanlı Camileri

Fâtıha sene 1082' ibaresi bulunmaktadır. Bu ibarenin altında da, *"Kim bir âlime ikram ederse Allah-ü Teâlâ da* ona ikram *eder"* yazısı dikkati çekmektedir. İ.Hakkı Konyalı, caminin M. 1522 tarihinde Cambazzâde Kadı Abdurrahman Efendi tarafından yaptırıldığını söylemektedir. Tamamen kesme taştan inşa edilen eserin kitabesi günümüzde mevcut değildir. Avluya doğu ve batı cephelerinde son cemaat mahalline bitişik olarak açılan iki kapıdan girilmektedir.

Avlunun güney ve batı b)ölümleri hazire olarak düzenlenmiş, eskiden varlığı bilinen kuzey yöndeki medrese ise 1930'lu yıllarda tamamen yıkılarak, yerine bugünkü binalar yapılmıştır. Caminin minaresi ile son cemaat mahalli bir deprem esnasında yıkılmış, daha sonra bilinmeyen bir tarihte minaresi ve son cemaat mahalli yenilenmiştir.

Bu sebeple cami Yeni Minare Camii olarak adlandırılmıştır. Harimi örten kubbe kesme taştan yapılmış olup, sekizgen bir kasnağa oturmaktadır. Caminin doğu ve batı cephesinde üçer adet pencere bulunmaktadır. Her iki cephede bulunan ikişer adet diktörtgen alt pencere basit silmeler içerisinde yer almakta ve üzerlerinde sağır sivri kemerler bulunmaktadır. Bu pencerelerin üzerleri kesme taş söveli ve lokma demir parmaklıklıdır. Üst kısımda basit bir silme içerisinde bulunan pencereler sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Caminin güney cephesinde de aşağıda iki, yukarıda üç olmak üzere toplam beş pencere bulunmaktadır. Öteki cephelerde olduğu gibi bu cephede bulunan pencerelerin

hepsi silmeli çerçeveler içerisindedir. Üst kısımdaki pencereler alçı şebekeli ve sivri kemerlidir.

Alt kısımdaki dikdörtgen pencereler, taş söveli ve demir parmaklıklıdır. Üzerlerinde ise sağır sivri kemerler görülmektedir. Yapının güneybatı köşesinin alt kısmı, bu cepheden geçen yolun daralmasından dolayı profilli olarak pahlanmıştır. Batı cephenin kuzeyine kaydırılan minare, zeminden beden duvarının yüksekliğine yakın bir yere kadar kare bir kaide üzerinde yükselmekte, kapısı ise harime açılmaktadır.

Yeni Minareli Camii'nin portalinde kitabelik bulunmasına rağmen kitabesi günümüze ulaşamamıştır.

Ayrıca bir deprem esnasında caminin minaresinin ve son cemaat mahallinin tamamen yıkılması ve caminin onarım görmüş olması da eserin kesin olarak tarihlendirilmesini güçleştirmektedir. Karaman'da XVI. Yüzyıla tarihlendirilen diğer eserlerle olan mimari benzerliği ve zayıf da olsa tarihi rivayetler nedeniyle bu caminin, büyük bir ihtimalle XVI. Yüzyılın başlarında inşa edilmiş olabileceği ileri sürülebilir.

Koçak Dede Mahallesi'nde bulunan Nuh Paşa Camii'nin banisi ise Karaman'ın tanınmış ailelerinden olup Anadolu'nun birçok şehrinde değişik görevlerde bulunmuş ve vezirlik görevine kadar yükselmiş olan Nuh Paşa'dır[69]. Nuh Paşa Lârende'de doğmuş, maliyede yetişerek

[69] Mustafa Denktaş. Karaman'daki Klasik Devir Osmanlı Camileri

Lârende (1586) ve Diyarbakır defterdarlığı, Kıbrıs (1591) ve Sivas (1592) Beylerbeyiliği, baş defterdarlıktan (1593) azledildikten sonra Konya Valiliği (1596) yapmıştır. 1602 yılında kubbe veziri ve Anadolu'ya serdar olmuştur. Nuh Paşa'nın vezirliği elinden alındıktan sonra emekli olarak Lârende'de zorunlu ikâmette bulunmuş ve burada vefat etmiştir. Cami; harim, revak ve avludan ibarettir. Caminin avlusuna kuzey yönde yer alan basık kemerli bir kapıdan girilmektedir. Kubbeli bir harim ile bunun kuzey tarafında üç bölümlü bir son cemaat mahallinden oluşan caminin, dogu cephesinde de tek şerefeli minaresi yer almaktadır. Portalin üzerindeki kitabeye göre cami 1596 yılında inşa edilmiştir. Kapı kemerinin üzerinde yer alan iki kademeli kitabenin üst levhasında aynı zamanda inşa tarihi de kaydedilmek suretiyle girizgah yapılmıştır. "Size selâm olsun, ebedî cennetlere girin." Evliya Çelebi de Nuh Paşa Camii hakkında şu bilgileri vermektedir. "Nuh *Paşa Camii* gayet sanatlı *ve nakışlı kargir* yapı, *kubbeli bir camüdir. Kubbesi kurşunla örtülüdür.* Bunun mevzun minaresi gibi minare *hiçbir şehirde* yoktur. *Havlusunda fıskiyesi ve şadırvanı* selsebil gibi bol su akutub *cemaat abdestlerini tazeleyib Cenâb-ı Hakk'a yaklaşırlar,* aydınlık *ve ferah bir camüdir. Bu şehirde bundan başka Kurşunlu Camii yoktur."* Kubbe sekizgen bir kasnağın üzerine oturtularak, köşelerde ağırlık kuleleri ile desteklenmiştir. Ağırlık kuleleri 7 köşeli olup üzerleri çok küçük kubbelerle örtülmüştür. Kubbenin üzerinin tamamı kesme taşla kaplanmıştır. Minarenin petek kısmı da poligonaldir. Poligonal peteğin üst kısmının her kenarına sağır sivri

kemerli nişler açılmıştır. Yaşlıların anlattığına göre bu nişlerin içleri bakır ile dolu imiş. Günümüze bakır ile dolu nişlerin sadece dört adedi gelebilmiştir. Külah kısmı da piramidal olup üzeri kurşunla kaplanmış, tepesine de bir alem yerleştirilmiştir.

Son cemaat mahalli harimden daha geniş tutulmuş, yanlarda sağır duvarlarla sınırlandırılmıştır. Harimin kuzeyinde iki dikdörtgen ayakla dışarıya açılan son cemaat mahallinin üzeri üç kubbe ile örtülmüştür. Mahfilin tavan kısmı Türk Süsleme Sanatının güzel bir örneğidir. Burada tavan tamamen, çıtalaria, geometrik şekillere bölünmüş ve içleri renkli bitkisel kompozisyonlarla süslenmiştir. Evliya Çelebinin Seyahatnâme'sinde bahsettiği caminin avlusundaki şadırvanı da günümüze ulaşamamıştır.

1597 tarihli vakfiyede Nuh Paşa, câmi için bir kahvehane, bir fırın, Eski Pazar denen yerde iki dükkân, üç değirmen ve bir miktar arazi vakfetmiştir[70]. Nuh Paşa tarafından yaptırılan Yeni Hamam (Nuh Paşa Hamamı) günümüzde tarihi özelliğini korusa da faaliyette değildir.

Kara Yakup İbni İdris (v. 1526), alimlerin en değerlilerinden bir zat olup Niğdelidir[71]. Evvelâ memleketinde sonra Arap ve Acem ülkelerinde tahsilini tamamladıktan sonra Lârende kasabasında müderrislik vazifesiyle ve eser yazmakla meşgul olur. (Haşiye Alel-

---

[70] Hamza Keleş. XVI-XIX. Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları

[71] Osmanlı Müellifleri. Bursalı Mehmed Tahir Efendi. Meral Yayınevi. Cilt 1

Beyzavî) ile (Mesabih) ve (Hidaye) üzerine şerhleri ve peygamberler tarihi, sahabelerin hayatiyle mezhep kurucularının, muhaddislerin, meşhur musanniflerin hal tercemelerini toplayan (Eşraku't-Tevarîh) i vardır. Bu eser bir mukaddime, üç kısım, bir hatime üzerine mürettep olup Arapçadır. Kabri (Lârende) dedir.

Ahmed İbni Mahmud El-Esamm-ı Karamanî (v. 1573) fazilet sahiplerinden bir zat olup Larendelidir[72]. «Rahmet be ruhi û» terkibinin delâleti olan 981 H. de Karaman'da vefat etti. Eserleri (Takşirü't-Tefsir) isminde mücadele sûresine kadar 12 cilt tefsiri ile muhadarat ilmi ve ahlâktan Türkçe (Letaifname) dir. (Tefsir-i Semerkandi) yi de tamamlamıştır. Halveti tarikatının da halifelerindendir. Tefsirin tamamlanmasina ömrü vefa etmemiştir.

---

[72] Osmanlı Müellifleri. Bursalı Mehmed Tahir Efendi. Meral Yayınevi. Cilt 1

XVII. Yüzyıl

1671 sonbaharında Karaman'ı ziyaret eden Evliya Çelebi şehrin ortasındaki kaleyi tasvir ederken İç Kalenin çevresinin 600 adım olduğunu, sekiz kulesi bulunduğunu, içinde dizdarın oturduğunu ve kırk eski evle bir mescidin yer aldığını yazar[73]. Ortahisar denilen dış kalenin 140 kule ile dokuz kapısı (Sekiçeşme, Şam, Eminüddin, Körsoğuk, Parmak, Toplar, Emin Ahmed, İmaret ve Tekke kapıları) vardır. Şehirde otuz iki mahalle, elli üç cami ve mescid mevcuttur. Şehrin bu tarihte 10.000 dolayında bir nüfusu bulunduğu tahmin edilir.

Evliya Çelebi şehirdeki ziyaret yerleri hakkında kısaca şunları kaydeder. "Ziyareti el Mevla Ahmed ibn Mahmudül Asem mevleviyyeti terk idüp terk tecrid iken maskatı re'si olan Larende içre kazaya rıza verüp vasılı cinan oldu. Hala ziyaretgahı vardır. Has ve amdır. Ve Hazreti Mevlana validesi ve Karaman oğlu Gazi İbrahim Bey medresesinde medfundur. Ve Şeyh Ali Sultan dahi medresesinde medfundur. Ve Karabaş Sultan tekyesinde ve Monla Fenari Hazretleri Şam kapusında Menar kitabı müellifi merkadı ve tarikı Halvetide Seyyid Yahya Şirvani tekyesinde medfundur. Ve yine ol tekyede Şeyh Celaleddini Rumi merkadi ve yine ol asitanede Hazreti Şeyh Nurullah Karamani merkadi ve iç Kale kurbinde Akbıyık Sultan merkadi ve Keresteci Baba Camiinde Yunus Emrem Hazretleri merkadi Türkice tasavvufane

[73] Seyahatname. Evliya Çelebi. IX. Cilt. Sh. 312

ebyat eşar lahiyatı meşhuru afakdır Ve bunlardan maada nice bin kibarı evliyaullahlar vardır Ve binden mütecaviz kibarı evliyaullahların asitanesine bu asi yüzüm sürüb ruhaniyetlerinden istimdat taleb etdük. Lakin cümlesi tahrir olunsa Tabakatı Şa’ravi kadar bir mücelled kitab olup seyyahatimize mani olur.”

Vücudi Mehmed Efendi Ebu’s-Suud Efendi (1490-1574)’nin talebelerinden, tarih bilgini, şair bir zat olup Larende’lidir[74]. «Ol reis-i ulema gitdi Vücudi hayfa» mısra’ının delaleti olan 1021 (1612)’de memleketinde müfti iken irtihal etmiştir. Sebt ibn-i Cevzi’nin (Mir’atü’z-Zeman fi Tarihi’l-A’yan) ismindeki meşhur tarihini terceme ve meşhur Osmanlı kumandanlarından Özdemiroğlu Osman Paşa (1526-1585) ile Kıbrıs fatihi Lala Mustafa Paşa (1500-1580)’nın harblerini de yazmıştır. (Hayal-i Yar) ve (Şahid-i Ma’na) isimlerinde iki manzumesi vardır. İmam-i Gazali’nin (et-Teberrü’l-Mesbuk fi Nesayihi’l-Müluk) ismindeki eserini terceme etmiştir ki eserin metni sonradan Mısır’da basılmıştır. İbn-i Kayyım’ın yirmi mes’ele üzerine tertib edilmiş (Menazilü’l-Ervah) veyahut (Ahval-i Alem-i Berzah) isminde bir eserini de terceme etmiştir ki, bir nüshası Umumi Kütübhanede mevcuttur.

---

[74] Sicill-i Osmani. Mehmed Süreyya. Cilt 5

XVIII. Yüzyıl

İlmi Ahmed Efendi Trabzonludur[75]. Müderris, Haremeyn müfettişi, sonra Mısır mollası ve 1723'te Medine mollası olur. 1735'te İstanbul kadısı olup 1736'da azledilir. 1737'de Anadolu payesiyle ikinci defa İstanbul kadısı olur. 1738'de azledilerek Larende'ye sürgün edilir. 1739'da orada vefat eder. İlmi ve faziletiyle huzur dersleri mukarrirliğinde bulunur. Yeğeni Ali Efendi ve damadı Ali Efendi sudurdandır.

Bu yüzyıla ait kayıtlardan günümüze ulaşmayan bazı türbelerin varlığından haberdar oluruz[76].

Bu yüzyılda Cem Sultan türbesi ismiyle anılan bir yapıdan söz edilir. Muhtemelen Karaman'daki bu türbe, kabri Bursa'da Muradiye Camii bahçesinde bulunan Cem Sultan'ın hatırasına açılan bir zaviyenin şeyhlerinden birinin gömüldüğü türbedir.

1797 tarihli bir türbedar atamasından Seki Çeşme Mahallesinde Fındıklı Sultan türbesinin varlığından haberdar oluruz. Aynı mahallede Kandilli türbe ismiyle anılan bir türbeden daha söz edilmektedir.

---

[75] Sicill-i Osmani. Mehmed Süreyya. Tarih Vakfı Yayınları. 1996 Cilt 3

[76] Ahmet Cengiz. XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki Ve Sosyo-Ekonomik Yapısı. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya 2008

1747 tarihli türbedar atamasıyla ilgili bir belge de, kabri Uşak'a üç saat mesafede bulunan Hacımköy'deki Hacım Sultan Hazretlerine, muhtemelen makam olarak yaptırılmış olan ve daha sonra türbe olarak kullanılan yapı ile ilgilidir.

Bu yüzyıla ait kayıtlardan günümüze ulaşmayan Bahçe Arası mevkiinde Raziye Sultan adına bir türbenin varlığından haberdar oluruz. Aynı yüzyıldaki yazışmalardan, Ali Şahne Mahallesi'nde bulunan Raziye Hatun Mektebinin muhtemelen bu kadın tarafından yaptırılmış olduğu söylenebilir.

XIX. Yüzyıl

Karaman iline ait XVI. ve XIX. yüzyıllar arası 49 vakfiye içerisinde câmi ve mescit görevlileri için toplam 65 vâkıf şartı bulunmaktadır[77]. Vakfiye şartlarından 10 tanesi tekke ve zaviyelere aittir. Bunların arasında tekke ve zaviyelerin ihtiyaçları ile burada tilavet edenler hakkında şartlar bulunmaktadır. Vakfiyelerde vâkıflar kendi ruhları, yakınları, evliya ve enbiya ile Peygamberimiz için Kur'an okunmasını istemişlerdir. Vâkıflar pazartesi, perşembe ve cuma günleri özellikle Yasin ve Mülk sürelerinin okunmasını vakfiye şartlarında belirtmişlerdir. XVI. ve XIX yüzyıllar arasında Karaman'da medreselere yönelik 17 vakıf kurulmuştur. 1778 tarihli kayıtta vâkıf Seyyid Ahmed Ağa kızı Şerife Alime, Arslanlı Medresesi müderrisine her sene 10 esedi guruş, Hacı Süleyman Efendi Medresesi müderrisine her sene 10 esedi guruş, Külhan Mahallesindeki medresenin müderrisine dersten sonra üç İhlas bir Fatiha okuyup ruhuna ihda etmesi şartıyla 10 esedi guruş verilmesini şart koşmuştur. Hacı Süleyman Efendi Medresesi'nin adı XVIII. yüzyılda tutulan Lârende Hurufat Defterinde de geçmektedir.

1869 tarihli Konya Vilayeti Salnamesinde Karaman ile ilgili olarak şu ifadelere yer verilir. "Mahall-

---

[77] Hamza Keleş. XVI-XIX. Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları

i mezkurda büyük ve küçük otuz yedi cami-i şerif ve altmış bir mescidi ve on dört medrese ve bir kütüphane ve dört adet tekye ve dokuz adet zaviye ve biri Ermeni ve diğeri Rum olmak üzere iki adet kilise ve kırk üçü İslam ve biri Ermeni olarak kırk dört mekteb ve iki çifte ve yedisi tek olmak üzere dokuz hamam ve doksan dokuz çeşme ve bir şadırvan ve dört yüz yirmi dört dükkan ve bir han ve beş adet bezir ve bir adet debbağhane ve yirmi adet değirmen vardır. Mezkur Karaman'da kibar-ı evliyaullahtan Tabduk ve Yunus Emrem ve mader ve birader-i Hazret-i Mevlana ve Kettani Baba ve Canbaz Gazi medfunlardır."

1879'da yayınlanan kitabında Davies, şehirdeki yapıları anlatırken Valide Tekkesinin Bektaşi dervişleri yönetiminde olduğunu, Hacıbeyoğlu Camiinin ve Hatuniye Camiinin kullanılmayıp harap vaziyette bulunduğunu kaydeder[78].

Karaman Belediyesi, Cumhuriyetten önce 1870 yılında kurulmuştur. 1917 tarihli haritada "Belediye" olarak yer alan Eski Taş Belediye Binası ise 1890 yılında yapılmıştır. Yılların tahribatına dayanamayan bu bina da günümüzde restore edilmektedir.

Attariye Camii Gazipaşa caddesindedir. Girişteki üç satırlık kitabesine göre cami 1816 yılında Hacı İsmail Efendi tarafından yenilenmek suretiyle yapılmıştır.

---

[78] E. J. Davis. Life in Asiatic Turkey A Journal of Travel in Cilicia (Pedias and Trachea), Isauria and Parts of Lycaonia and Cappadocia. Sh. 295

Yapının ilk inşa tarihi ve banisi hakkında bilgi yoktur. Binanın duvarları onarım geçirmiş olup tamamen sıvalıdır. Kuzey cephedeki girişin iki tarafına sonradan abdest muslukları yerleştirilmiştir. Yapı ahşap direklerle üç sahnlı olarak yapılmıştır. Harimin kuzeybatı köşesine sonradan kesme taşlı tek şerefeli minaresi ilave edilmiştir. Yapının ahşap tavanındaki sembolik süslemeler dikkati çeker.

XX. Yüzyıl

Hatun Mescidi ve Zaviyesi, Alaeddin Bey Camisi, Atlubey Mescidi, Fenari Camisi, Gökçeköy Camisi (Çiğdemli), Zosta Camisi (Akarköy), Çinili Camisi, Deli Mescidi, Hasan Basri Camisi, Sultan Camisi, Karaman Şah Camisi, Kutbuddin Mescidi, Mısır Hoca Mescidi, Nizam Şah Camii günümüze ulaşamayan cami ve mescitlerdir. Emir Musa Medresesi, 1393 öncesine ait Emir Bey Medresesi, Hoca Mahmud Darü'l Huffazı, Traşçı Baba Zaviyesi, Mansur Dede Zaviyesi, Haydarhane Zaviyesi ve Emirşah Zaviyesi günümüze ulaşamaz.

Karaman'a demiryolu 1904 yılında ulaşır. İstanbul–Bağdat-Hicaz Demiryolu inşaatı kapsamında yapılan Karaman İstasyonu da bütün müştemilatıyla beraber Almanlar tarafından inşa edilmiştir. 1905 yılında Karaman'da bulunan Gertrude Bell de günlüğünün 6/7 Mayıs tarihli bölümünde bu konuya değinmekte ve Karaman'dan Konya'ya çamurlu bir düzlük üzerinde yürüyerek iki günde gidecekken demiryolu vasıtasıyla üç saatte gidebileceğini yazarak demiryolunun şahane bir buluş olduğuna dikkatleri çekmektedir[79].

1917 yılında, Çarşı Caddesi'nin kuzeyinde ise Panosyan Han, Belediye Caddesi, Belediye Binası, Şadırvan Meydanı ve Kadiri Mescidi bulunmaktadır.

Karaman'da 1917 yılında üç tane han olduğu görülmektedir. Bu hanların adları Balıkçıyan Hanı, Panosyan Hanı ve Hassan Köylü Pavlu Hanıdır. Bu

[79] Diaries. 6, 5, 1905

isimlerle anılan hanların sonradan isimlerinin değiştiği ya da yerlerine yeni hanlar yapıldığı anlaşılmaktadır. Zira sonradan Karaman'da hanlardan bahsedilirken Vezir Hanı, Kervansaray Hanı, Deveci Hanı, Zencirli Han, Yeni Han, Karakülah Hanı, Buğday Pazarı Hanı gibi isimler telaffuz edilmektedir. İlk hanların o tarihte Karaman'da yaşayan gayrimüslimler tarafından işletildiği anlaşılmaktadır. XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında yapıldığı tahmin edilen Hükümet Konağı Sekiçeşme Mahallesi'nde bulunmaktaydı. 1917 tarihli haritada yer verildiğine göre o günlerde hâlâ kullanılmaktaydı. Bu bina ahşap olup alt katında dokuz oda bir salon, üst katında 10 oda ve bir salondan ibaretti. 1922 yılında ise tamire muhtaç bir hali vardı. Önünde bir avlusu ile kurumuş havuzu, bir iki göz jandarma koğuşu ve bitişiğinde kadın hapishanesi mevcuttu. Düyun-u Umumiye ve Reji'den başka Adliye, Mülkiye, Maliye daireleri hep bu binada bulunmaktaydı.

Cami-i Şerif adıyla anılan yapı ise görüldüğü üzere Hükümet ve hapishane diye adlandırılmış yapıların güneybatı köşesindedir. Bugünkü Parmaklı Camii eski bir caminin yerine 1954 yılında tamamen yenilenerek yapılmıştır. Eskiden bu caminin karşısında bir de tekke olduğu ve şeyhinin de Hacı Mansur adıyla anıldığı bilinmektedir.

1877 tarihli Konya Salnamelerinde de Karaman'da bir adet Rüşdiye Mektebi olduğundan bahsedilmektedir. Haritada yerinin gösterilmiş olması da o dönemde yani 1917 yılında mektebin faal olduğu şeklinde yorumlanmaktadır.

Buğday Pazarı'nın doğu, batı ve kuzeye açılan üç tane kapısı vardı. Günümüzde artık yıkılıp kaybolmuş bir yapıdır fakat yeri hâlâ Buğday Pazarı adıyla anılır ve Belediye buraya dükkânlar yaptırmıştır. Geçmişte idam sehpaları buraya kurulurmuş ve hatta İstiklâl Savaşı sırasında burada birçok kişi idam edilmiştir. Bu dönemde Buğday Pazarı'na ait eski bir bina hapishane olarak da kullanılmıştır.

1929–1949 yılları arasındaki Karaman'dan bahsedilirken bile, o tarihlerde her mahallede elektrik olmadığı, sokakların geceleri fenerlerle aydınlatılmaya çalışıldığı, Karaman ile ilgili yazılan eserlerde yer almaktadır[80].

Karaman için çok az şehrin gördüğü, -bir rivayete göre 8, bir rivayete göre ise 11 kez- yakılıp yıkılma ile oluşturulan kültür ve şehircilik birikiminin de yok edilmiş olduğu söylenir. Eski Odun Pazarındaki bir ara hapishane olarak da kullanılan Cem Sultan Bedesteninin 1950'lerde yıkılıp yerine belediye dükkanları yapılmış olduğu nakledilir. Aktekke Camii civarında, otuz metrelik yolun gidiş ve geliş kısmının bittiği yerdeki göbeğin bulunduğu yerde idi. Yeni Hamamın önündeki kilise hapisane olmadan önce bu görevi bedesten yapıyordu.

1905 nüfus sayımında Karaman'ın nüfusu 28.940 idi. Bu nüfusun 801'i Ermeni, 515'i Rum azınlık

---

[80] Alaattin Uca. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

idi. Karaman'da Ermeniler yoğunluklu olarak Tapucak Mahallesinde Çeşmeli Kilise civarında, Rumlar ise Ahi Osman Mahallesinde oturuyorlardı. 1914 nüfus sayımında Karaman'ın nüfusu 56.492 idi. Bu nüfusun 1144'ü Ermeni, 554'ü Rum azınlık idi.

Çeşmeli Kilise, Karaman il merkezinde Tapucak Mahallesindedir. Yapının XVII veya XVIII. Yüzyıllar arasında yapılmış olduğu kabul edilir. Binbirkilise'de bulunan küçük bazilikalara benzer bir örnektir. Yapı Cumhuriyet Dönemi'nde 1980'li yıllara kadar cezaevi olarak kullanılmıştır. Bir dönem duvarlardaki freskolar kapatılmış olsa da 2007 yılında yapılan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından restore edilerek tekrar gün yüzüne çıkarılmıştır. Günümüzde Çeşmeli Kilisede kamu kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen sosyal kültürel etkinlikler yapılmaktadır. Çeşmeli Kilise'nin duvarına bitişik olan çeşme, 1980 yılında bulunduğu yerden sökülerek Karaman Müzesi bahçesine taşınmıştır. Kesme taştan yapılmış olan çeşmenin üzerinde 1855 tarihi okunmaktadır.

1923 yılında Lozan Antlaşması'nın ekli protokol hükümlerince Türkiye'de yaşayan yaklaşık 193.000 Karamanlı, Rum sayılarak zorunlu nüfus değişimine tabi tutulmuşlardır[81]. Anzerlioğlu makalesinde, "zorunlu bir biçimde Yunanistan'a gönderilmiş olsalar da hiçbir zaman

---

[81] Aslen Akdağmadeni doğumlu Papa Eftim isimli Keskin Metropoliti Karamanlı Ortodoks papaz Atatürk'ün özel izniyle İstanbul'a ailesiyle birlikte yerleştirilmek suretiyle mübadeleden muaf tutulmuşlardır.

Yunan toplumu içinde benimsenemeyen ve sürekli Turkospori yani Türk tohumu olarak isimlendirilen Karamanlı Ortodoksların geniş Türk inanç hoşgörü coğrafyasının bir parçası" olduklarını kaydeder[82].

Şimdi nüfusları yaklaşık üç milyon kadar olan bu insanların torunları, hala Yunanistan'da hayatlarını devam ettirmektedirler[83].

Şeyh Halid (1841-1909), Memiş Efendi diye tanınan Şeyh Muhammed Kudsi'nin sekiz oğlundan biri, Konya'da medfun Bahaeddin Efendi'nin kardeşidir[84]. 1883'te Karaman'a gelip yerleşmiş, ve vefat edince Ketane (Ketenci) Camii haziresine defnedilmiştir. Muhammed Kudsi (Memiş) Efendi'nin eşi Emiş Hanım'dan olan oğlu Şeyh Halit Efendi, 1841 yılında Hocaköy'de doğdu. Tahsilini ağabeyi ve Konya'da diğer

---

82 Yonca Anzerlioğlu. Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler

83 Doğan Demirci. Isparta'da bulunan Beş Karamanlıca Kitabenin Değerlendirilmesi

84 1845'te kendisi de Nakşibendî tarikatına mensup olan Konya valisi Ebu Bekir Sami Paşa tarafından Konya'da "Bekir Sami Paşa Medresesi" adı altında bir medrese yaptırılır. 1862'de medresenin başına Bozkırlı Şeyh Muhammed Kudsi (Hoca Memiş) Efendi'nin oğlu ve halifesi Şeyh Muhammed Bahaeddin Efendi getirilir. Muhammed Bahaeddin Efendi 1906'da vefat edinceye kadar 44 yıl bu medresede eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürür. Muhammed Bahaeddin Efendi'den sonra görevini oğulları Zeynelabidin, Rıfat ve Ahmed Ziya efendiler devam ettirirler.

hocalarda tamamladı, bilahare Karaman'a giderek Ketenci Medresesi'nde müderrislik, zaviyesinde de mürşidlik ve Halidiye üzerine irşadlarda ve Karaman Müftülüğü'nde bulundu.

Şeyh Halit Efendinin Hamdi, Mehmet Kudsi ve Sıddık adlarında üç oğlu ile Emiş Kadın adında bir kızı oldu. Oğlu Sıddık on iki yaşlarında vefat etti. Oğullarından Mehmet Kudsi Efendi, Karaman'da tüccarlık yaptı ve 1957 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Vasiyeti üzerine de Merkez Efendi Kabristanı'na defnedildi.

Karaman tüccarlarından Halit Tanrıöver'in babası olan **Şeyhzade Hamdi Efendi** de, müderrislerdendir. Eyüb Sabri (1887-1960) ve Musa Kazım (1858-1920) Efendilerin arkadaşı olan Hamdi Efendi, Islah-ı Medaris'den mezun oldu, bir icazet de Süleymaniye Medresesi'nden aldı. Hacı Hamdi Efendi'nin oğlu Halit Tanrıöver 1998 tarihinde vefat etmiştir.

Gufrani (1863-1926) Karaman'ın *Başkışla* bucağında doğdu[85]. Asıl adı Durmuş Ali'dir. Temel eğitimini köyündeki Sübyan Mektebinde aldı. Daha sonra bir süre Karaman'daki Hacı İshak Medresesine devam etti. Ancak eğitimini tamamlamadan medreseden ayrıldı. Küçük yaşlardan itibaren şiire ve bağlamaya merak sarmış olan Gufrani zoraki gördüğü eğitimini yarıda keserek kendini aşıklıkla ifade etmeye yöneldi. Bu dönemden sonra Gufrani mahlasını kullanmaya başladı. Kısa sürede Konya çevresinde adını duyurdu. Şiirlerinde genellikle

[85] Saim Sakaoğlu. Karamanlı İki Aşık: Kenzi ve Gufrani

tasavvuf ve dini öğelerin ağırlığı öne çıkan Gufrani, yaşadığı dönemdeki tarihsel olguları da desten halinde işledi[86]. Konyalı Şemi ile birlikte anılan Aşık Gufrani'nin şiirlerinin bir bölümü ilk kez Sadeddin Nüzhet Ergun tarafından Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyati adlı araştırmasında aktarıldı.

[86] Recep Tek. Aşık Gufrani'nin Cihad-ı Eker Desanı'nın Tahlili

Ve Diğerleri

Evliya Çelebi Molla Fenari'nin türbesini ziyaret ederek eserinde buradan söz eder[87]. 1967 yılında kaleme aldığı eserinde İbrahim Hakkı Konyalı, Fenari Mescidi'nden bahsederken bu eserin yanında bir medrese ve bir de türbe olduğunu ve o tarihlerde hâlâ varlığını sürdürdüğünü yazmaktadır[88]. Ona göre, Türbe dam örtülü bir binadır fakat sandukasıyla mezar taşı yok edilmiştir. Ne var ki, günümüzde Karaman'da Fenari Mescidi, Medresesi ve Türbesi diye bir yapı yoktur.

İl merkezine 45 km. mesafede bulunan *Akçaşehir* kasabasındaki cami Selçuklular veya Karamanoğulları dönemine ait, kesme taştan bir yapıdır[89]. Alçı mihrabı, zengin stalaktitlerle süslüdür. Çatı altında bulunan direkler üzerine Sülüs yazısı ile Kur'an-ı Kerim'den sure ve ayetler yazılıdır. Tavanın mihrap önüne rastlayan bölümünde, renkli ve tezhipli bir göbek yapılmıştır. Son cemaat yeri, altı yığma sütun üzerine oturur. Son cemaat yerinde bir duvar üzerinde Yunan alfabesiyle yazılı bir kitabe bulunmaktadır. Caminin düz dam iken kullanılmış olan taştan su olukları vardır. İlk zamanlar caminin avlusu içerisinde bir kuyu olduğu ve günümüzden 50-60 yıl önce

[87] Evliya Çelebi. Seyahatname. Cilt IX. Sh. 314

[88] Alaattin Uca- Aytunç Ülker. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Değerlendirilmesi

[89] http://www.akcasehir.bel.tr/

kapatılıp doldurulduğu söylenir. Bu kuyunun hem cemaatin abdest aldığı suyun çıkarılmasında kullanılmış ve hem de yapan ustanın Caminin rutubetlenmemesi için düşünülmüş olduğu nakledilir.

Akçaşehir'in güneybatısında, kasabaya yedi km uzaklıkta Derviş Ahmet ziyaretgahı vardır. Tekkenin temelleri ve gömütleri belli olup burada birkaç tane meşe ağacı, bir su kuyusu ve kuyunun biraz aşağısında bir de süzak vardır. Kurak yıllarda köylüler topluca bu ziyaretgaha çıkarak burada yatan evliyanın yüzü suyu hürmetine yağmur duasında bulunurlar. Yine köyün 4 km. güneyindeki Pelitti yöresinde bir başka ziyaretgah bulunmaktadır. Bunlardan birincisinin Mevlevi Tekkesi olduğu sanılmaktadır.

Yunus Emre'nin atası İsmail Hacı ailesinin İbrala tarafına geçmeden önce burada kaldıkları bilindiğine göre diğer ziyaretgahların da bu aileye bağlı şeyhlere ait olması muhtemeldir.

Çavdar Baba Camii Büyük Bölcek Mahallesinde Çavdar Baba sokağındadır. Ağaç üzerine hasır atılarak yapılan damın üstü sonradan kiremitle örtülmüştür. Caminin duvarları taştandır. Cami altı pencereden ışık alarak aydınlatılır. Cami seviyesinden aşağıda bir yatır vardır. Halk arasında bu yatırın **Çavdar Baba**'ya ait olduğu söylenir. Camide alt kısmı kırılmış eski bir taş şamdan vardır.

Saçaklı Kara Müfti'nin kabri, Orta Hisarda, Pir Ahmet Efendi Camii içindeki mezarlardan birisidir. Davalarında ve işlerinde haksızlığa uğramaktan korkanlar,

buraya gelerek ziyaret ve duada bulunurlarsa, işlerinin düzgün gideceğine inanırlar. Bu yatır hakkında anlatılan menkıbe şöyledir. Mehmet Efendi devrin büyük müderris ve alimlerindendir. Bir gün medrese talebelerine ders verirken konu, "Hızır Aleyhisselam'a gelir. Bu peygamber ölmüş müdür, yoksa hayat suyu içtiği için ölmezliğe mi kavuşmuştur?" noktasına gelir. İşte bu sırada bir talebesinin gülümsediği Mehmet Efendinin dikkatini çeker. Ertesi gün, Molla der, "Dün ben Hızır Peygamberden bahsederken sen niçin gülümsedin?". Efendim der talebe, "o vakit yanımda Hızır Aleyhisselam vardı da ondan". "Molla bir daha geldiğinde beni de takdim et.", der talebesine Mehmet Efendi. Ertesi gün Hızır tekrar gelir, öğrenci ile beraberdir. Hocası sorar. "Molla gelmediler mi?". "Hocam geldiler amma siz o vakit ayna ile sarık tuvaleti yapıyordunuz. Bu tutumunuz hoşuna gitmedi, dünya iptilanıza hükmetti ve gitti." Mollanın bu cevabını alan müderris, sarığını paramparça eder ve gelişi güzel başına dolar. Böyle gezmeye başladığı için ona saçaklı Kara Müfti demeye başlarlar.

Haziresinde Saçaklı Müftü'nün medfun bulunduğu Pir Ahmet Camii, Karaman iç kalesine bitişik bir yerleşme topluluğu olan Kale Mahallesi içindedir[90]. Boyalı Kadı, Yılanlı, Hisar, Kale camii gibi isimlerle de anılan yapının vakfiyesi Pir Ahmedoğulları tarafından hazırlatılmıştır. "Boyalıkadı" namı ile maruf Pir Ahmet

---

[90] Karaman Pir Ahmet (Kale) Camii Hakkında. İ. Ahmet Aslanoğlu

Efendi, vakfiye ifadesinde cami banisi olarak geçmektedir. Bu Pir Ahmet Efendi, Fatih Sultan Mehmet devrinde kardeşleri ile birlikte Karamanoğullarına beylik eden. Pir Ahmet Bey'le karıştırılmamalıdır. Cami duvarında bulunan tamir kitabesinden 1671 tarihinde hisar halkı tarafından eserin tamir ettirildiği anlaşılmaktadır. Eserin ana kubbesi İle son cemaat yeri kubbelerinin 1864 yılında çöktüğü; keza 1943 yılında da minare gövdesinin bulunmadığı; suyolu kazılırken yıkılan son cemaat yeri kolonlarının toprak altına gömüldüğü gibi nakiller, Karaman Tarihi İsimli eserde yer almaktadır. Caminin kuzeyi hazire olup, burada son devir Osmanlı mezar taşları bulunmaktadır. Evliyâ Çelebi'nin, hacca giderken 1082 yılında ziyaret ettiği caminin giriş kapısının sağ tarafındaki mermer sütuna ruhuna fatiha okunmasını talep eden bir yazı yazılmıştır[91].

Bereketli Hoca Türbesi Hisar mahallesindedir. Uğur ve bereket isteğini karşılamak hususunda sınanmış bir ulu kişi olduğu söylenmektedir.

Ağrı Kesen Dede Sekiçeşme Mahallesinde Ketenci Camiinin doğusundaki kabristandadır. Başı ağrıyanlar veya vücutlarında herhangi bir ağrısı olanlar buraya gelirler, dua ettikten sonra; "Ağrımızı buraya mıhlıyoruz", diyerek çivi çakarlarsa, Allah'ın izniyle ağrıları ve sızıları geçermiş. Bir rivayete

---

[91] Mehmet Tütüncü. Evliya Çelebi'nin Bilinmeyen El Yazısı

göre burada yatan zat, Nakşibendi şeyhi Adanalı Hacı Osman Efendi'dir[92].

Kızlar Türbesi şehrin doğusunda yer alan mezarlığın 'Üçler, Yediler, Kırklar' adı verilen bölümünün yüksek bir noktasına inşa edilmiştir. Sekiz köşeli türbe tamamen kesme taştan yapılmıştır. Türbenin ne zaman ve kimin için yaptırılmış olduğu bilinmemektedir. Halk arasında yılandan korkan bir kızın buraya gömüldüğü ama yılanın mermeri delerek buraya da girdiği anlatılır. Rivayete göre, bu türbenin Karamanoğlu II. İbrahim Beyin oğlu İshak Beyin kızına ait olduğu söylenmektedir[93]. Türbenin değişik dilekler için ziyaret edildiği nakledilir.

---

[92] Fenari Mahallesinde ikamet eden Adanalı Osman Efendinin ismine 1910 yılında Konya'da Islah-ı Medaris-i İslamiyye'nin ilk temelini atıp cemiyete iştirak eden kimselerin isim listelerinde ve medreseye aylık ya da bir defaya mahsus yaptıkları yardım miktarlarını veren listede karşılaşılmaktadır.

[93] İbrahim Bey'in vefatından sonra (1464) Pir Ahmet Bey Konya ile beraber beyliğin kuzey taraflarını zapt ederek kardeşi İshak Bey için yalnız Taşelini bıraktı. İshak Bey, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan'a müracaat ederek yardım istedi. Uzun Hasan bu daveti kabul ederek bizzat kendisi Erzincan'dan Sivas'a kadar geldi. Pir Ahmet bunlara karşı gelemeyeceğini anlayarak kardeşiyle beraber Fatih Sultan Mehmed'e sığındı. Akkoyunlu askeri memleketi harap etti. Bulduğu bütün malı götürdü. Yirmi bin deve götürdüğü rivayet olunmaktadır. Fatih Sultan Mehmed, Antalya valisi Hamza Bey'e haber göndererek Karaman'ın alınmasını emretti. Osmanlı ve Karaman orduları Ermenek'te ve bazı rivayetlere göre de Mut'un Dağpazarı beldesinde karşılaştılar. İshak Bey mağlup olarak Kilikya'ya

Karagöz Dede'nin kabri şehir merkezinde, Zeyne Mahallesindedir. Evlenmek isteyen kızlar burayı ziyaret ederler ve kurban vaad ederlerse muratlarına ereceklerine inanılır.

Garip Dede Türbesi, İç Kale kapısının hemen önünde, Çiftçiler sokağına inen bir meylin üstünde Hacı Celal Mahallesindedir[94]. Sandukası bozulmuştur. Mezar taşında Karamanoğlu mezar taşı üslubu görülür. Anlatıldığına göre, Garip Dede Hisar Mahallesinde fırıncı imiş. Ekmeği noksan yaptığı iddiasıyla zamanın baş veziri tarafından idam edilmiş. Fakat sonradan suçsuzluğu anlaşılmış, üstüne türbe yapılmış.

Günümüzde mezarının çevresi demir parmaklıkla çevrili olan Garip Dedenin türbesine eskiden sıtmaya yakalananlar gelir, çorba nezreder, hastalıkları geçince de burada çorba pişirerek çocuklara yedirirlermiş.

Köpek Düşmanı Dede türbesi Hisar Mahallesindedir. Ağrıları ve sızıları olanlar türbenin sıvasını yalayarak hastalığın iyi olacağına inanırlar. Aynı zamanda buradaki yatır, köpek ve tazıların amansız

---

kaçtı. Eşi ve çocuklarıyla beraber Silifke kalesine kapandı. İshak Bey, Uzun Hasan'ın sarayına iltica ederek elinden alınan mülkünü geri almak için yardım istedi. Dönüşte Urfa'da vefat etti. Ayrıca, Karamanname isimli eserde, Hacı Sami Tartan'ın dedesi Hakkı Tartan'ın bu türbede medfun olduğu nakledilir (Sh.65).

[94] Yakup Kılıç. Karaman ve Çevresindeki Ziyaret Yerlerinin ve Manevi Halk İnançlarının Dinler Tarihi ve Din Olgusu Açısından Tahlili. Yüksek Lisans tezi. Selçuk Üni. Konya . 200

düşmanıdır. Buraya giren bu çeşitten hayvanlara derhal nüzul isabet eder, ayakları tutmaz olurmuş. Eskiden sıtmaya yakalananlar buraya gelirler, çorba nezrederler, hastalıkları geçince de burada çorba pişirerek çocuklara yedirirlermiş. Eskiden hemen her gün, dedenin çorba ziyafeti verilirmiş.

İl merkezine 20 km. mesafede bulunan *Boyalı* köyünün yerleşimi çok eskilere dayanır[95]. Çevredeki kalıntı ve harabeler köyün kuruluş tarihinin Bizans'tan çok öncelere uzandığını göstermektedir. XVI. Yüzyıla ait bazı kaynaklarda buranın ismi "*Boyalu*" şeklinde geçmekte, XIX. Yüzyılda ise "*Boyalı Çiftliği*" ismi kullanılmaktadır. Çiftlik halindeki bu yerleşim yeri 1909'da muhtarlık olur. Köyde ve civarında bol miktarda boya kökü yetiştiğinden yerleşim yeri "*Boyalı Köyü*" adını almıştır. Yapılan nüfus planlaması, yurtdışına çalışmaya gidenler ve Karaman'a yerleşenler yüzünden zamanla köyün nüfusu azalmaya başlar. Köyün güneyindeki tepe üzerinde bir türbe vardır. Bu türbe Ali Beke Türbesi olarak adlandırılmış, bundan dolayı da türbenin bulunduğu tepeye Ali Beke Dağı denilmiştir. Karaman ve Karaman dışında Konya ve Karapınar dolaylarında herhangi bir amaç ve dileği olanlar; bilhassa erkek evladı olmayanlar buraya, aileleriyle ziyarete gelerek, kurbanlar keserler, Kur'an okurlar, dualar ederler, nafile namazları kılarlar,

[95] Alaattin Uca. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Değerlendirilmesi

arzularının yerine gelmesi için temennilerde ve adaklarda bulunurlar. Erkek evladı olanlar doğan oğluna «Ali Beke» adını verirler ve günün birinde yine buraya gelerek adak kurbanlarını keserler. Ali Beke türbesinde üzerinde yeşil örtü olan bir lahid bulunmaktadır. Vaktiyle burada başında Mevlevi külahlı bir dervişin türbedarlık yaptığı nakledilir.

Bu yatırı çocuğu olmayan, çocuğu durmayan (yani çocuğu olup yaşamayan) ruhen hasta olanlar ziyaret etmektedir. Ziyaretçiler burada kurban kesip dua etmekte, bazıları türbenin yanındaki kuru ağaca çaput bağlamaktadır. Ayrıca yağmur duasına çıkıldığında bu zatın kabri başında dua edilmektedir.

Orhan Gazi döneminde Bursa'nın fethine katılan **Akbıyık Sultan**'ın Evliya Çelebi'nin eserinde, "İç Kale kurbinde Akbıyık Sultan merkadi" diye söz ettiği Karaman'daki türbesinin yeri bilinmemekte olup sadece ismen anılmaktadır[96].

Demir Gömlek ismiyle anılan türbede lahdi bulunan ve Kamil (Kemal) Paşa adıyla anılan zat bir tarikat piri değildir[97]. Türbe içerisinde iki adet çamur sıvalı

---

[96] Akbıyık Sultan'ın Bursa'nın Cami-i Kebir yakınında, Bursa'nın Yenişehir ilçesine bağlı Tekke köyünde Afyon'un Sandıklı ilçesine bağlı Karkın köyünde ve Karaman şehrinde türbe ve ziyaretgahları olduğu bilinmektedir.

[97] Yakup Kılıç. Karaman ve Çevresindeki Ziyaret Yerlerinini ve Manevi Halk İnançlarının Diinler Tarihi ve Dn Olgusu Açısından Tahlili. Yüksek Lisans tezi. Selçuk Üni. Konya . 2004

yazıtsız sanduka vardır. Bunlardan bir tanesi Emüniddin Bey'in diğeri ise eşinindir. Karaman halkı arasında dolaşan rivayete göre, burada yatanlardan biri Kemal Paşa, diğeri ise Kamile'dir. Kamil Paşa'nın Karamanoğulları döneminde Karaman ileri gelenlerinden Emineddin Gündoğdu ailesinden olduğu nakledilir. Türbe Koçak Dede Mahallesinde, eskiden mezarlık olup günümüzde park şeklinde düzenlenmiş olan alandadır. Yapıda sekizgen gövdenin sekizgen bir kasnakla yükseltilmesi bir yeniliktir. Külahın iyice basıklaşarak kubbeyi anımsatacak biçimde oluşturulması, kubbeli dış örtüye geçişte bir aşama olmaktadır. Girişin önünde yer alan iki sütunlu ve büyük bir olasılıkla kubbeli revak Osmanlılarla etkileşimin yoğunlaştığını göstermektedir. Yapının altında cenazelik katı bulunduğuna dair herhangi bir iz bulunmamaktadır. Kümbet bütünüyle kesme taşla inşa edilmiştir. Süs, kesme taşın doğal görüntüsü içinde, mimari elemanların düzeninde aranmıştır.

Fatih Sultan Mehmet devrinde yapılan vakfiye kaydına göre, burada gömülü olan Kamil Paşa, üzerinde çelik zırhı ile savaşlarda bulunurmuş. Ölümünden sonra da zırhı lahdinin yanına konulmuş. Hastalıklı, arık çocuklar bu türbeye getirilerek lahidin yanındaki (Demir gömlek denilen) zırh, buranın bakıcısı olan kadın tarafından o çocuğun üzerine giydirilmek suretiyle afsunlanırmış. 1930'lu yıllarda zamanın kaymakamı, "çağdışı bu inanışı" önlemek üzere o demir gömleği Konya Valiliğine gönderir.

Karaman’ın kuzeyinde Karadağ’ın üzerinde bulunan *Değle* köyü civarında, dağın zirvesine yakın bir mağarada **Hodul Baba**’nın türbesi vardır[98]. Kasabalar dışında yaşayan erenlerden olan bu Hodul Baba da Karadağ’da bir mağarada yaşarmış. O çağlarda Karadağ’da bulunan dağ koyunları ile ahbaplık yapar, onları avcılardan korurmuş.

Anlatılır ki, zamanın birinde, Larende’de üç çocuklu bir aile yaşarmış[99]. Evin büyük ve ortanca oğlu ticaretle uğraşırmış. Büyük oğlan kunduracı, ortanca oğlan ise alavereyle uğraşırmış. Evin küçük oğlu olan Hodul ise kendini batıni ilime vermiş, gündüzleri Karadağ’da hayvanların bakımıyla, geceleri ise zahiri ilimle uğraşırmış. Hodul, yazları devamlı Karadağ’dan kar getirir ve bu karı abisi Mestci Babanın kunduracı dükkanına, mangalın tam üzerindeki duvara asarmış. Hodul’un getirdiği bu kar, hiç erimezmiş. Dükkana gelen kişiler bu kardan yazın devamlı yermiş. Bir gün çok güzel bir kadın, kunduracının dükkanına ayakkabı ölçüsü aldırmaya gelir. O sırada dükkanda Hodul da vardır. Ağabeyi kadının ayak ölçülerini alırken, Hodul’un gözleri kadının, o beyaz topuklarına doğru kayıverir. Hodul, kadının tenini istemeyerek de olsa görmüştür. Tam bu sırada, yazın o erimeyen kar birdenbire erimeye başlar. Ayakkabı ölçüsü alan ağabeyi Hodul’a dönerek, “ Hodul, Hodul kalbini bozdun düzelt”, der.

98 http://www.kulturportali.gov.tr/
99 www.efsaneler.net/

Arkasından, “Karadağ’da dervişlik yapmak Karaman’da dervişlik yapmaya benzemez. Halka karışacan, hak ile olacan evla olan budur”, diye nasihat verir. Hodul, bu olaydan sonra ağlayarak ve mahcup bir şekilde Karadağ’ın yolunu tutar ve bir daha Karaman’a hiç inmez. Karadağ’da yaşamına devam eder ve burada ölür. Böylelikle Hodul evliyaların içine karışır ve Hodulbaba diye anılmaya başlar. Hodul Baba’nın mezarı TRT verici istasyonu ile Başdağ arasında kalan alanda bulunmaktadır.

Ibrıklı Sultan’ın Ibrıklı Mahallesinde yine adının andacı olan mescit ve bu mescit sitesindeki küçük bir hücrede mezarı olduğu söylenir. Halveti tarikatından olduğu anlaşılan bu şeyh, insanlar içine pek karışmaz kendi haline yaşar, tarikatı gereği ibadetlerini kendi kendine özel hücresinde yaparmış. Zikir alemine dalıp da sallanmaya başladığında odasının kapı yanında bulunan su ibrikleri ve bardakları da ırgalanmaya, sallanmaya başlarmış. Bu küçük site, Güneş ilkokulunun karşılarındaydı. Yol açılması sıralarında buralar yıkılarak yola alındı. Arta kalan kısımları da oradaki evlerinden de yola alınanlara verilmişti.

Kesikbaş Veli’nin mezarı il merkezinde Hoca Mahmut Caddesi yakınlarında bir evin duvarı dibinde yer almaktadır.

Kettani Baba (Ketenci Baba) Hoca Mahmud Mahallesinde Ketenhane Tekke ve Medresesi denilen, şimdilerde yalnızca cami ile bir mezarlığı kalan bu büyük siteye adıyla anılan yatır hakkında belli başlı bir bilgi yok

ise de meşhur Nakşibendi tarikatı piri Kettani hazretlerinin halifelerinden olabilir. Bu tekkenin Sudurağı kasabası sınırları içinde çok geniş vakıf arazileri vardı.

Karaman Mansur Dede Mahallesi'nde bulunan bir çeşme kitabesinden öğrenildiğine göre, Kilci Çeşmesi 1551 yılında Ketenci Babaoğlu, Mansur Dedeoğlu, Şeyh Mustafaoğlu Derviş Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Çeşme nişi içerisindeki bir başka kitabeye göre de 1843 yılında onarılmıştır.

İl merkezine 34 km. mesafede bulunan *Süleymanhacı* veya *Kaşoba* köylerinin batı sınırları içinde «Kıvırcık Tekke» denilen yerde mezarı olan **Kıvırcık Baba** hakkında da belli başlı bilgi yoktur.

Koçak Dede bazı vakıfnamelerde Küçük Dede olarak adı geçen bu şeyh, adıyla anılan mahallede, Koçakdede sokağında sonraları ev düzenine getirilmiş olan bir evin bodrumunda mezarı vardır. Anlatılır ki, eski yıllarda bu evin eski hali devrelerinde bu evde oturan kimsesiz bir kadın, yürüyemeyen çocuklarını buraya getirenlerin bu çocuklarını Koçakdede mezarının dibinde kollarından tutarak sallar ve yine kollarından tutarak yürütmek suretiyle afsunlardı.

Merci Sultan'ın mezarı il merkezine 17 km. mesafede bulunan ve eski adı Mercik olan *Yuvatepe* köyünde bir çevrik bölme içinde olan bu şeyhin yaşantıları hakkında belli başlı bir bilgi yoktur. Karaman'ın Hacıcelal

mahallesindeki «Tevhid Evi» ile bu Merci Baba'nın ilişkisi olduğu sanılır.

Mestci Baba'nın mezarı çarşıda, Odun pazarındaki bir dükkan içinde kalan bu şeyh, Mestcilik (Ayakkabıcılık) ile geçimini sağlarmış.

Karaman'ın Külhan Mahallesi'nde, Aktekke Camii'nin karşısında yer alan Hacı Beyler Camii kitabesinden öğrenildiğine göre, Seyfeddin Hacı Beyler tarafından 1356 yılında yaptırılmış. Bir süre il kütüphanesi olarak kullanılmış, 1989 yılında tekrar camii olarak kullanılmaya başlanmıştır. Cami bugünkü yerinden biraz daha önde bulunuyordu. Ancak, yol açmak amacı ile caminin girişi, bazı duvar taşları ve mihrabı yerinden sökülerek daha geride ve küçük olarak yapılmıştır. Yapımında batı cephesinin orijinal kesme taşları kullanılmıştır. Diğer duvarlar taş üzerine kerpiçle inşa edilmiştir.

Cami Kufe tipi camiler grubundan olup, içerisindeki payelerle üç sahna ayrılmıştır. Ancak yeni yapımında cami küçültülmüş ve içerisindeki payeler de azaltılmıştır. Bugün ibadet mekanında yalnızca dört paye bulunmaktadır. Bunlar da birbirlerine kemerlerle bağlanmıştır. Caminin ilk yapımında üzerinin toprak damlı ve düz olduğu sanılmaktadır. Günümüzde çatı ile örtülüdür.

Caminin giriş kapısı orijinal şekli ile korunmaya çalışılmıştır. Kapı dikdörtgen, silmeler içerisine alınmış ve çatının bugünkü yüksekliğini aşan abidevi bir

görünümdedir. Bu giriş kapısı basık yuvarlak kemerli mermerden olup, üst kısmı örgü motifleri ve bitkisel motiflerle doldurulmuştur.

Şeyh **Seyyid Nizam Hazretlerinin** lahidi de şimdilerde kütüphane olarak kullanılan ve eski adı Nizam Camii olan Hacıbeğler Camii'nin doğu tarafındaki (şimdilerde avlu olan) mezarlıkta idi. Bazı dileği olanlar, Bici pilavı denilen akciğerden yapılma bir tür çorbadan çokça hazırlayıp tenceresi ile ve çokça kaşık ile bu zatın lahidinin yanına gelirler, dilek ve temennilerde bulunduktan sonra o civardan gelip geçenleri de çağırarak, getirdikleri Bici pilavı (Çorbayı) ve daha başka yenecekleri de beraberce yerler, yeneceklerden artakalanı da kuşlar, kurtlar yesin diye oraya serpip giderlerdi.

Şeyh **Tarrani Baba**'nın mezarı da günümüzde Ziraat Bankası'nın olduğu yerdedir.

Bazı kişilerce «Tabduk Emre» olduğu sanılan **Topucak Dede**'nin ismini alan Topucak Mahallesindeki Topucak Mescidi bitişiğinde kapalı yerde lahidi vardır.

Tenha yerlerde zaviye kuran Horasan erenlerinden olan **Yalıncak Sultan** da, sonradan Şeyhler köyü adıyla bir köy kurulmuş olan boş arazilere zaviyesini kurmuş. Devlet tarafından kendisine tahsis edilen topraklarda, etrafına toplanan tarımcılarla kendilerinin ve zaviyesine gelen yabancıların ihtiyaçlarının sağlanmasını temin eden çok derin bir pir imiş. Ahmet Taci adındaki oğlu da yüksek mertebelere ermiş olması nedeniyle büyük pirden, çeşitli

sorunlarına, dertlerine deva istemeye gelenlere oğlu Ahmet Taciyi salık verir, «O, benden daha üstündür» dermiş. Zaviyesi civarındaki *Bozkandak* köyü mezarlığına sırtlanlar musallat olmuş, buraya her gömülen ölüyü çıkarıp yerlermiş. Köylüler de bu sırtlanları yok edememişler. Yalıncak Dede, «Ben ölünce, cesedimi Bozkandak mezarlığına götürüp oraya gömün.» demiş ve bir zaman sonra Şeyh ölünce cenazesini Bozkandak mezarlığına götürüp oraya gömmüşler. Şeyhin mezarına sırtlanlar uğrayamadıkları gibi, bir gün Bozkondak köyünde ölen birisinin cenazesinin gömüldüğü günün ertesi sabahı, dağa işine giden bir kişi mezarlık yanından geçerken orada iki tane sırtlan ölüsü görmüş ve korkup, ürpermiş. O günden sonra da Bozkandak mezarlığına hiçbir sırtlan uğrayamamış.

Anlatılır ki, Yalıncak Sultan Sarmak'taki medresede eğitim verirken bunun kötü amaçlı bir eğitim olduğunu düşünen devrin bazı ileri gelenleri tarafından cezalandırılması düşünülmüş. Ve bu cezanın caydırıcı nitelikte olabilmesi için fırında yakılarak gerçekleştirilmesi gerektiğini ileri sürmüşler. Yetkili kişiler tarafından yakalanıp fırına yakılmak için getirilmiş ve fırına atılmış. Burada Hz. İbrahim'in başından geçtiği bilinen bir olay, Allah'ın takdir'i ilahisi ile tekrarlanıyor. Ve o fırındaki alevler Yalıncak Sultan'ı yakmıyor. Fırının kapağı ateş tamamen söndükten sonra açılıyor. Millet bir anda ne yapacağını bilmez şaşırmış bir halde bir tek yanık izi, bir tek çizik bile almadan fırından çıkan Yalıncak

Sultan'ı görüyorlar. Bu mübarek zatın da kabri köyümüzün dede denilen mevkiinde bulunmaktadır.

Köy kurulduğu bölgedeki boz bayırlar ve kandaklardan –engebeli arazi- dolayı Bozkandak adını almıştır[100]. Bozkandak ve *Şeyhler* köyü arasında Samrak adı verilen bir mevkideki medresede eğitim vermekte olan ve Yalıncak Sultan adıyla bilinen bir zatın mezarı bulunmaktadır. Bu mezarlık köylünün Dede dediği bir mevkidedir.

Samraktaki medresede eğitim görmekte olduğu yıllarda fizik olarak diğer arkadaşlarından küçük zayıf biriymiş Ahmet. Yine bir gün medresenin bahçesinde arkadaşlarıyla dolaşırken gökten bir taç'ın kendilerine doğru indiğini fark ederler. Herkes taç'ın kendine indiğini düşünüp kapmak için çırpınırken Ahmet kendinin fizik yapısını göz önüne alarak kendini arkadaşlarından küçük görerek bir kenara çekilmiş. Öğrencilerinin bu şekilde taç için çırpındığını gören hocaları şöyle seslenmiş.

O taç gökten bir kişi için iniyor. Ve bu taç Ahmet'in başına inecektir.

Bu sözün arkasından taç kenarda sessizce bekleyen Ahmet'in kafasına inmiş. O günden sonrada bu olaydan dolayı Ahmet'e Taç Ahmet denilmiştir… Ve mezarı da halen Şeyhler köyünde bulunmaktadır.

---

[100] http://www.bozkandakkoyu.net/

Karaman il merkezinin yaklaşık yedi km. güneyinde *Fisandon* (*Dereköy*) köyünde bulunan ve bugün cami olarak kullanılan yapı eski bir kilisedir. Kilise köyün ortasında kayalık bir tümsek üzerinde bulunmaktadır. Kilise 1574 yılında Yusuf Sinan Paşa tarafından camiye çevrilmiştir[101]. Sol tarafına sonradan minare ilave edilmiştir. **İncili Dede**'nin kabri il merkezine yedi km. mesafede bulunan ve XVI. Yüzyıl kayıtlarında yer alan Gökdere (Fisandun) köyündedir. Yağmur yağmadığı senelerde buraya gelinerek dua edilir. Köyde ayrıca **Mıhlıtaş Dedesi**'nin kabri bulunmaktadır. Çocuğu olmayanlar buraya gelerek dua ederler ve taş çakarlar. Nallı Dede denilen yerde Hz. Ali'nin atının izi olduğuna inanılan bir iz vardır.

Bereketli Hoca Türbesi şehir merkezinde Hisar Mahallesindedir. Uğur ve bereket isteğini karşılamak hususunda sınanmış bir ulu kişi olduğu söylenmektedir.

---

101 Sultan Doğan. Karaman Merkezdeki Kiliseler. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üni. Van, 2012

Ayrancı Evliyaları

1903 yılında Kırım Türklerinden 210 hane Divle nahiyesinin *Osmaniye* köyüne (bugünkü Ayrancı'ya) yerleştirilmiş ve zamanla Divle nahiyesinin nüfusunun azalması sonucunda nahiyelik 1913'te Osmaniye'ye geçmiştir[102]. 1923 yılında ismi "Ayran Dede" menkıbesinden dolayı Ayrancı olarak değişmiştir. Nahiyelikten birkaç yıl sonra Belediye kurulmuş ancak nüfus azalınca Belediyeliğe son verilmiştir.1968 yılında yakın köyler Mahalle olarak Ayrancıya bağlanarak tekrar Belediye kurulmuştur. Ayrancı Konya ilinin Ereğli İlçesine bağlı Kasaba iken 1987 yılında Kanunla İlçe yapılmış ve Ağustos 1988'de fiilen İlçe olmuştur. 1989 yılında Karaman'ın İl olması ile Ayrancı İlçesi Karaman'a bağlanmıştır.

Büyükkoraş köyü Camii, Kayaönü Köyü Camii, Pınarkaya Ulu Camii, Atlas Han, Ayrancı Köprüsü, Büyükkoraş Köprüsü, Değirmenlik Köprüsü, Divle Köprüsü, Ziya Efendi Köprüsü, Ayrandede Türbesi ilçenin tarihi yerleri arasında yer alır.

Atlas Hanı, ilçenin *Hüyükburun* köyünün dört km. batısında düz bir ova üzerinde Selçuklu dönemine ait bir handır. Kesme taşlardan ve devşirme malzemelerden kireç harcı ile inşa edilmiştir. Efsaneye göre bir yaşlı kadının yaptırdığı söylenir. Yaşlı bir kadın yılların bereketli gittiği

---

[102] http://www.ayranci.gov.tr/

zamanlarda, saman yaptırmakta ve yaptırdığı samanları da nodalayarak saklamaktadır[103]. Aradan geçen birkaç yıl sonra büyük bir kuraklık olmuş ve kıtlık baş göstermiş. Böylece yaşlı kadın nodalardaki samanları satarak parasıyla bu Atlas Hanı yaptırmıştır.

Kaçak kazıların yapılmasıyla tahrip olan han şimdilerde ağıl olarak kullanılıyor.

Ayrancı Dede ilçeye adını veren büyük bir zattır[104]. Yavuz Sultan Selim Han Çaldıran Seferine giderken ordusuyla buradan geçer. Geçerken bu günkü Kuru Dere üzerinde kurlu olan Ayran Dede Köprüsünün olduğu yere gelirler. Köprüden geçeceklerinde Hilmi Dede ismindeki zat vezirlerden birisine ordunun içerisinde çaşıt (casus) olduğu söyler. Köprüden geçmemelerini söyler. Bunun üzerine vezir huzura çıkar. Devletlü Padişahım Hilmi Dede köprüden geçirmez ne yapalım der. Padişah der ki; "Geçme namert köprüsünden seller alırsa alsın beni der." ve atını dizginleyerek dereyi geçer. Fakat geçiş esnasında bir kaç askerin boğulup öldüğünü görür. Daha sonra anlaşılır ki bu ölen askerler ordudaki casuslardır. Bu arada ordunun yorgun ve susuz olduğu gözlenir. Hilmi Dedeye içilebilecek su olup olmadığı

---

103 Nodalama Harman yerlerinde mahsulün toplanarak bir araya yığılmasını ifade etmek için kullanılır.

104 Yakup Kılıç. Karaman ve Çevresindeki Ziyaret Yerlerinini ve Manevi Halk İnançlarının Diinler Tarihi ve Dn Olgusu Açısından Tahlili. Yüksek Lisans tezi. Selçuk Üni. Konya . 2004

sorulur. O da bu günkü Karaman yolu üzerindeki soku taşına bir tas ayran yayarak ordunun bundan içmesini ister. Vezir sinirlenerek bir taş ayran kime yetecek dede der. Hilmi Dede besmele çekerek ayranı çamçaka (bardak) doldurur. Koca ordu içer ama yine de ayran bitmez. Padişah oraya gelerek Hilmi Dede bundan böyle senin adın Ayran Dede der. Ayran Dede de padişaha bir altın ibrik hediye eder ve üzerinde söyle yazar. "Bu günün aşını yarına bırakırsan aş olur bu günün işini yarına bırakırsan iş olur" der. Fazla zaman kaybetmeden yolunuza gidin varın der. Gazanız mübarek ola oğul der.

Ziya Efendi menkıbesi ise şöyledir. Yavuz Sultan Selim Orduları ile sefere giderken Ayrancı menzilinden de geçmek zorundadır. “Ordularıyla bugünkü İstasyon ve Hüyükburun Köyü çevresine gelen Yavuz Selim, o yıllarda bol suyu olan ve coşarak akan Divle Suyu ile karşılaşır. Suyu geçmek güçtür. Görevliler geçiş yeri ararken köprü ile karşılaşırlar. Hazine bulmuşçasına durumu Yavuz Selime bildirirler. Adamlarını Ziya Efendiye gönderen Yavuz Selim, ordusunun bu köprüden geçmesi için izin ister. (Ordunun oradan geçmesi demek aynı zamanda ekili arazilerin talan edilmesi anlamını da taşır.) Ziya Efendi Bu isteği geri çevirir. Durum Yavuz Sultan Selim’e iletildiğinde hiddetlenen Selim, “Geçme namert köprüsünden, seller alırsa alsın beni” der ve askerin akarsuya dalarak geçmesini emreder. On binlerce kişiden oluşan ordu suyu geçmeyi başarır. Ancak iki kişi suda boğularak hayatını kaybeder. Gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra ölenlerin Osmanlı ordusu içerisinde

bulunan iki casus olduğu ortaya çıkar. Bu durumda Yavuz Selim, Ziya Efendi'yi huzuruna çağırtır. Orduyu neden sudan geçirtmediğini sorar. Ziya Efendi ise ölen iki casus nedeniyle izin vermediğini söyler ve Padişaha bir de kıymetli ibrik armağan eder. İbrik Yavuz'un otağına getirilir. Bu ibrikle abdest almak isteyen Yavuz'un, ibrik üzerindeki yazılar dikkatini çeker ve okur. Aynen şu ifadeler yer almaktadır: "Akşamki aşını sonraya bırak, aş olur. Akşamki işini sonraya bırakma, iş olur." Bunun üzerine, Ziya Efendi'nin bir Evliya olduğunu anlayan Yavuz Selim, Ziya Efendi'nin evine giderek ziyaret eder. O'na teşekkür edip armağanlar sunar. Fazla zaman kaybetmeden Ziya Efendi'nin duasını da alarak yoluna devam eder."

Rivayete göre bu zatlar yedi kardeş, bir rivayete göre dört kardeş, bir rivayete göre ise üç kardeş olarak söylenir. Ziya Efendi, Hilmi Dede, Bulkar Bozoğlan. Bulkar dağı da adını Bulkar Bozoğlan'dan almıştır.

Bu köprülerden ikincisi Ayrancı Ereğli yolu üzerinde, üçüncüsü ise barajın altındadır. Bu gün Musa köyü köprüsü olarak bilinmektedir.

Başyayla Evliyaları

1967 Yılında Kasaba olan Başyayla 1990 yılına kadar Ermenek'e, 1990 tarihinde ilçe olup Karaman İli'ne bağlanır.

Kutup Türbesi Kirazlıyayla'da ilçe mezarlığı içinde bulunmaktadır. Kitabesinde XIII. Yüzyıla ait olduğu anlaşılan türbede yatan zatın **Kutbü'l Aktab Ahmet Efendi**'ye ait olduğu kabul edilmektedir. Hakkında anlatılan menkıbelerden biri, Hacc'a gitmediği halde onu Mekke'de gördükleri nakledilir.

Ermenek Evliyaları

Karamanoğulları Beyliğinin kurucusu kabul edilen *Nure Sofi'nin* (1250-56) yerine geçen oğlu Kerimeddin Karaman Bey (1256-61) başkenti Ermenek'e taşımıştır. *Türbesi* Ermenek ilçesine bağlı *Balkusan* köyündedir. Bu sebeple şehirde bu beylik dönemine ait çok sayıda dini ve sosyal yapı mevcuttur[105]. Karaman Beyliği, siyasi ve askeri açıdan rakibi durumundaki Osmanlılar ile ilk olarak 1386'da karşı karşıya gelmiş, bu mücadele 1475'te Ermenek'in de kesin olarak Osmanlı hakimiyetine geçmesiyle son bulmuştur. Bölgede idari teşkilatını kuran Osmanlılar, ilk vergi ve evkaf tahririni 1500 tarihinde yapmıştır. Bu tahrir defterlerine göre, Ermenek'te cami statüsünde beş yapı vardır. Bu sayı 1584 tahririnde 18'e ulaşır. Evliya Çelebi, Ermenek'i ziyaretinde Ulu Camii, Sipas Camii ve Emir Rüstem Camii'nden başka bir de Fatma Hatun Camii'nden bahseder. "Bunlardan maada ve ü medrese ve altı mekteb-i sıbyan ve üç han ve bir Mevlevihane ve iki hammamı var."[106]

---

[105] Bilal Gök. XVI. Yüzyılda Ermenek Camileri ve Cami Vakıfları

[106] Evliya Çelebi. Seyahatname. IX. Cilt

Evkaf defterlerinde “*Cami-i Mahmud Bey b. Karaman*” ismiyle Ermenek Kalesi’nin eteklerinde şehre hakim bir set üzerinde yer alan Ulu Camii, Karaman oğlu Mahmud Bey tarafından 1302 tarihinde, Ermenek’te Yukarı Çarşı semtinde ve bugünkü Gülpazar Mahallesinde inşa edilmiştir[107]. Bu cami, Ermenek’teki Karamanoğulları devrine ait yapıların en büyüğü ve Akça Mescid’den sonra en eskilerinden birisidir. Ulu Cami 1710 tarihinde Şeyh Seyyid Hacı Abdülvehhab Efendi tarafından tamirat görmüş, cami içindeki muhtemelen çürüyen ağaç dikmeler yerine, fil ayakları ve kemerler yaptırılmıştır. 1907 tarihinde hayırseverlerce yeniden tamir görür.

Arşiv belgelerinde: “*Vakf-ı Camii Halil Bey an Evlad-ı Karaman*” ismiyle yer alan *Halil Bey Camii*, XVII. yüzyılda Sifas Camii olarak anılıyordu. Sipas Camii Ermenek’te kendi adıyla anılan Sipas (bugünkü Çınarlısu) Mahallesi’nde Bankalar Caddesindedir. Camiin hiçbir yerinde banisi ve inşa tarihini belirten kitabe mevcut değildir. İnşa tarihi belli olmamakla birlikte, Karamanoğulları’ndanEbu’l Feth Alaeddin Halil Bey tarafından 1306–1349 tarihleri arasında yaptırılmış olduğu tahmin edilmektedir[108]. Ermenek’te bulunan Kufe tipi

---

[107] Ahmet Çakmak. Ermenek Ulu Camii. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 42

[108] Eser tezinde, Halil Beyin 1333-1340 yılları arasında hüküm sürmüş olduğundan caminin bu yıllar arasında yapılmış olduğunu ileri sürer. Halbuki Görür tezinde, caminin onarım

camilerdendir. Düz paye üzerinde düz damla örtülü basit bir yapıdır. Dışarıya ve ana mabede açılan çınar ağacından yapılmış iki kanatlı bir kapısı vardır. Bu kapı ve pencere kapakları, Karaman tezyinat ve ahşap sanatının mükemmel örneklerindendir. Minaresi, devrinin kıymetli ve başarılı eserlerindendir. Caminin özgün hali 1974 tarihinde bozularak betonarme tarzında yeniden inşa edilmiştir.

Konya merkezindeki vakıflar arasında Halil Bey Medresesi Vakfı da yer almaktadır[109]. Ermenek'te bulunan medresenin gelirleri Konya'ya bağlı Mescidlisalur köyünün 1.200 akçe öşrü ile Karaman'a bağlı Kızılcaöyük Mezraası'nın 150 akçe öşründen ibarettir. Karaman'a bağlı Hoca Baba ve Sıdırka mezraaları ise hasılatsız gözükmektedir.

Meydan Camii Meydan Mahallesi'nde yer almaktadır. Cami tahrir kayıtlarında "Mimar Emir Rüstem Paşa Camii" adıyla geçmektedir. "Meydan" ismi ise bulunduğu yer itibariyle verilmiş olmalıdır. Ayrıca camii önünde şehrin ok atılan, ata binilen, cirit oynanan bir çeşit atış ve spor sahası bulunduğundan böyle adlandırıldığı yönünde bir görüş vardır. Sanat tarihçileri yapının mimari özelliklerinden yola çıkarak, 1436 tarihi öncesinde Karamanoğulları döneminde inşa edilmiş olabileceğini kaydederler. Evliya Çelebi, camiden Emir Camii olarak

---

sırasında yeri değişen kitabesine göre 1371 yılında inşa ettirilmiş olduğunu kaydeder.

109 1483 Tarihli Karaman Eyaleti Vakıf Tahrir Defteri. Fahri Çoşkun. Vakıflar Dergisi. Sayı 33. 2010

bahseder[110]. Caminin toprak örtülü olduğunu, Kıble tarafında mihrabın üstünde yüksek bir kubbesi ve kıble kapısı önünde yol aşırı uzun ve tavsif edilemez bir minaresi bulunduğunu belirtir. Camide Fıkıh, Tefsir ve Dil alanlarında telif edilen toplam 9 cilt kitabın yer alması caminin sadece ibadet yeri olarak kullanılmadığını, aynı zamanda umuma açık dersler verildiğini ve camide bu dersleri veren görevli ya da görevlilerin bulunduğu anlaşılmaktadır. Eser çalışmasında Mimar Emir mektebine müderris atamalarından söz eder.

Aynı isimle anılan mahalledeki *Akça Mescid*in inşa kitabesine göre Hacı Ferruh tarafından 1300 tarihinde inşa edilmiştir. Moloz taş üzerine sıva yapılmış olan mescidin tavan örtüsü ve taşıyıcıları ahşaptır. Yapının 1560 tarihinde tamir görmüş olduğu tamir kitabesinden anlaşılmaktadır. Mescide doğu tarafında bir zamanlar mahalle mektebi olarak kullanılmış olan bir oda vardır. Mescidin batı-güney köşesinde bir binektaşı vardır.

Sandıklı Mahallesi'nde Fatma Hatun tarafından yaptırılan ve ismiyle anılan caminin yapım tarihi belli olmamakla birlikte muhtemelen XVI. Yüzyılın sonlarında yaptırılmış olduğu kabul edilir[111]. Aynı mahallede Hacı Ömer ve Hacı Ali Mescidinin, Erikoğlu Mescidinin de aynı yüzyılın ikinci yarısında yaptırılmış olduğu ileri sürülür. Değirmenlik Mahallesi'nde hayır sahiplerinden

[110] Seyahatname. IX. Cilt. Sh 306

[111]Mevlüt Eser. Hurufat Defterlerine Göre Ermenek. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üni. Konya. 2011

Hacı Kemaleddin tarafından yaptırılmış olup, yapım tarihi belli olmayan Hacı Kemal Camiinin 1555 tarihli tahrirden öncelikle mescit olarak yapıldığı ve 1584 tahririnden ise cami haline getirildiği anlaşılmaktadır. Kemeros Mahallesi'nde de bir mescit yaptırmış olan Hacı Kemaleddin'in 1584'te hayatta olduğuna bakılırsa cami de 1550'lerde yaptırılmış olmalıdır. İki katlı olan caminin bodrum katı önceleri sıbyan mektebi ve ambar olarak kullanılmıştır. Giriş kapısının üzerinde yer alan kitabeye göre 1224/1809-1810 yılında hayır sahipleri tarafından tamir edilmiştir.

Ermenek Mevlevihanesi, Karamanoğlu Halil Bey tarafından 1333-1340 yılları arasında yaptırılmıştır[112]. Bu sebeple "Mevlevihane"nin yanı sıra birçok belgede "Karamanoğlu Halil Bey Tekyesi" olarak geçmektedir. Ermenek Mevlevihanesi muhtemelen, eskiden adı Değirmenlik, yeni adı Taşbaşı olan mahalledeki Tekke Mescidi'nin bitişiğinde bulunmaktaydı. Ermenek Mevlevihanesi'nde de "fukara ve dervişan" sürekli kalmakta idi. 15 Zilhicce 1189/06 Şubat 1776 tarihli bir emr-i şerif ile 05 Cemaziyelevvel 1196/18 Nisan 1782 tarihli bir hüccete göre17, adı geçen Mevlevihane'de sakin dervişlerin "ta'amiyesi içün" Alaiye Gümrüğü Mukataası malından gündelik 30 akçe tahsis edilmiştir. Ermenek Mevlevihanesi'nde de bir medrese mevcut idi. Buraya

---

112 Mevlüt ESER. Yusuf KÜÇÜKDAĞ. Ermenek Mevlevihanesi/Karamanoğlu Halil Bey Tekkesi

“şart-ı tedris” ile bir müderris, mütevelli veya şeyh olarak atanıyordu. Tapu Tahrir Kayıtları’nda vakfiyesinin bulunduğuna dair bilgiler bulunmaktadır. Bu vakıf gayrimenkullerinden elde edilenlerin bir kısmı zaviyenin şeyhi ile iki hizmetkarına; kalan kısmı ise misafirlere çıkarılan yemek için harcanmaktadır. XVIII. yüzyıl başlarında Mevlevihane’de bir de medrese ihdas edilmiş, bu nedenle Mevlevi şeyhleri müderrisler arasından seçilerek atanmıştır.

1699’dan itibaren Mevlevihanede şeyh Mevlevihane’nin bitişiğinde olan Tekke Mescidi ve mütevelli olan Şeyh Ahmet oğlu Seyyid Hamza, aynı yıllarda Sipas Camii’nde de imam, hatip, mütevelli, cuma şeyhi ve vaiz olarak görev yapmaktadır. Yine babası gibi Mevlevihane’de 1734’ten itibaren şeyh ve mütevelli olan es Seyyid Mehmet Sadık, aynı zamanda Sipas Camii’nde imam, hatip, mütevelli, cüzhan, vaiz ve muhammediyehanlık görevlerini yürütmektedir. Mehmet Sadık’ın 1760 tarihinde ölmesiyle Mevlevihane’de şeyh ve mütevellilik görevlerinin yarı hissesine sahip olan oğlu es-Seyyid Hafız Fazlullah Halife, Sipas Camii’nde imam, hatip, mütevelli ve cüzhanlık görevlerine de aynı anda sahiptir.

1925’e kadar faal olan Ermenek Mevlevihanesi, diğer tekke ve zaviyeler gibi işlevini kaybetmiştir. Günümüzde Mevlevihane’den herhangi bir şey mevcut değildir.

Tekke Mescidinin bitişiğinde evvelce bir Mevlevihane mevcut iken, 1924 yılında tekkelerin

kapatılmaları neticesinde bakımsız kalarak yıkılmış, sadece mescit kısmı günümüze kadar gelebilmiştir[113]. Adını da buradan alan mescidin oldukça meyilli bir arsa üzerine kurulmuş olması sebebiyle güney cephesinde zemin yaklaşık beş metre kadar doldurulmuştur. 1813 tarihli bir onarım kitabesi olan mescidin banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir.

Taşbaşı Mahallesi, iğdeli mevkiinde kurulmuş olan mescidin adının Vakıf kayıtlarında *Kameroğlu (Taşbaşı) Mescidi* olarak geçtiği belirtilmektedir. Kitabesi olmadığı için kesin olarak hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı belli olmayan mescidin 150 yıl kadar önce Kerimoğlu adında bir· hayırsever tarafından yaptırıldığı söylenmektedir[114]. Kameroğlu (Taşbaşı) Mescidi dışardan sade, süssüz olmasına karşılık içeride dört duvarda farklı şekillerle yapılmış büyük ebatlı duvar resimleri ile süslenmiştir. Girişten itibaren altıncı pano oldukça değişiktir. Bu panonun dış çerçevesini yan yana sıralanmış kemer sıraları şeklindeki bordür çerçevelemektedir. İç kısımda, iki tarafta alemli kubbeleri ile ortadaki asıl büyük yapıdan daha küçük sanki iki kat gibi tanzim edilmiş birer

---

[113] Remzi Duran. Konya-Ermenek'te Terkedilmiş XIX. Yüzyıl Mescitleri

[114] Eser tezinde, Hurufat defterleri kayıtlarına dayanarak şunları kaydeder. “Mescide ilişkin en erken kaydın Ramazan 1109/Mart 1698 olduğuna bakılırsa mescidin bu tarihten önce yaptırılmış olduğu kesindir.” Mevlüt Eser. Hurufat Defterlerine Göre Ermenek.

kubbeli yapı, onların yanında büyük yapının sağına ve soluna gelecek şekilde yerleştirilmiş üçer şerefeli alemli Sivri külahlı uzunca iki minare, bunların arasında büyük alemiyle merkezi büyük bir kubbe ve iki yanında sanki dört kat olarak düzenlenmiş yan sahnları örten birer küçük kubbe ve büyük kubbenin altındaki boşlukta da, üst kısımda yeşil kırmızı ve mavi renklerde iç içe daireler halinde güneşi veya dünyayı sembolize eden motif, onun altında adalet terazisi ve terazinin kefeleri arasına yerleştirilmiş açık bir rahle motifi ile oldukça büyük bir cami kompozisyonu işlenmiştir.

Hükümet Caddesi üzerindeki Halk Eğitim Merkezi binasının hemen 15 metre kadar güney doğusunda yer alan ve banisinin ismiyle anılan mescit, 1850 tarihinde Latif Ağa tarafından inşa ettirilmiştir. Muhtemelen aynı yüzyılda inşa edilmiş olan ve Yukarı Mahalle'de, Göksu vadisine giden yolun sağında, meyilli bir arsa üzerine kurulmuş olan mescid adını mahalle adından almaktadır.

Saray Mahallesi’nde adından da anlaşılacağı üzere Hoca Cevher Lala tarafından yaptırılan mescidin yapım tarihi belli değildir. Mescide ilişkin en erken kayıt ise 1500 yılı tahrir defteri kaydıdır. Esasen mescit hayli eski olup, şu anda mevcut değildir. Mescidin vakfiyesinde, imamlık görevi Abdülkerim isimli kişinin çocuklarına nesilden nesile şart koşulmuştur.

Kemeros Mahallesi sınırları içerisinde bulunan Hacı Ali Bey Mescidi, günümüzde mahallenin adının değişmesinden dolayı Güllük veya Havasıl Mahallesi’nde

yer alır. Bu sebeple Kemeros-u Kebir veya Havasıl Camii de denilmektedir. Yapının giriş kapısının üzerindeki kitabeye göre ilk defa mescit olarak Hacı Ali Bey tarafından 1371 yılında yaptırılmıştır[115]. Daha sonra 1736'da es-Seyyid Ebubekir Ağa tarafından tamir ettirilen mescide minber de ilave edilerek cami haline getirilmiştir. 1819'da Miralay Seyyid Hasan tarafından ikinci onarımı ile günümüze taş mihrabı dışında tümüyle yenilenmiş olarak gelmiştir.

Hurufat Defterleri'nde Arapşah Mahallesi'nde olduğu bilgisi yer alan Arapşah Mescidi, günümüzde Kebendibi Mahallesi sınırları içerisindedir. Hacı Arapşah tarafından yaptırılan mescidin yapım tarihi belli değildir. 1500 ve 1522 tahrirlerinde, aynı isimde bir zaviyenin olması, mescidin de bu tarihlerde var olabileceğini göstermektedir.

Karaman Bey (Kerimüddin Karaman), Nurettin Beyin oğlu, Mehmet Bey'in babasıdır. 1255-1263 yılları arasında Karamanoğlu Beyliğini yönetmiştir. Nurettin Bey, en verimli çağında Beyliği oğlu Karaman Bey'e bırakmıştır. Karaman Bey savaş taktik ve bilgilerini babasından, askeri erkan ve merasim ile resmi belge tanzimi ve bürokrasi usullerini Selçuklu Sultanı Alaeddin Bey'den öğrendi. Karaman Bey döneminde Beylik sınırları Mut, Silifke, Anamur, Alanya ve Antalya'ya kadar uzanmıştır. Karaman Bey Selçuklu Sultanı

[115] Kerim Türkmen. Kitabeler Yapıların Temel Taşlarıdır

Rüknettin'in gönderdiği zehirle Gölhisar'da Selçuklu Dizdarı tarafından zehirlenerek öldürülmüştür. Karaman Bey'in 11 oğlu olmuştur. Bunlar; Karamanoğlu Mehmet Bey, Güneri Bey, Bedrettin Mahmut Bey, Yahşi Bey, Halil Bey, Kasım Bey, Tanu Bey, Yusuf Bey, Ali Bey, Gülnari Bey, Zekeriya Bey'dir. Karaman Bey'in vefatının ardından 8 yıllık aradan sonra yerine oğlu Mehmet Bey geçmiştir. Mezarı Ermenek'in Balkusan köyündedir.

Karaman Bey Türbesi, cami, imaret ve medreseden oluşan bir yapı topluluğundan günümüze gelebilen tek yapıdır. Kitabesi bulunmadığından yapım tarihi kesinlik kazanmamakla birlikte, XIII. Yüzyılın ortalarında yapıldığı sanılmaktadır. Türbe kesme taştan yapılmış, üzeri içten kubbe, dıştan da sekiz bölümlü konik bir külah ile örtülmüştür. Türbenin girişinde beşik tonozlu dikdörtgen bir bölüm bulunmaktadır. Türbe içerisinde Karaman Bey'in (1255-1263) ve yakınları ile birlikte beş mezar bulunmaktadır. Türbe Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

1303 tarihli Ermenek Kadısı Abdülmuhsin oğlu Mehmet oğlu Mevlana Necmeddin'in hazırladığı vakfiyede, Karamanoğlu Mahmut Bey'in türbeye bazı yerleri vakfettiği görülmektedir[116]. Türbenin yanında mescidin varlığı da yapılan atamalardan anlaşılmaktadır. Ayrıca Balkusan Zaviyesi Vakfı da türbenin giderlerine verilmiştir.

[116] Mevlüt Eser. Hurufat Defterlerine Göre Ermenek. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üni. Konya. 2011

Belgelerden Ermenek'in yaylağında bulunduğu anlaşılan *İhsaniye Medresesi*, muhtemelen aynı adı taşıyan İhsaniye Zaviyesi'yle bitişik yaptırılmıştır. Yapım tarihi bilinmeyen medrese hakkında 1774 tarihli kayıttan, medresenin vakfının cabi ve nazırı olan Seyyid Yahya'nın ölmesiyle görevler, oğulları Seyyid Osman, Seyyid Mahmut ve Seyyid Ali'ye verilmiştir. Zaviyeye yapılan zaviyedar, mütevelli, cabi, nazır, katip, kiledar ve ambarcı atamalarına bakılarak zaviyenin büyük ve faal bir durumda olduğu söylenebilir.

Hasan Efendi ve diğer hayır sahipleri tarafından yaptırılan *Taşbaşı Medresesi*'nin, yapım tarihi bilinmemektedir. 1800'de nakşi şeyhlerinden ve Hadimi mezunlarından medreseyi yaptıran es-Seyyid Hasan Efendi, Konya mukataası malından aldığı günlük 20 akçeyle medresenin müderrisliğini yürütmekteyken ölmüş, bu nedenle müderrislik yine nakşi şeyhlerinden ve Hadimi mezunlarından es-Seyyid Ali oğlu es-Seyyid Hafız Mustafa'ya verilmiştir. 1803 tarihinde medresede müderris olmaması nedeniyle müderrislik, ücretsiz olarak sınavla Hadimi mezunu Ahmet oğlu el-Hac Mehmet'e, Şeyhülislam Mevlana Ahmet Esat Efendi Hazretleri'nin işaretiyle geçmiştir. 1834'te Ahmet oğlu el-Hac Mehmet, görevi oğulları Seyyid Abdurrahman, Mehmet, Ahmet ve Mustafa'ya, Şeyhülislam Ali oğlu Mustafa Asım Efendi Hazretleri'nin işaretiyle bırakmıştır.

İlçede ayrıca Şeyh Yalıncak Dede Zaviyesi, Hacı Abdullah Zaviyesi, Hacı Alaeddin Zaviyesi, Karapınar köyünde Yatağan Dede (Şadgeldi) Zaviyesi, Nadire

köyünde Şeyh Hasan Zaviyesi, Görmeli köyünde Şeyh Seyyid Pürçekli Zaviyesi, Gargara köyünde Halil Bahadır Zaviyesi, Balkosan/Balkusan Zaviyesi, İrnebolı köyünde Şeyh Hacı Sinan Mağabizi Tekkesi, Lafza köyünde Şeyh Ahmet Zaviyesi, Boyalı köyünde Süfla Zaviyesi, Çavuş Şükrü köyü Zaviyesi, Gerde köyünde Sadreddin Zaviyesi bulunmakta idi.

Muhtemelen Hacı Ali adlı biri tarafından yaptırılmış olan **Hacı Ali Türbesi** hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Buradaki Hacı Ali'nin, Kemeros Mahallesi'ndeki Hacı Ali Bey Mescidi'nin veya Sandıklı Mahallesi'ndeki Hacı Ali Mescidi'nin yaptıranı olabileceği düşünülmektedir. Bu mescitlerin XIV ve XVI. yüzyıllarda yaptırıldığına bakılırsa türbe de bu yüzyıllarda yaptırılmış olabilir.

Kazancı köyünde bulunan **Şeyh Muslihuddin Türbesi**, Şeyh Muslihuddin adlı bir kişiye aittir. Türbeye yapılan atamalardan tespit edilen ilk kayda göre, yarım akçeyle türbedar olan Abdullah'ın çocuksuz ölmesi nedeniyle görevin, 1791 tarihinde Şeyh Alim Mehmed'e verildiği görülmektedir.

İlçeye 10 km. mesafede bulunan Güneyyurt (Gargara) köyünde bulunan **Karamanoğlu Halil Bey Türbesinin**, Karamanoğlu Halil Bey tarafından yaptırıldığı ve Halil Bahadır Zaviyesi'ne yakın olabileceği düşünülmektedir.

İlçe merkezinde bulunan Emir Musa Bey Medresesinin taçkapısındaki iki satırlık Arapça kitabede, yapının Karamanoğlu Musa Bey tarafından, 1339

tarihinde yaptırıldığı yazılıdır. Tol Medrese, kayalık, fakat fazla meyilli olmayan bir arazi üzerine inşa edilmiştir. Yapı, Selçuklu dönemi avlulu medreselerin plan özelliklerini taşımakta olup, mimarı bilinmemektedir. Yan eyvan kemeri üzerinde bulunan tamir kitabesine göre, 1708 tarihinde Şahin adında bir usta tarafından tamir edilmiştir. Karamanlı döneminin ilk büyük eserlerinden biri olan medrese, tek katlı ve üç eyvanlı bir plana sahiptir. Yapı kesme taştan yapılmıştır. Oldukça süslü olan taç kapısının, yapının diğer bölümlerine göre, yüksekçe yapıldığı dikkat çekmektedir. Üç cepheden revaklarla çevrili olan avlunun ortasında, dörtgen bir havuz bulunmaktadır. Taç kapı veya ana eyvanın kuzeyinde dört hücre ve bir eyvan, güneyinde ise altı hücre yer almaktadır. Batı yönündeki ana eyvanın kuzeyinde yer alan oda, önceleri kışlık dershane olarak kullanılırken sonradan türbeye dönüştürülmüştür[117]. Medrese banisinin kabri de buradadır. Taçkapıdaki kitabenin hemen altında bir pencerenin bulunması burada da bir oda olduğunu göstermektedir. Taç kapıda böyle bir pencerenin kullanılması yenilik olarak kabul edilmektedir. 1964-1965 yıllarındaki restorasyon çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan türbelerde, kimlerin medfun bulunduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte, kabirlerin Karamanlı ailesinin bazı üyelerine ait oldukları anlaşılmaktadır. Tol Medrese'nin vakfiyesine, Kanuni dönemine ait bir tapu

[117] Bilal Gök. Musa Bey Medresesi ve XVI. Yüzyıldaki Vakıf Bilançoları

tahrir defterinde rastlanmaktadır. Vakfiye, medresenin inşasından beş sene sonra düzenlenmiştir. Vakfiyede, eğitim-öğretimle ilgili yer alan şartlar arasında, medresede görevli müderrisin, kasaba yerine medresede ikamet etmesi, buradan ayrılmaması, sadece derslerle meşgul olması öngörülmüştür.

Tol Medrese yakınında geliri medreseye ait bir hamamın varlığı bilinmektedir. Fakat bu hamam daha sonra tamamen yıkılmış ve arsası medrese namına kiraya verilmiştir. 1584 tarihli evkaf defterinde medreseye ait 22 cilt kitabın Ermenek Kalesinde emanette olduğu belirtilmiştir. Vakfiyeden anlaşıldığına göre, Müderris yaptığı görevin karşılığında "Paşa-yeri" adıyla bilinen ekinliği ziraat edip, bunun ¼'ünü vakfa vermekte geriye kalan kısmını ise kendisi tasarruf etmektedir.

1924 yılında çıkartılan Tevhidi Tedrisat kanunuyla medrese kapatılmış ve uzunca bir müddet kullanılmamıştır[118]. 1964 yılında Vakıflar Bölge Müdürlüğünün yaptığı onarım sonrasında 1968-1982 yılları arasında "Halk Kütüphanesi" olarak kullanılmıştır. 1970-1972 yılları arasında kütüphane olarak kullanıldığı sırada giriş eyvanının doğusunda yer alan küçük oda İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından "Halk Eğitim Merkezi" olarak kullanılmıştır. 1982 yılında kütüphanenin

---

[118] Bahtiyar Eroğlu-Esra Yaldız. Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese

taşınmasıyla beraber yapı, belediye tarafından belirli dönemlerde sergi amaçlı olarak kullanılmıştır.

Yapının zeminden aldığı su, çevresinde yer alan yoğun araç trafiği, güney kısmının futbol sahası yapılmak için boşaltılması ve bu kısmına araç trafiği için yeni bir yol açılması, bilinçsiz kullanımlar, yapının bakımsız bırakılması, gerekli özen gösterilmeden yapılan restorasyon çalışmaları ve insanların burada define aramaları nedeni ile yapılan kazılar medreseyi bugünkü haline getirmiştir. En son 2008'de Vakıflar tarafından restorasyonu yaptırılan medresenin kullanım hakkı belediyeye verilir. Bir süre kültürel programlara ev sahipliği yapan Tol Medrese gerekli izinler alınarak 2014'ten itibaren Kent Müzesi haline getirilir.

İbrahim Bey'in annesi **İnci Hatun**'un Ermenek'teki Türbesi ise günümüze gelememiştir.

İlçe mezarlığında kitabesi olmayan **Sarı Alaeddin** türbesinin üzeri açıktır. Yöre halkından derdine derman bulamayanlar, çocuğu olmayanlar bu türbeyi ziyaret etmekte ve çaput bağlamaktadır.

Eski ismi Halimiye olan Tepebaşı köyündeki **Zeynelabidin** ve **Oğlu Cemal Efendi**'lerin türbesi, eski camiinin doğu kısmında olup camii giriş kapısı ile bitişiktir. Zeynel Abidin'in Karaman oğullarından olduğu ve Mut tarafından geldiği rivayet edilmektedir.

Evliya Çelebi eserinde Ermenek ziyaretgahlarını şöyle sıralar[119]. "Kara Mümin Sultan ve Kesik yol önünde

---

[119] Seyahatname. Sh. 306

Kırklar makamı ve şehir içinde Yalınca Baba ve Hızırlık Sultan ve anın kurbinde Kulacık Baba ve Pir İlyas Dede ve şehrin ucunda Arpaş Dede ve bu şehirde sulehayi ümmetden yahşi ademler vardır."

Kazımkarabekir Evliyaları

Eski adı bilim meclisi anlamında *Gaferiyat* olan Kazımkarabekir il merkezine 23 km. mesafede bulunur. 1956 yılında Kazım Karabekir Paşa'nın buralı olması dolayısıyla Kazımkarabekir adını almıştır. Tarihi yapılar olarak ilçe merkezinde Büyük (Nevruzoğlu) Camii, Nalbasü Hacı Mehmet Ağa Camii, Yeni Camii, Sığırcı Camii, Gaferiyyat (Çifte) Hamam, Yollarbaşı Çeşmesi, Kazımkarabekir Bedesteni, Kazımkarabekir Kalesi, ilçeye bağlı köylerde ise, Akarköy (Zosta) Camii, Kızılkuyu Köyü Camii, Özyurt (Bosala) Köyü Camii yenilenmiş *olup* 1316'da Bahşayiş (Bayram oğlu) adlı bir kişi tarafından Muhyiddin (Ramazan oğlu) adlı bir sanatçıya yaptırılmıştır.), Sinci Köyü Camii, Yollarbaşı İlistra Ulu Camii, Yollarbaşı Pelitaltı Camii, Akarköy Kilise, İletere Tekkesi, Sığırcı Tekkesi, İlistra (Yollarbaşı) Hamamı bulunmaktadır.

Büyük (Nevruzoğlu) Camii XIV. Asırda yapılmıştır. Mihrabı çinilerle süslüdür. Osmanlılar devrinde mavi beyaz çiniler ilave edilmiştir. Anadolu Türk çini sanatının XV. Asra kadar olan en güzel örneklerini toplamıştır. Enine plan gösteren ve ilçeye özgü bir taş ile inşa edilmiş, Karamanoğulları döneminin en güzel eserlerinden birisidir. Üst örtüyü tutan silindir ve kare formlu sütunlar, kıble duvarına üç paralel şahın halinde uzanır. Son cemaat yeri ahşap örtülü ve 7 taş kaideli, ahşap

sütunludur. Minberin korkulukları ajur tekniğinde işlenmiş; bunların yanına nesih yazılar yazılmıştır. Caminin mihrabı, kesme sır altı mozaik tekniği, geometrik bezemeli çinilerle kaplanmış; etrafına da altı köşeli çiniler yerleştirilmiştir. Mihrabın sağ alt köşesinde üzerinde ceylan tasviri bulunan Karamanoğulları dönemine ait bir çini bulunmaktadır[120].

Eski çağlardan kalma bir uygarlık merkezi olan Yollarbaşı'nın adı eskiden "İlistra" idi. İlçeye altı km. mesafede bulunan kasabanın ortasındaki höyüğün de Etiler'den veya Firikyalılar çağından kalma olduğu düşünülmektedir. Hz. İsa'nın ölümünden sonra bütün dünyaya dağılan havarilerden Sen Paul birçok yerden kovularak İlistra'ya gelmiştir, burada Hıristiyanlık dinini İsoriler'e tanıtmış ve çoğuna kabul ettirmiştir. Daha sonra İzoryalılar Devleti Hristiyanlığı seçerler ve ilk merkezi burası olur. Kasabada adı tarihte geçen İlisira Kalesi yıkılmış olup, mevcut olarak İmirme Dağında küçük ve büyük kale diye adlandırılan kale kalıntıları mevcuttur. Ayrıca altı adet kilise kalıntısı mevcuttur. Kızıl Kilise (Topraklık mevkiinde bulunan kilise yıkıntı halindedir. Bizanslılar zamanında Binbir Kilise ile birlikte Hıristiyanların önemli ibadet merkezlerinden biri olmuştur.), Topraklık Kilise, Kartalkaya Kilise, Meliz Kilise, Kocatepe Kilise, Büyükkale Kilisesi. Kasaba içinde Selçuklular'dan kalma bir adet hamam mevcuttur. Kasabada 11 adet cami, 9 adet mezarlık bulunmaktadır.

120 Kazımkarabekir Kültür Envanteri

Bir adet faal olmayan hamam mevcuttur. Camilerden iki tanesi de tarihidir.

Yollarbaşı kasabasında yer alan ve XIV. Yüzyıla tarihlenen İlisra Ulu Camii kesme taştan yapılmış, çatısı kiremitle kaplı Karamanoğlu devri camilerindendir. Giriş kapısı ve içi Karamanoğlu çini süsleme sanatının örneklerini taşımaktadır. Mihrabıyla dikkati çeken yapı 1533'te tamir görmüştür.

Yollarbaşı kasabasındaki, kiliseden çevrilme Büyük Caminin bitişiğinde türbesi olan **Sadık Sultan**'ın, Karaman Mevlevihanesi kandilcisi olduğu söylenirse de; bu şeyhin türbesindeki lahidinin yanında bulunan Ceran boynuzu nedeniyle Rufai tarikatına bağlı olduğu ileri sürülür. Rufai tarikatından olanlar Ceran boynuzundan yaptıkları Nefir denilen sesli saz aletini üflerler ve sadaka toplamak için de nefirlerini üfleyerek kasaba ve köylerde dolaşırlardı. Bu Şeyh'in o Ceran boynuzundan olan nefiri zamanla, lahidi yanında toz toprak içinde çürümüş olup, bu kasabanın eski adamları, yeri boş kalan Ceran boynuzu nefir'in yerine manda boynuzu koymuşlardı. Yakın zamana kadar bu manda boynuzları da lahidin yanında dururdu. Şeyhin lahidinin yanında da eşi olduğu sanılan bir kadın mezarı vardır.

Yollarbaşı kasabasının Hacı İlyas Mahallesindeki Garip Camii bitişiğinde türbesi olan **İshak Baba** yatırına kasaba halkı pek çok saygı gösterirler, mertebesinin yüce olduğunu söylerler.

Yollarbaşı kasabasında **Şeyh Bedreddin**’in ismiyle anılan mezarlıkta kabri bulunmaktadır[121]. Eski ermiş insanlardandır. Halkın saygısını kazanmış bir alim olup mertebesinin yüce olduğu söylenir.

İlçeye sekiz km. mesafede bulunan Çiftlik mevkiinde içerisinde mezar bulunmayan Sarıbey Sultan Tekkesi ziyaret edilen yerlerdendir. Mezarın birkaç km. mesafede ilerde bir tepede olmasına rağmen tekke asıl ziyaret yeridir. Burada namaz kılınarak dua edilir. Eskiden akli dengesi bozuk olanları buraya getirirler, abdest alıp namaz kılarlar, hastayı tekkedeki pösteki üzerinde uyuturlar, uyanınca zincire bağlı olan hastayı bırakırlarmış. Buraya zincirle gelenler akıllanarak giderlermiş. Burada yatan zatın Seyyid Ahmet Leterevi Hazretleri olduğu söylenir.

Anlatılır ki, Seyyid Ahmet’in altı kardeşi daha vardır ve hepsi de ilçe ve çevresinde değişik işlerle uğraşmışlardır. Bunların hepsi de veli kişiler olarak kabul edilir.

---

[121] http://www.yollarbasi.net/

Sarıveliler Evliyaları

Sarıveliler'in, eski ismi ile Başdere'nin, 1967'ye kadar Ermenek'e bağlı büyük bir köy, 1967'den sonra kasaba ve 1990'dan itibaren Karaman iline bağlı bir ilçe olduğu görülmektedir.[122] Eski adı Fariske olan ve Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde adı geçen Göktepe ise 1957 yılında belediye olmuştur.

Büyülü (Büğlü) Baba Sultan türbesi Göktepe kasabası mezarlığında olup burada yatan zatın kim olduğu bilinmemektedir. Anlatılır ki, Büğlü Baba Erzurum tarafından bir Sultan veya bir beyin hekimbaşısı imiş. Her nedense beyle arası açılmış ve saraydan kovulurken Büğlü Baba beye beddua ederek, "sen öyle onulmaz bir derde yakalanacaksın ki, çaresi için mutlaka beni arayacaksın", demiş. Günlerden bir gün bey çok kötü bir cilt hastalığına yakalanmış. Ne yaptı ise dermanını bulamamış. Büğlü Babanın dediği hatırına gelmiş. Büğlü Babayı bulmak için her yöne adam göndermiş. Beyin adamları en sonunda Büğlü Babayı Göktepe'de bulmuşlar. Beyin kendisini affettiğini, yakalandığı kötü hastalıktan kurtarması için dilekte bulunduğu anlatılınca Büğlü Baba, elindeki asasını var gücüyle yere vurmuş. Bugünkü türbenin yanındaki yağlı, gazlı, şifalı ve çamurlu su kısa sürede birkaç farklı yerden kaynayarak toprak yüzeyine çıkmaya başlamış. Yerden kaynayarak çıkan bu sudan dışı kara bir kaba doldurarak Beye göndermiş Saraya ulaşan şifalı sudan

[122] http://www.sariveliler.bel.tr/

Bey, bedenine sürünce yakalandığı kötü hastalıktan kurtulmuş.

Bu zatın türbesinin yanında değişik yerlerden az miktarda su çıkmakta ve toprakla karışarak çamur halinde sızmaktadır. Yeri sürekli değişen bu çamurun bu zatın kerametinden dolayı değişik cilt hastalıklarını iyileştirdiği söylenmektedir.

Nakledilir ki, *Göktepe* kasabası, ilk, kuruluşunda 200 haneli, bir; Müslüman köyüdür[123]. Köyün, yarısı Karaman Paşasının hükmündedir. Köyün, bahçeleri içinde Karamanoğullarından olan; tacını, tahtını terk eden **Büklü Baba Sultan** (Büğlü Baba Sultan) bölgede, avlanırken Hz. Hızır'a rast gelir. Büklü (Büğlü) Baba Sultan Firiske ormanlığında 70 sene yaşamıştır. Mezarına, 8-10 m. mesafede cilt, hastalıklarına şifa veren pembe renge yakın, hafifçe tüten, cilt hastalıklarına şifa veren yağlı çamur yerden çıkmaktadır. Çamuru, ziyarete gelen kaç kişi olursa onların, ağırlığı kadar yerden, kabarcık halinde şifalı çamur çıkar.

Çamurun çıkmasına vesile olan mübarek zatın bir müridi varmış. Bu mürit cilt hastalığından muzdaripmiş. Evliya bir gün müridine darılmış. Göktepe kasabasında Aşağı Mahallede bulunan Menik ismini taşıyan bir çeşme vardır. Çeşmenin, üzerinde halen bir de cami bulunmaktadır. Büklü Baba Sultan önde, dargın olduğu müridi arkasında caminin olduğu yerden şifalı çamurun çıktığı yere kadar yürürler. Büklü, baba müridine dargın

---

[123] http://www.ermenekhaber.com/

olduğu halde çok acır. Mezarlığa, vardıklarında asasını yere dürtmüş, şifalı çamur yerden fışkırmaya başlamıştır. Cilt hastası olan mürit yerden çıkan bu çamurdan hastalıklı yerlerine sürmüştür. Çamuru, sürdükten sonra cilt hastalığı iyi olmuştur.

O günden beri yerden kaynayan çamur, cilt hastalıklarına şifa vermektedir. Faydalı, olduğu cilt hastalıkları Frengi illetine, tuzlubalgama, temrekiye, behakaya, bereye, kanayan yerlere sürüldüğünde, şifa vermektedir.

Yörede bunun için türbeyi ziyarete gelenlerin sayısı oldukça fazladır.

Karaman'da Tarikatler

Karaman'da Kadirilik

Kadiri Dergâhı Karaman'da mevcut Kadiri Tekkeleri arasında en işlek ve dervişleri fazla olan bir zaviyedir[124]. Bu zaviye birkaç defa yanmış hayır sahipleri tarafından tekrar imar ettirilmiştir. XX. Yüzyılın başlarında zaviyeyi yeniden imar ve ihya eden Şeyh Hacı Bekir Efendi olmuştur. Bu zat vaktiyle tekkeye çok emek sarf ettiği gibi o dönemde de hizmetini devam ettirmiştir. Zaviye aynı zamanda mescid hizmetini görmekte olup esnaf ekseriya üç vakit namazını (öğlen, ikindi, akşam) burada kılardı. Bu cami, günümüzde Kadirhane Camii olarak anılmaktadır ve Kirişçi Mahallesi'nde bulunmaktadır. Kapısının üzerindeki kitabede yazdığına göre cami H.1224 (1809) veya H.1229 (1814) yılında yapılmıştır. Kitabeye göre camiyi yaptıran kişi Necip Ağa'dır. Bu tarihi yapı 1962 yılında beton olarak yeniden inşa edilmiş ve yine aynı yıl büyük bir tamirat geçirmiştir. Minaresi tahtadan yapılmış ve camiye gelir olarak bazı dükkânlar vakfedilmiştir. Yapı dikdörtgen planlı, tuğla malzemeli, kırma çatılı, kiremitle örtülüdür. Caminin içerisinde minberin sağ tarafında dört tahta sanduka vardır ve burada Abdülkadir Geylânî'nin sancaktarı Açıkbaş

---

[124] Alaattin Uca- Aytunç Ülker. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

Veli, Şeyh Ali Baba, Şeyh Hanefî Baba ve Şeyh Bekir yatmaktadır. Sapancalı Hüsnü Bey'e göre de türbe derununda "Açıkbaş Veli" ve "Şeyh Hanefi" gibi meşayih medfundur. Karaman'da Kadiri tarikatına mensup insanlar Yunus Emre Cami'sinde zikir yapmaya başlayıp daha sonra Kadirî Camii'ne geçerek zikirlerine orada devam ederlerdi. Kadiri Mescidi hem Çarşı Caddesi'ne hem de Hocapaşa Sokağı ile Cami Meydanı'na yakın bir konumda idi. Çarşı Caddesi ise Kadiri Mescidi'nin güneyinden geçerek doğuda Hocapaşa Sokağı ve Cami Meydanı Caddesi ile buluşmaktaydı.

Kerküklü Aliyyü'l-Haki neslinden Hanefi Baba'nın Açıkbaş Veli'nin türbesi yanına kurduğu Kadiri tekkesi Kadirhane Camii Kirişçi mahallesindedir. 1378 yılında yapılmış, 1962 yılında yenilenmiştir. Minaresi tahtadan olup, caminin içinde minber'in sağında Abdulkadir Geylani'nin sancaktarı Açıkbaş Veli, Bağdatlı Şeyh Ali Baba, Şeyh Hanefi Baba ve oğlu Şeyh Bekir'in mezarları vardır.

1904 yılında Yunus Emre tekkesinin şeyhi Şeyh Sunullah Efendi ölünce, yerine geçecek yaşta yetişkin çocuğu olmadığından Postnişinlik bir şekilde Kadiri tarikatı postnişini Şeyh Hacı Bekir Efendi'ye geçer.

Şeyh Sunullah Efendi'nin büyük yaşta çocuğu olmadığından postnişinlik makamı boş kalır. Bunun üzerine Belviranlı Eyüp Hoca diye biri, Şeyh Sunullah'ın soyundan geldiğini de ispat ederek Tekke'ye postnişin olmak için müracaatta bulunur. Postnişinliğe müracaatı kabul da edilir. Ancak bir şekilde postnişinliğe Kadiri

tarikatı postnişini Şeyh Hacı Bekir getirilir. Kadiri tarikatı son postnişini Şeyh Hacı Bekir, mezar kitabesine göre, H. 1340 M. 1921-22 yılında vefat etmiştir. **Nur Ali Baba**'nın Halifeleri arasında Karaman Kadiri Tekkesi şeyhi Hanefi Baba'nın oğlu Bekir Efendi de bulunmaktadır.

Karaman'da Mevlevilik

Karaman'da XIV. yüzyılda kurulan, Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin annesiyle ağabeyinin medfun bulunduğu Mevlevi tekkesi tarihte Kalemiye Zaviyesi, Ağa Tekkesi (Ak Tekke), Mader-i Mevlana (Valide Sultan) Türbe ve Camii gibi çeşitli adlarla anılır[125]. Karaman (Larende) Mevlevihanesi, Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin annesiyle bazı aile yakınlarının burada defnedilmesinden dolayı Mevlevi zaviyeleri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple şeyhlik makamında hep Mevlana'nın soyundan bir çelebi bulunmuş ve adeta Mevlevilerce mutlaka ziyaret edilmesi gerekli bir makam olarak görülmüştür. Karaman'ın Ali Şahne (bugün Alişahane) Mahallesinde, Gazipaşa ile Mehmetbey caddeleri arasında yer alan Mevlevihane Eflaki'den intikal eden rivayete göre, Mevlana'nın torunu Ulu Arif Çelebi'nin müridi Kalemioğlu Ahi Mehmed Bey tarafından şeyhinin emri üzerine 1310-1320 yılları arasında Mevlana'nın annesi Mü'mine Hatun'la ağabeyi Muhammed Alaeddin'in mezarlarının bulunduğu yerde kurulmuştur. Mevlevihane Karamanoğulları ve Osmanlılar döneminde çeşitli yenilenme, onarım ve

[125] Karaman Mevlevihanesi. Barihüda Tanrıkorur. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 24

ilavelerle büyütülmüş ve yapılan vakıfla büyük bir külliye haline gelmiştir.

Mevlevihaneye ait en eski vakıfnamelerden biri olan ve coşkun bir Mevlana aşığı ve müridi olup, Mevlevi sikkesi ve elbisesi giyen Karamanoğlu Mirza Halil Yahşi Bey'in 1353 tarihli Arapça vakfiyesinde, Mirza Halil Bey'in Kalemioğlu Ahi Mehmed Bey'in yaptırdığı zaviyeye bir değirmenle bir tarla vakfettiği, şehid edilen oğlu Seyfeddin Süleyman Bey'in mezarının zaviyenin kıble tarafının hemen yakınında bulunduğu kaydedilmektedir. Karaman Tarihi müellifi Şikari de Seyfeddin Süleyman Bey'in Divanoğlu Medresesi'nin yanındaki Kalemiye Zaviyesi Türbesi'nde Mevlana'nın annesinin yanına defnedildiğini söyler. Mevlana'nın Karaman'a gelişinden kısa bir süre sonra vefat eden ilk eşi ve Sultan Veled'in annesi Gevher Hatun'un, vakfiyede adı geçen Karamanoğlu Seyfeddin Süleyman Bey'in kabirlerinin burada olduğu nakledilmekteyse de yerleri tam olarak belli değildir[126].

Karamanoğlu Mirza Halil Bey'in küçük oğlu Alaeddin Ali Bey 1368 tarihli vakfiyesinde babasının yaptırdığı, amcasının merkadinin de bulunduğu zaviyenin kıble tarafında bir zaviye daha yaptırılmasını istemiş,

---

[126] Mevlâna 1225 yılında Semerkandlı Şerefeddin Lala'nın kızı Gevher Hatun ile Karaman'da evlendi. Bu evlilikten Mevlâna'nın Sultan Veled ve Alâeddin Çelebi adlı iki oğlu oldu. Karaman'da günümüzdeki mahallelerden birinin ismi Gevher Hatun'dur.

Mevlana’nın adına inşa edilen bu vakıf onun soyuna şart koşulmuştur. Seyfeddin Süleyman Bey’in yaptırdığı hamam da buraya vakfedilmiş, yapıların giderleri çeşitli çiftliklerle Selerek köyünden sağlanmıştır. Bugün cümle kapısının üstündeki kemer alınlığının içinde bulunan, Karaman devri sülüsüyle yazılı beş satırlık Arapça kitabe 1370 tarihli olup bu tarih Alaeddin Ali Bey’in inşasını istediği zaviyenin tamamlandığı yıl olmalıdır. Kitabeden, Alaeddin Ali Bey’in bir zaviye ile kardeşi Seyfeddin Süleyman Bey için de bir kabir yapılmasını arzu ettiği anlaşılmaktadır.

Karaman Osmanlılar’a geçtiğinde külliye harap bir haldeydi. Fatih Sultan Mehmed zamanında tahrir emini, Tekke'nin vakfiyesini bulamadığı için, evkafının mensuh, yapısının harap olduğunu . kaydetmiştir. Bunun üzerine Fatih Sultan Mehmed, Tekke'nin vakif hükümlerinin yürürlükte kalmasını emretmiştir[127]. Bu durum Kanuni Sultan Süleyman zamanına kadar devam etmiş, bu dönemden XVIII. yüzyılın sonlarına kadar çeşitli inşa ve onarımlarla XVII. yüzyıl Osmanlı mimarisinin özelliğini taşıyan şu andaki şeklini almıştır. Osmanlı devrinde yapılan türbe-mescid / semahanenin cümle kapısının üstüne Alaeddin Ali Bey’in inşa ettirdiği 1370 tarihli Karamanoğlu Zaviyesi’nin kitabesi yerleştirilmiştir.

Mevlevihane çevresindeki Bostanbaşı Camii ve Medresesi, arasta, Nasuh Bey Hamamı, Sultan Cem Bedesteni, Pazarbozan Oğlu Seyyid Ömer Hanı, Tahte’l-

[127] Karaman (Larende) Mevlevihanesi. Hasan Özönder

kal'a Mescidi ve buna bitişik elli kadar dükkanı ile Karaman'ın sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahipti. 1817-1820 yılları arasındaki onarıma dair hatt-ı hümayundan, Mevlevihanenin bu tarihte tek mekanlı bir türbe-mescid / semahane, meydan odası, dokuz derviş hücresi, mutfak, kiler, ahır, odunluk, şeyh evi, kahve ocağı ve dergahın vakfı olan Süleyman Bey Hamamı ile yakınında bulunan iki katlı, kırk üç odalı bir handan teşekkül ettiği anlaşılmaktadır. 1001 gün çile çıkarılmadığı ve matbah-ı şerif zabitanı ile dedelerin devamlı ikameti söz konusu olmadığı halde konaklama, at bakımı ve yemek pişirme tesislerinin bulunması, Mevlevihanenin büyük bir menzil ve misafir ağırlama fonksiyonuna sahip olduğunu göstermektedir.

Tekkeler kapatıldıktan sonra Mevlevihanenin semahane-mescidi cami olarak kullanılmaya başlanmış, 1959'daki onarımda harap derviş hücreleriyle türbe-mescid tamir edilmiş ve tekkenin orijinal Mevlevi tac-ı şerif motifli kalem işi süslemelerinin yerine klasik Osmanlı rumi ve palmet motifleri işlenmiştir. Ayrıca mihrabın iki yanında bulunan çerağ dolaplarıyla türbe ve semahane-mescidi ayıran duvarın üstündeki camekan ve mesnevi kürsüsü kaldırılmış, eski mutrip yerinde bir imam odası yapılmıştır. Son zamanlarda derviş hücrelerinin arkasında yer alan mutfak ve bağdadi çelebi konaklarıyla iki derviş hücresi, avlusunun batısında bulunan bir salonla üç odalı, ahşap ve yarı fevkani çelebi dairesi yıkılmış, hamuşanın bir kısmı kaldırılmış ve çelebi dairesinin yerine bir şadırvan inşa edilmiştir. Mevlevihanenin mescid /

semahane-türbe ünitesi cami ve ziyaretgah, derviş hücreleri de depo ve aşhane olarak kullanılmaktadır.

Mevlevihanenin külliyesi, bugün bahçeli bir ana avlunun güneybatısındaki türbe-semahane / mescid ünitesi ve arkasındaki hamuşan ile kuzeydoğusundaki tek sıra halinde birer kapıyla avluya açılan birer penceresi, ocak ve bacası olan muntazam kesme taştan yapılmış tonozlu yedi (eskiden dokuz) derviş hücresinden ve doğusundaki hamamdan ibarettir. Mevlevihane'nin önemli mimari unsurlarından olan Derviş Hücreleri, Osmanlıların son döneminde *Medrese* olarak da kullanılmıştır. Ana üniteye dışarıdan bakıldığında muntazam kesme taştan yapılmış, kurşunla kaplanmış, sekizgen kasnak üzerine oturtulmuş basık merkezi bir kubbesi, kasnaksız üç küçük kubbeli, meyilli ve saçaklı bir son cemaat yeri ve tek şerefeli minaresiyle herhangi bir tek kubbeli Osmanlı camisinden çok farklı görünmemektedir. Ancak iç mekanı ve cümle kapısı üstündeki sivri kemerin içinde yer alan kitabenin altında bulunan çiçeklerin arasında destarlı Mevlevi sikkesi resimli pano burasının türbe, semahane ve mescid üçlü fonksiyonuna hizmet eden bir mevlevihane olarak tasavvur edilmiş olduğunu göstermektedir.

"*Ariflerin kutbu, aşıkların sultanı, milletin, hakkın ve dinin celali (Mevlana'nın)* - *Tanrı pek zahir olan sırrını mukaddes kılsın* - *hürre ve keremli hatuna nisbet edilen bu mubarek zaviyenin ve Karamanoğlu Mahmud oğlu Halil oğlu said ve şehid Seyfeddin Süleyman Bey'in merkadinin*

- *Allah toprağını aydınlatsın* - *yapılmasını yüce sultan, alemde Tanrı'nın gölgesi, ümmetlerin dizginini elinde tutan Arap ve Acem sultanlarının efendisi, azgınları, inatçıları kahreden, kafirleri ve müşrikleri öldüren fetih babası Karamanoğlu 'Mahmud oğlu Halil oğlu Alaeddin* - *Allah mülkünü mahallet kılsın, bayraklarını yükseltsin, yardımcılarını muzaffer ve hoşnud yapsın* - *Hicretin 772. yılı rebiul-evvelinin başlarında emretti*."

Karaman Mevlevihanesi bir türbe-mescid/semahane zaviye tipi arz etmektedir. Kare planlı ana mekanın batısında dikdörtgen planlı mihraplı, basit ahşap minberli ve mesnevi kürsülü bir semahane-mescid kısmı doğusunda küfeki taşından alçak bir duvarla boydan boya ayrılmış, zeminden 40 cm. daha yüksek ve daha dar dikdörtgen planlı yirmi bir sandukalı türbe kısmı yer almaktadır. Mevlana'nın annesinin sandukası kıble duvarının hemen önünde bulunmakta olup empire üslubunda yaldızlı yüksek bir ahşap kafesle çevrilmiştir. Sanduka rengarenk kumaşlarla örtülüdür. Bunlar arasında Veled Çelebi'nin (İzbudak) müracaatı üzerine Sultan Mehmed Reşad tarafından gönderilmiş musanna puşide ile kadife perdeler de vardır. Türbedeki diğer sandukalar mevlevihanede postnişinlik yapan çelebiler ve aileleriyle Mevlana'nın ağabeyine ve annesine aittir.

Türbenin mevcudiyetinden dolayı semahane-mescidin mihrabı ve mihrabın iki yanındaki pencereler kıble duvarının ortasında, yani kare mekanın ekseninde değildir; mihrapla yanındaki pencereler binanın fonksiyonuna uydurularak kıble duvarının batısına

kaydırılmış ve klasik cami mimarisinin simetrisi bozulmuştur. Dikdörtgen bir alana sahip olan semahane mescid üç değişik fonksiyona göre üç farklı kotla üçe bölünmüştür. Mukarnas dekorlu, mermer niş şekli mihrap önündeki zeminden 20 cm. yüksekliğindeki geniş dikdörtgen set, mescid ve sema icra edildiği zaman şeyh postunun konması için ve seyirci (züvvar) mahfili, ortadaki daha alçak kare planlı saha sema meydanı olarak kullanılmış, cümle kapısının batısında bugün imam odası ve müezzin mahfili olan, zeminden yine 20 cm. yüksekliğindeki set ise mutrip heyetine ayrılmıştır. Türbe, mihrap, sema meydanı, mutrip ile züvvar mahfilleriyle post makamının konumlarından mevlevihane mimarisinin türbe-semahane-mescid üçlü fonksiyona hizmet edecek şekilde tasavvur edildiği anlaşılmaktadır.

Karaman Mevlevihanesi'nden yetişmiş birçok ünlü Mevlevi arasında Şeyh Abdülkerim Dede, Şam Mevlevihanesi şeyhi Pir Kartal Dede, Bağdat Mevlevihanesi'nin postnişini ve Bursa Mevlevihanesi'nin kurucusu Cünuni Ahmed Dede ile yeğeni Bursa postnişini Zihni Salih Dede, ünlü hekim Derviş Sipahi, neyzenbaşı Gülüm Dede ve bestekar Emir Dede zikredilebilir.

Alim Çelebi II (v.1395) Karaman'da medfun bulunan Hz. Mevlana'nın annesi Mümine Hatun ve ağabeyi Muhammed Alaeddin'in türbelerini onartmış ve bitişiğine bir cami ve Mevlevihane tesis ederek buralara vakıflar bağlanmasını sağlamıştır.

Mevlevihane'nin ilk kısmını teşkil eden makbere, kuzey-güney doğrultusunda uzanan bir dikdörtgen planda

olup, batısındaki cami ve sema mahalli ile müşterek bir görünüme sahiptir. Makberede, ilk sıra halinde, sade taştan yapılarak sıvanmış ve üzerleri puşidelerle örtülmüş sandukalar göze çarpar. Kitabeleri bulunmadığı için, kesin olmamakla beraber, öndeki dokuz sandukanın sırayla Karamanoğlu Seyfeddin Süleyman Bey, Şeyh Ebubekir Çelebi, Şeyh Ali Çelebi, Şeyh Ahmed Çelebi, Şeyh Mehmed Çelebi, Şeyh Veled, Celaleddin ve Bahaeddin Çelebiler, Şeyh Ali Çelebi, Şeyh Mustafa Çelebi, Mehmed Alaeddin Çelebi gibi tanınmış Mevlevilere ait olduğu ifade edilmektedir. Ara sıradaki sandukalar ise, şeyhlerin eşleriyle, çocuklarına aittir.

Mevlana soyundan gelen ve dergahta vazife yapan şeyhlerin isimleri şöyledir[128]. Şeyh Ebu Bekir Çelebi, Şeyh Ali Çelebi, Şeyh Ahmed Çelebi[129], Şeyh Hasan Çelebi (v. 1638), Şeyh Bahaeddin Çelebi, Şeyh Ali Çelebi, Şeyh Mehmed Çelebi, Şeyh Mustafa Çelebi, Mehmed Alaeddin Çelebi, Ali Rıza Çelebi, Şeyh Muhammed Veled Çelebi, Muhammed Sa'deddin Çelebi.

---

[128] XIX. Asırda Mevlevilik ve Mevleviler. Sezai Küçük. Doktora Tezi. Marmara Üni., İtanbul. 2000

[129] 2007 yılında, Aktekke Camii'nin kıble tarafında, bir binanın içinde iken yol genişletme çalışmaları sonucu ortaya çıkan mezar taşı 2010 yılında Aktekke Camii Haziresi'ne dahil edilerek metruk kaderinden kurtarılır. Mezar taşı baş ve ayak taşlarının her iki yüzü de kitabelidir. Aşırı yıpranmış olan mezar taşının kimliği baş taş arka yüzünde yazılıdır. Buna göre mezar taşı, "Lebbeh Ahmed el-Mevlevi" adlı birine aittir. Ölüm tarihi Hicri 775 yılı olup muhtemelen dergahın üçüncü şeyhi Ahmed Çelebi Hazretlerine aittir.

Listede yer almayan ve oğlu Mehmed Çelebi'nin vefat tarihi 1815 olan İsmail Çelebi muhtemelen XVIII. Yüzyılın ikinci yarısında yaşadı. Mehmet Çelebi'nin 1796'da mütevelli tayin edilmiş olduğu görülür[130].

1830 tarihli sikke giyimi ile ilgili yazıdan Mevlevi dergahının şeyhinin o tarihte Şeyh Ali Çelebi olduğu görülüyor[131].

Yaklaşık kırk yıl öncesine kadar, kargir sekiz adet derviş hücreleri ile üç oda ve bir salonu muhtevi ahşap ve yarı fevkani bir Şeyh Dairesi ile bahçeden müteşekkil bir mamure durumunda idi. Son çeyrek yüzyıl içerisinde, yanlış belediyecilik uygulamalarından dolayı hücrelerinin bir kısmı ile müştemilatı, batıdaki Şeyh Dairesi ve kuzeydeki Çelebi Konakları maalesef yok olmuştur.

1912'de Karaman'da postnişinde Veled Çelebi oturmaktadır. 1914'te Veled Çelebi dokuz mevlevi ile Karaman'dan Mevlevi alayına katılır. Karamanlı Aşık Gufrani Mevlevilerin sefere çıkışlarını destanlaştırır.

1917'lerde Mevlevihanenin durumu şöyledir[132]. "Zaviyenin sekiz kadar derviş odaları ile bir şeyh dairesi

---

[130] Ahmet Cengiz. XVIII. Yüzyılda Lârende (Karaman) Şehrinin Fiziki Ve Sosyo-Ekonomik Yapısı. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya 2008

[131] Sevda Gürbüz. 296 Numaralı Karaman Şer'iye Sicili Çerçevesinde 1829-1832 Yılları Arasında Karamanda Sosyal, İdarî Ve Hukukî Hayat. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2009

[132] Alaattin Uca-Aytunç Ülker. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

vardır. Havlısının ortası havuzlu güzel bir bağçe olup ekseriyya zaviyeye gelüp kanapelere otururlar. Hâlâ şeyhi "Bekir Efendi" namında muhterem bir zatdır. Zaviyenin havlısına tesadüf eden ufak kubbeler yanındaki saçaklar münhedim olmuş, asıl kubbenin kurşunları çürümüş tamire şiddetle muhtaç ise de maalesef Evkafa merbut olmadığından kulak asılmıyor".

Mevlevihane, XIX. Yüzyılın başından itibaren vakıf gelirlerindeki aksaklıklara ilaveten yönetimindeki bazı pürüzlerden dolayı, sosyal hayattaki ağırlığını kaybetmeye başlar. Ve nihayet, 1925 yılında çıkarılan Tekke ve Zaviyeleri kapatan Kanun ile faaliyetine son verilerek, tarihe mal olur. Günümüzde cami olarak vazife yapmakta ve ziyaretgah olarak muhafaza edilmektedir.

Yer ve İsim İndeksi

A

B

C

Ç

D

E

F

G

Kaynakça

Kitaplar

1. Şikari. Karamanname. Karaman Valiliği-Karaman Belediyesi. İstanbul. 2005
2. ÇELEBİ Evliya. Seyahatname. IX. Cilt. Devlet Matbaası. İstanbul. 1935
3. A. Sait Aykut. İbn Battuta seyahatnamesi YKY Cilt. I
4. Aşıkpaşazade. Osmanoğulları'nın Tarihi. Hazırlayanlar. Kemal Yavuz-Yekta Saraç. K Kitaplığı. İstanbul. 2003
5. İsmail Hakkı Uzunçarşılı. Osmanlı Tarihi I. Cilt. TTK Yayınları. Ankara. 1998
6. Hammer. Büyük Osmanlı Tarihi. Hazırlayan Mümin Çevik-Erol Kılıç-Osman Demirtepe. İstanbul.1998
7. Osmanlı Müellifleri. Bursalı Mehmed Tahir Efendi. Meral Yayınevi. Cilt 1
8. Ahmet Eflaki. Ariflerin Menkıbeleri. MEB Yayınları. Cilt I-II. İstanbul. 1995

Tezler

1. AKÖZ Alaaddin. "Şeriyye Sicillerine Göre" XVI. Yüzyıl Sonu ile XVII. Yüzyıl Başlarında Karaman. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üni. Konya. 1987
2. BAYRAM Fatih. *Zaviye-Khankah*s And Relıgıous Orders In The Provınce Of Karaman:

The Seljukıd, Karamanoğlu And The Ottoman Periods, 1200-1512. Doktora Tezi. Bilkent University Ankara 2008

3. CENGİZ Ahmet. XVIII. Yüzyılda Larende (Karaman) Şehrinin Fiziki Ve Sosyo-Ekonomik Yapısı. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya 2008
4. ÇALIŞKAN Kadir. ES- Sakızi'nin İçel Ve Karaman Tarihi (Metin Tenkidi Ve Değerlendirmesi). Yüksek Lisans Tezi. Erciyes Üniversitesi. Kayseri. 2012
5. ÇORAMAN Mustafa. 280 No'lu Karaman Şeriye Sicili. Yüksek Lisans Tezi. Afyon Kocatepe Üni. Afyonkarahisar. 2011
6. ÇULHACI Önder. 19. Yüzyıl Ortalarında Ermenek Kazası (1839-1856). Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. İstanbul. 2012
7. DELEN Kadir. Karaman İl Merkezinin Beşeri Ve Ekonomik Coğrafya Özellikleri. Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi. Konya 2005
8. DİLAY Seda. Karaman Mimari Yapılarındaki Yazılı Ve Süslenmiş Taşların İncelenmesi Ve Seramikte Uygulanması. Yüksek Lisans Tezi Selçuk Üniversitesi. Konya.2008
9. DOĞAN Sultan. Karaman Merkezdeki Kiliseler. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Van. 2012

10. ESER Mevlüt. Hurufat Defterlerine Göre Ermenek. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üni. Konya. 2011
11. FATAHA Ebru Bilget. Karamanoğlu Beyliği Yapılarında Mimari Süsleme. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Ankara. 2010
12. GÖK Bilal. Ermenek Kazası (1500–1600). Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi. Malatya. 2006
13. GÖRÜR Muhammed. Beylikler Dönemi Mimarisinde Taş Süsleme (1300-1435). Doktora Tezi. Hacettepe Üni. Ankara. 1999
14. GÜLTEKİN Tuba. Milli Mücadele'de Karaman. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2010
15. GÜMÜŞÇÜ Osman. XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. 1997
16. GÜRBÜZ Sevda. 296 Numaralı Karaman Şer'iye Sicili Çerçevesinde 1829-1832 Yılları Arasında Karamanda Sosyal, İdari Ve Hukuki Hayat. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2009
17. KARAGÖZ Arzu. Karaman İbrahim Bey İmareti Yapı Topluluğu. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üni. Ankara. 2002
18. KILIÇ Yakup. Karaman ve Çevresindeki Ziyaret Yerlerinini ve Manevi Halk İnançlarının Diinler Tarihi ve Din Olgusu Açısından Tahlili. Yüksek Lisans tezi. Selçuk Üni. Konya . 2004

19. KOYUNCU Ergin. Karaman Ve İçel Tarihi Hakkında Türkçe Bir El Yazması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. İzmir. 2010
20. ŞAHAN Hacer. Karamanogulları Dönemi Cami Ve Mescitlerinde Yer Alan Mihraplar. Erciyes Üniversitesi. Kayseri 2009
21. ŞAHİNER Tuba. İnanç Turizmi Potansiyeli Ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman. Yüksek Lisans Tezi. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi. Karaman. 2012
22. TONGAL Murat. Geçmişten Günümüze Karaman Türkleri. Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü. Gebze. 2007
23. UĞUR Bediha. Tarihsel Süreç İçerisinde Aksaray. Yüksek Lisans Tezi. Yakın Doğu Üniversitesi. Lefkoşa 2013
24. YILDIZ Suat. (H.984) 1576-1577 Tarihli Timar Ruznamçe Defterine Göre Karaman Eyaleti. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Konya. 2010

Makaleler

1. ANZERLİOĞLU Yonca. Tarihi Verilerle Karamanlı Ortodoks Türkler
2. ASLANOĞLU İ. Ahmet. Karaman Pir Ahmet (Kale) Camii Hakkında
3. ÇİFTÇİOĞLU İsmail. Ermenek'te Emir Musa Bey Medresesi (Tol Medrese) ve Vakfiyesi

4. ÇOŞKUN Fahri. 1483 tarihli Vilayet-i Karaman ve Kayseriye Vakıf Tahrir Defteri
5. DENKTAŞ Mustafa. Karaman'daki Klasik Devir Osmanlı Camileri
6. DİLAY Seda. Kültürel ve Tarihi Açıdan Karaman'daki Hatuniye Medresesi'nin Yeri
7. DOĞAN Nermin Şaman-Ebru Bilget Fataha. Karamanoğulları Medreselerine Tarihsel Bir Yaklaşım: Ermenek Tol, Karaman Hatuniye/ Melek Hatun Ve Niğde Ak Medreseleri
8. DURAN Remzi. Konya-Ermenek'te Terkedilmiş XIX. Yüzyıl Mescitleri
9. DURUKAN Aynur. Beylikler Dönemi Kültür Ortamından Bir Kesit
10. ERDOĞRU Akif. Karaman Vilayeti Zaviyeleri
11. ERDOĞRU Akif. Murad Çelebi Defteri: 1483 Yılında Karaman Vilayetinde Vakıflar -1-
12. EROĞLU Bahtiyar -Esra Yaldız. Kültür Mirasının Sürekliliği İçin Anıtsal Binaların Yeniden Kullanılması Bağlamında Ermenek Tol Medrese
13. GÖK Bilal. Musa Bey Medresesi ve XVI. Yüzyıldaki Vakıf Bilançoları
14. GÖK Bilal. XVI. Yüzyılda Ermenek Camileri ve Cami Vakıfları
15. KARADENİZ Hasan Basri. Karaman Sürgünleri (1467-1474)
16. KELEŞ Hamza. XVI-XIX. Yüzyıl Karaman Vakıflarının Hizmet Alanları

17. KURAN Aptullah. Karamanlı Medreseleri
18. MISIRLIOĞLU Ahmet. Bir Yıkımın Çağrıştırdıkları
19. ÖGEL Semra. Bir Selçuk Portalleri Grubu ve Karaman'daki Hatuniye Medresesi Portali
20. ÖNGE Yılmaz. Yunus Emre'nin Makamları (Anıt-Mezarları)
21. ÖZÖNDER Hasan. Karaman (Larende) Mevlevihanesi
22. SAKAOĞLU Saim. Karamanlı İki Aşık: Kenzi ve Gufrani
23. TEK Recep. Aşık Gufrani'nin Cihad-ı Ekber Destanı'nın Tahlili
24. TÜRKMEN Kerim. Kitabeler Yapıların Temel Taşlarıdır
25. TÜTÜNCÜ Mehmet. Evliya Çelebi'nin Bilinmeyen El Yazısı
26. UCA Alaattin - Aytunç Ülker. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Değerlendirilmesi
27. UCA Alaattin -Aytunç Ülker. 1917 Tarihli Karaman-Konya-Ereğli Haritası ve Düşündürdükleri

Ansiklopedi

1. Hoca Mahmud Darülhuffazı ve Mescidi. Semavi Eyice. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt.18
2. Karaman Mevlevihanesi. Barihüda Tanrıkorur. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 24

3. İbrahim Bey İmareti ve Kümbeti. Aynur Durukan. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt 21
4. Ahmet Çakmak. Ermenek Ulu Camii. TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt. 42
5. Alaeddin Halveti. Evliyalar Ansiklopedisi
6. Şeyh Alaeddin Ruşeni. Evliyalar Ansiklopedisi

WEB

1. http://karamanmuftulugu.gov.tr/
2. http://kulturrestorasyon.com.tr/
3. http://www.kulturportali.gov.tr/
4. www.efsaneler.net/
5. http://www.yollarbasi.net/
6. http://www.gokaraman.gov.tr/
7. http://www.bozkandakkoyu.net/
8. http://www.karamanturizm.gov.tr/
9. http://www.ibrala.com/
10. http://www.ayranci.gov.tr/
11. http://www.karamankutup.gov.tr/
12. http://www.sariveliler.bel.tr/
13. http://www.ermenekhaber.com/
14. http://www.seyhalisemerkandi.com/
15. http://www.akcasehir.bel.tr/